

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON SARAJEVO
Government

Broj: 02-04-47720-5/25
Sarajevo, 02.10.2025. godine

Na osnovu člana 26. i 28. stav (4) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 36/14 – Novi prečišćeni tekst i 37/14 – Ispravka), a u vezi sa članom 3., 10. stav (1) tačka 5) i 11. stav (1) tačka 6) Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH“, broj: 29/05) i člana 1. stav (3) i (4) Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 22/13, 23/16, 7/17, 41/19, 42/19, 44/22, 48/22 i 21/24) Vlada Kantona Sarajevo, na **96. sjednici održanoj 02.10.2025. godine**, donijela je

ZAKLJUČAK

1. Utvrđuje se prijedlog Odluke o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 22/13, 36/13 - Ispravka, 23/16, 7/17, 41/19, 42/19, 44/22, 48/22 i 21/24).
2. Prijedlog Odluke iz tačke 1. ovog zaključka dostavlja se Skupštini Kantona Sarajevo, na nadležno odlučivanje.
3. Ovaj zaključak stupa na snagu danom donošenja.

P R E M I J E R

Nihad Uk

Dostaviti:

1. Predsjedavajući Skupštine Kantona Sarajevo,
2. Skupština Kantona Sarajevo,
3. Zamjenici predsjedavajućeg Skupštine Kantona Sarajevo (3x),
4. Premijer Kantona Sarajevo,
5. Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo,
6. Javna ustanova Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo (putem Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo),
7. Evidencija,
8. A r h i v a.

Na osnovu člana 18. stav (1) tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo" br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), a u vezi sa čl. 3., 10. stav (1) tačka 5) i 11. stav (1) tačka 6) Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH, broj 29/05), Skupština Kantona Sarajevo na ____ sjednici, održanoj _____. 2025. godine, donijela je

Prijedlog

O D L U K U
O IZMJENI ODLUKE O OBAVEZNOJ PREVENTIVNOJ SISTEMATSKOJ
DERATIZACIJI NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

Član 1.
(Izmjena člana 1.)

U Odluci o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 22/13, 36/13 – Ispravka, 23/16, 27/16, 7/17, 41/19, 42/19, 44/22, 48/22 i 21/24) u članu 1. stav (4) mijenja se i glasi:

“(4) Sastavni dio ove odluke je Plan i program izvođenja obavezne, sistematske, preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2026. – 2028. godine – Prilog 1., čime prestaje primjena Programa izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo 2023. – 2025. godine. ”.

Član 2.
(Stupanje na snagu i primjena)

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo", a primjenjivat će se od 01.01.2026.godine.

Broj: _____
Sarajevo, _____.2025. godine

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo

Elvedin Okerić

O B R A Z L O Ž E N J E

I - PRAVNI OSNOV

Pravni osnov za donošenje ove odluke sadržan je u članu 18. stav (1) tačka b) Ustava Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo” br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), kao i čl. 3., 10. stav (1) tačka 5) i 11. stav (1) tačka 6) Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH, broj 29/05), kojim je definisana obaveza provođenja deratizacije kao skupa mjera i postupaka koji se provode u svrhu smanjenja pojave štetnih glodara, sa ciljem spriječavanja i suzbijanja zaraznih bolesti.

II – RAZLOZI ZA DONOŠENJE

Članom 1. stav (3) Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 22/13, 36/13 – Ispravka, 23/16, 27/16, 7/17, 41/19, 42/19, 44/22, 48/22 i 21/24), propisano je da se deratizacija izvodi prema Programu izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo koji Skupština Kantona Sarajevo donosi za vremenski period od tri (3) godine.

S tim u vezi, Skupština Kantona Sarajevo je, na prijedlog Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, donijela Program izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo 2023.-2025.godine ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj 48/22 i 21/24).

Obzirom da vremenski period u kojem se obavezna preventivna deratizacija provodi po pomenutom programu ističe, JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo je u okviru svoje nadležnosti, a u saradnji sa Koordinacionim odborom za praćenje organizacije i izvođenje deratizacije, imenovanim Rješenjem Ministra zdravstva Kantona Sarajevo broj:10-33-47875/22 od 12.12.2022. godine, sačinio prijedlog Plana i programa izvođenja obavezne, sistematske, preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2026.-2028.godine.

Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo je u obavezi blagovremeno objaviti javni poziv za provođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo za naredne tri (3) godine, koji mora biti u skladu sa važećim planom i programom izvođenja iste.

III - OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH PRAVNIH RJEŠENJA

Članom 1. Odluke predložena je izmjena Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 22/13, 36/13 – Ispravka, 23/16, 27/16, 7/17, 41/19, 42/19, 44/22, 48/22 i 21/24), na način da je definirano da je sastavni dio Odluke Plan i program izvođenja obavezne, sistematske, preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2026. – 2028. godine – Prilog 1., čime prestaje primjena Programa izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo 2023.-2025.godine.

Članom 2. Odluke propisano je stupanje na snagu i primjena.

IV – PRIJEDLOG ODLUKE SKUPŠTINE

Na osnovu izloženog, predlažemo Skupštini Kantona Sarajevo da donese Odluku o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo, kao u predloženom tekstu.

V – FINANSIJSKA SREDSTVA

Sredstva za provođenje ove odluke u period 2026. – 2028. godina planirat će se u Budžetu Kantona Sarajevo na razdjelu Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, na nivou obezbijđenih sredstava za ove namjene u Budžetu Kantona Sarajevo za 2025. godinu, koja su dovoljna za provođenje preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo.

P L A N I P R O G R A M
IZVOĐENJA OBAVEZNE, SISTEMATSKE, PREVENTIVNE,
DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO
2026.-2028. godine

1. UVOD

Plan i program izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2026.-2028. godine definira i utvrđuje sve najznačajnije elemente borbe protiv štetnih glodara u svrhu zaštite zdravlja stanovništva od zaraznih bolesti.

Planom i programom obavezne sistematske preventivne deratizacije utvrđuju se:

- Zakonska osnova za donošenje Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije, definicije i osnovni pojmovi,
- Ciljevi Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- Mjesta i područja koja obuhvata obavezna sistematska preventivna deratizacija,
- Vrste štetnih glodara, karakteristike i bolesti koje prenose glodari,
- Operativni Plan i program izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- Obaveze aktera uključenih u provođenje obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- Obavješćavanje javnosti,
- Kontrola izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije.

1.1. Definicije i osnovni pojmovi

„Obavezna sistematska preventivna deratizacija“ definiše se kao opšta mjera za spriječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti koja podrazumijeva mehaničke, fizikalne i hemijske mjere koje se provode sa ciljem spriječavanja ulaženja, zadržavanja, razmnožavanja i smanjenja populacije štetnih glodara na površinama, prostorima ili objektima, na biološki prihvatljiv minimum, te se ista provodi na sistematski način.

„obavezna“ – znači da je društvena zajednica (i fizička i pravna lica) ovu mjeru obavezna provesti na osnovu Zakona, Pravilnika i ovog Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije .

„sistematska“ – označava organizovan i planski pristup rada koji podrazumijeva da će se, po istoj metodologiji, sa istim preparatima (prilagođenim površinama), u što je moguće kraćem vremenskom periodu, provesti na području Kantona.

„preventivna“ - znači da se izvodi u cilju spriječavanja nastanka zaraznih bolesti.

„deratizacija“ – podrazumijeva uništavanje štetnih glodara, odnosno smanjenje njihovog broja kako bi se onemogućio njihov direktni ili indirektni štetni utjecaj na zdravlje ljudi, smanjile ekonomske štete koje oni uzrokuju i eliminisao estetski nedostatak uzrokovan njihovim prisustvom u okolišu.

„ugovorni izvođač“ – izabrana firma za obavljanje poslova obavezne sistematske preventivne deratizacije koja posjeduje Rješenje Federalnog ministarstva zdravstva o obavljanju poslova dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije koje uključuje upotrebu otrova II i III grupe iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spremljenosti, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe – obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije („Službene novine Federacije BiH“, broj 30/16).

„operativna faza“ – podrazumijeva period u kojem se provode sve definisane aktivnosti.

„**interventna deratizacija**“ podrazumjeva treću fazu izvođenja deratizacije, a provodi se po uočenoj infestaciji štetnih glodara na osnovu stručne procjene J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

„**Nadzor**“ predstavlja kontinuiranu, organizovanu aktivnost čiji je osnovni zadatak sistematsko praćenje, prikupljanje, analiziranje podataka u vezi izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije.

2. ZAKONSKA OSNOVA ZA DONOŠENJE PLANA I PROGRAMA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

Plan i program obavezne sistematske preventivne deratizacije donosi se na osnovu člana 9. i člana 10. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH“, broj 29/05) (u daljem tekstu: Zakon) i člana 12. stav 3. Pravilnika o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije („Službene novine Federacije BiH“, broj 30/16) (u daljem tekstu: Pravilnik).

Pravilnikom je utvrđen način provođenja obavezne preventivne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije, te se odabrani izvođač obavezne preventivne sistematske deratizacije u cjelosti mora pridržavati istog i snosi punu odgovornost za ostvarivanje mjera kojima se štiti zdravlje stanovništva i čovjekova okolina od onečišćenja, trovanja i nanošenja šteta.

3. CILJEVI PLANA I PROGRAMA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

Osnovni cilj izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije je zaštita stanovništva od zaraznih bolesti koje se prenose glodarima, a time i unapređenje zdravstvenog stanja stanovništva, očuvanje okoline i smanjenje ekonomske i drugih šteta od strane glodara.

Specifični ciljevi:

- a) prevencija oboljevanja ljudi od zaraznih bolesti za koje su glodari rezervoari i prenosioci;
- b) postizanje većeg nivoa zaštite zdravlja stanovništva;
- c) smanjenje ekonomskih šteta koje uzrokuju glodari;
- d) unapređenje sanitarno-higijenskih i estetskih uslova.

Da bi se postigli nabrojani ciljevi potrebno je zadovoljiti sljedeće uslove:

- Obezbjediti adekvatne sanitarno-higijenske mjere na području Kantona Sarajevo tokom cijele godine;
- deratizaciju provoditi propisanim rodenticidima (hemijskim sredstvima za uništavanje glodara) i preparatima koji su registrovani za upotrebu u FBiH;
- izraditi Operativni Plan izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije od strane ugovornog izvođača i postupati po istom;
- ispoštovati planirano vrijeme za izvođenje proljetne i jesenje faze obavezne sistematske preventivne deratizacije, te
- u slučaju potrebe, na prijedlog i na osnovu stručne procjene JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, a na osnovu epidemiološke situacije provesti i interventnu deratizaciju u periodu između proljetne i jesenje faze.

4. MJESTA I PODRUČJA KOJA OBUHVATA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

Pravilnikom su definisana mjesta i područja koja obuhvata obavezna sistematska preventivna deratizacija:

- a) objekte odgojno-obrazovnih ustanova (obdaništa, osnovne, srednje, više i visoke škole i dr.);
- b) sve zdravstvene objekte (domovi zdravlja, ambulate, ordinacije, bolnice, klinički centri i dr.);
- c) javne objekte namijenjene za smještaj ljudi (studentski i đački domovi, prihvatilišta, socijalne ustanove i dr.);
- d) objekte namijenjene za smještaj ljudi (hoteli i drugi turistički objekti i dr.);
- e) objekte i mjesta za javna okupljanja i gdje je frekventnost ljudi povećana (kinodvorane, pozorišta, banke, šalter sale i dr.);
- f) objekte javnog prijevoza putnika (aerodromi, željezničke i autobuske stanice, garažni prostori, remize saobraćajnih sredstava za javni prijevoz);
- g) objekte za javno vodosnabdijevanje;
- h) veletržnice, tržnice, ribarnice;
- i) šahtove i energetske kanale plinskih, telefonskih, električnih i toplovodnih i drugih instalacija;
- j) glavne sanitarne deponije i ostale prostore gdje su deponije smeća;
- k) sportske i rekreacijske prostore;
- l) poslovne, skladišne, prodajne i proizvodne prostore pravnih osoba;
- m) individualne zanatske, ugostiteljske i dr. radnje;
- n) otvorene i zatvorene vodotoke, parkove, groblja, površine koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnice, mostove, otvorena i zatvorena parkirališta, trgove, javne nužnike i druga javna mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara;
- o) mrežu gradske i mjesnih kanalizacija za odvođenje otpadnih i oborinskih voda, uređaji za prečišćavanje tih voda, kanali;
- p) pomoćne prostore stambenih i stambeno-poslovnih zgrada u svim oblicima vlasništva, uključujući: podrume, tavane, drvarnice, magacinske prostore, dvorišta, smetljarnike, garaže, otvorena i zatvorena đubrišta, te prostorije za ostavljanje poljoprivrednih mašina i oruđa.

Ugovorni izvođač će obavljati obaveznu preventivnu sistematsku deratizaciju na otvorenim i zatvorenim vodotocima, parkovima, grobljima, površinama koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnicama, mostovima, otvorenim i zatvorenim parkiralištima, trgovima, javnim nužnicima i drugim javnim mjestima na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara a što će se finansirati iz sredstava budžeta Kantona Sarajevo – razdjel Ministarstva zdravstva KS.

4.1. Osnovne geografske karakteristike Kantona Sarajevo

Kanton Sarajevo se prostire na površini od 1.276,90 km² sa devet općina i sa relativnom gustom naseljenosti od 330,12 stanovnika po km². Površina četiri gradske opštine čini samo 15,07% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa relativnom gustom naseljenosti od 1918,61 stanovnika na km², dok područje ostalih pet opština čini 84,93% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa izrazito manjom gustom naseljenosti od 188,26 stanovnika na km². Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku procijenjen broj stanovnika za 2024. godinu u Kantonu Sarajevo je iznosio 421.531 stanovnika. U tabeli broj 1. prikazane su površine opština Kantona Sarajevo.

Tabela 1. Općine Kantona Sarajevo – površina

NAZIV OPŠTINE	Površina u km ²
1. Stari Grad	51,4

2.	Centar	33,0
3.	Novo Sarajevo	9,9
4.	Novi Grad	47,2
5.	Ilidža	143,4
6.	Vogošća	71,7
7.	Ilijaš	308,6
8.	Hadžići	273,3
9.	Trnovo	338,4
UKUPNO:		1.276,9

U tabeli 2. je prikazana kvadratura javnih zelenih površina na području Kantona Sarajevo.

Tabela 2. Javne zelene površine

Prikaz kvadrature javnih zelenih površina na području Kantona Sarajevo

Red. br.	Opština	Površina u m2
1.	Stari Grad	17.573
2.	Centar	458.355
3.	Novo Sarajevo	615.440
4.	Novi Grad Sarajevo	1.268.937
5.	Ilidža	420.566
6.	Vogošća	286.914
7.	Pionirska dolina	95.595
UKUPNO		3.163.380

Izvor podataka: KJKP „Park“ d.o.o. Sarajevo, maj 2025.

Prikaz kvadrature javnih zelenih površina na području Kantona Sarajevo

Red. br.	Opština	Površina u m2
1.	Hadžići	45.900

Izvor podataka: Urbanistički plan urbanog područja Hadžići za period od 2016. do 2036. godine, publikovano decembar 2023. godine

Prikaz kvadrature javnih zelenih površina na području Kantona Sarajevo

Red. br.	Opština	Površina u m2
1.	Ilijaš	199.100

Izvor podataka: Urbanistički plan urbanog područja Ilijaš za period od 2016. do 2036. godine, publikovan decembar 2023. godine

Tabela 3. Vodotokovi i dužine istih na području Kantonu Sarajevo

Naziv vodotoka	Dužina u metrima jedne obale
Miljacka	38.000
Željeznica	14.000
Dobrinja	7.400
Jošanica	5.100
Zujevina	5.300
Žunovnica	4.200
Tilava	3.900
Butmirski potok	3.200
Koševski potok	4.200
Kanal kod Energoinvesta	1.900
Potok- Zrak	1.000
Misoča	1.100

Bosna	2.900
Ostali vodotokovi	10.500
Ukupno	102.700
Ukupno sa dvije obale	205.400

Izvor podataka: Program izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2023-2025 godine

5. VRSTE I KARAKTERISTIKE PRISUTNIH ŠTETNIH GLODARA NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

Na području Kantona Sarajevo, kao i na ostalim područjima u BiH te i u susjednim zemljama, dominiraju:

- sivi, smeđi ili kanalski ili štakor selac (*Rattus norvegicus*),
- crni štakor (*Rattus rattus*),
- kućni miš (*Mus musculus*).

SIVI PACOV (*RATTUS NORVEGICUS*)

Sivi pacov je izuzetno lukav glodar, inteligentan, oprezan, koji svoja legla pravi u zemlji, skladištima, na tavanima i u podrumima. Posebno u jesen i zimi, seli u zgrade i kanale i tako preživljava vremenski period sa niskim temperaturama.

Ovaj štakor koji se naziva i selac, ima veliku pokretljivost i prisutan je u mnogim prostorima gdje žive ljudi, te na svim mogućim mjestima gdje ima hrane. Veoma je plodan i koti se 3 do 5 puta godišnje, a ponekad okoti 6 do 12 mladih.

CRNI PACOV (*RATTUS RATTUS*)

Crni pacov živi u magacinima hrane, zapuštenim dijelovima kuća, najčešće na tavanima, u toplovodima i pored kuhinja. Jede sve do čega dođe. Ima dobru reproduktivnu sposobnost, koti se 3 - 5 puta godišnje, a broj mladih varira od 5 – 10, pa se ova vrsta glodara bez preventivne deratizacije ne može staviti pod nadzor.

U nedostatku hrane prokopava i temelje kuća i naseljava se neposredno uz čovjeka. Vrlo su proždrljivi, pa jedan pacov godišnje pojede preko 12 kilograma hrane i proizvede oko 2 kg izmeta, što uz veliku štetu izaziva i zagađenje hrane i prostora.

Živi oko 18 mjeseci i za taj period može dobiti čak nekoliko stotina potomaka.

Dobro se prilagođava svim životnim prilikama, što mu omogućava preživljavanje i opstanak i u ekstremnim uslovima. Hrani se otpacima ljudske hrane koja sadrži bjelančevine koja daje više energije. Ne boji se ljudi.

KUĆNI MIŠ (*MUS MUSCULUS*)

Kućni miš se brzo razmnožava, a godišnje ima 4 legla sa po 5 – 12 mladih koji su spolno zreli sa 2 mjeseca. Većinom naseljava tavanske prostore u kućama ili objektima kolektivnog stanovanja.

5.1. Bolesti koje prenose glodari

Bolesti koje prenose glodari se po vrsti uzročnika mogu podijeliti na:

- Bakterijska oboljenja: tularemija, bruceloza, tuberkuloza, leptospiroza, salmoneloza;
- Virusna oboljenja: hemoragična groznica, sliavka i šap, rikecioze;
- Parazitarna oboljenja: trihineloz, lajšmanijaza, kokcidioza;
- Protozoarna oboljenja: toksoplazmoza, amebijaza, sarkocistoza;
- Gljivična oboljenja: različiti oblici dermatomikoza i trihofitija.

6. OPERATIVNI PLAN I PROGRAM IZVOĐENJA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

6.1. Komponente izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije

- pripremni sastanak svih aktera koji učestvuju u provođenju Plana i Programa obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- operativne faze izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije i vrijeme izvođenja istih sa procjenom stepena infestacije u skladu sa osnovnim indikatorima za procjenu stepena infestacije na području Kantona Sarajevo,
- nadzor nad obaveznom sistematskom preventivnom deratizacijom
- definisanje područja i preciznih lokacija,
- vrste sredstava i preparata, količine i načine primjene,

6.2. Pripremni sastanak svih aktera koji učestvuju u provođenju Plana i Programa obavezne sistematske preventivne deratizacije

Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo će na prijedlog Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije na području Kantona Sarajevo, koji je imenovan od strane Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, organizirati, najmanje mjesec dana prije početka proljetne i jesenje faze, sastanak sa svim akterima koji učestvuju u provođenju Plana i Programa obavezne sistematske preventivne deratizacije (Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo; Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove Kantona Sarajevo; predstavnici Općina i općinske komunalne inspekcije, ugovorni izvođač/i obavezne sistematske preventivne deratizacije; JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo; Javna komunalna preduzeća; Stambeni upravitelji i sva ostala komunalna preduzeća pri opštinama na području Kantona Sarajevo) kako bi se uskladile planirane aktivnosti. Važno je da svi dobiju informacije o početku izvođenja operativnih faza te predradnjama koje je potrebno provesti kako bi proces obavezne sistematske preventivne deratizacije bio uspješan. Na sastanku će se definisati i način obavješćavanja javnosti prije i u toku izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije od strane ugovornog izvođača, a u saradnji sa lokalnom samoupravom.

6.3. Operativne faze obavezne sistematske preventivne deratizacije

Obavezna sistematska preventivna deratizacija se izvodi kontinuirano u toku cijele godine, a operativne faze se izvode u proljetnom i jesenjem periodu na osnovu Pravilnika i kada je najveća populacija štetnih glodara, te kada se zbog biološkog ciklusa i migracionih svojstava glodara postižu i najbolji efekti uništavanja istih i obavezno se izvodi u proljetnoj i jesenjoj fazi na svim objektima ili prostorima koji su gore navedeni dijelu 4. Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije.

Sva pravna i fizička lica koja podliježu obavljanju obavezne sistematske preventivne deratizacije, te izvođači deratizacije trebaju se obavezno pridržavati termina izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije:

- Proljetna faza provoditi će se u vremenskom intervalu od 01.04. do 30.05. kalendarske godine,

- Jesenja faza provoditi će se u vremenskom intervalu od 01.10. do 30.11. kalendarske godine.
- Interventna deratizacija (koju izvodi također ugovorni izvođač) je treća faza izvođenja deratizacije, a provoditi će se po potrebi, uočenoj infestaciji štetnih glodara. Interventna deratizacija mora se provesti u objektima i prostorima kada se uoči povećani broj glodara ili ako se u toku 7 dana od postavljanja mamaca utvrdi da je 50% pojedeno od strane glodara, kao i u svim slučajevima kada se pojavi nesigurna ili pogoršana epidemiološka situacija zaraznih bolesti koje prenose glodari na osnovu stručnog mišljenja Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. Stručni nadzor nad interventnom deratizacijom vrši Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, a inspeksijski nadzor KUIP. Vrijeme, mjesta i način izvođenja interventne deratizacije odredit će JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo u saradnji sa KUIP-om. Interventna deratizacija vremenski se izvodi tokom cijele kalendarske godine, između dvije faze, a sve do početka prve (proljetne) operativne faze deratizacije na području Kantona Sarajevo u narednoj godini.

Objekti operativne faze (proljetna i jesenja faza deratizacije) uključuju sljedeće aktivnosti:

PROLJETNA I JESENJA OPERATIVNA FAZA

Provodi se u vremenskom intervalu:

- Od 01.04. do 30.05. tekuće godine – proljetna faza
- Od 01.10. do 30.11. tekuće godine – jesenja faza

1.) Prva etapa ciljnih aktivnosti

U prvoj etapi rada planirane su dvije vrste aktivnosti:

- a) Košenje zelenih površina, zatvaranje otvora i pukotina u objektima, i uklanjanje otpada iz podrumskih i tavanskih prostora, te sa javnih površina i ostale provodive higijensko-tehničke mjere i građevinsko-tehničke mjere iz člana 11. Pravilnika.

Za ovu etapu su u obavezi:

- Za košenje zelenih površina u privatnom vlasništvu, zatvaranje otvora i pukotina u objektima, te za odvoz otpada iz podrumskih i tavanskih prostora i ostalih mjera iz člana 11. Pravilnika – vlasnici objekata (etažni vlasnici putem upravitelja).
- Za košenje javnih zelenih površina i odvoz otpada sa javnih površina – nadležna komunalna preduzeća.

Nadzor nad provođenjem ovih aktivnosti vrše Komunalne opštinske inspekcije i Kantonalna uprava za inspeksijske poslove Kantona Sarajevo (u daljem tekstu KUIP), kojima se dostavlja izvještaj o provedenim aktivnostima.

Vremenski period aktivnosti:

- 01.04. do 10.04. tekuće godine – proljetna faza
- 01.10. do 10.10. tekuće godine – jesenja faza

b) Procjena stepena infestacije

Utvrđivanje stepena infestacije glodarima vrši se na osnovu indikatora za procjenu stepena infestacije.

Indikatori za određivanje stepena infestacije su:

- a) praćenje dinamike kretanja glodara,
 - b) uočavanje tragova izmeta glodara,
 - c) ustanovljavanje aktivnih rupa,
 - d) ustanovljavanje šteta,
 - e) prisustvo mirisa urina glodara,
 - f) prisustvo dlaka glodara i drugih indirektnih pokazatelja,
 - g) postavljanje mamaca metodom slučajnog izbora.
-
- a) Praćenje dinamike kretanja glodara uključuje uočavanje prisutva glodara u različitim dijelovima dana (jutro, popodne, noć), radi preciznijeg planiranja deratizacije. Ova aktivnost omogućava pravilno pozicioniranje rodenticidnih mamaca na lokacije sa najvećom aktivnošću glodara.
 - b) Tragovi izmeta glodara – izmet pacova selca je ravan i malo zaobljen, sa zaobljenim krajevima. Prosječna dužina izmeta je oko 6-8 mm i širina 1,5-4 mm. Nalazi se na putevima kuda se ovaj pacov kreće. Tokom 24 sata pacov selac odloži oko 40 komada izmeta. Izmet crnog pacova je nešto kraći i malo tanji sa oštrim krajevima. Tokom 24 sata crni pacov odloži oko 80 komada izmeta. Izmet kućnog miša je crne boje, dugačak 4 mm, a širok do 2 mm. Svjež izmet je mekan i sjajan, a nakon dva dana postaje čvrst, bez sjaja i boja mu postaje svjetlija.
 - c) Ustanovljavanje aktivnih rupa – ovaj metod se zasniva na potrebi pacova selca da pravi rupe u tlu. Najčešće se radi o rupama veličine 6 – 10 cm. Od velikog je značaja odrediti da li su rupe „aktivne“ ili ne, jer su samo aktivne rupe dokaz infestacije. Aktivnost rupa se utvrđuje zatvaranjem rupa zemljom ili papirom. Ponovo otvorene rupe su aktivne. Na većim površinama se broj aktivnih rupa utvrđuje tako što se broje rupe u kvadratima površine od jednog kvadratnog metra koje se postavljaju dijagonalno na parceli od 1ha i na osnovu proporcije se određuje stepen infestacije.
 - d) Ustanovljavanje šteta – štete koje glodari nanose su često najpouzdaniji dokaz njihovog prisustva. Ove štete su posebno vidljive na predmetima ili robama koje se mogu oštetiti glodanjem (drvo, kablovi, papir, vreće šećera, brašna i sl.)
 - e) Prisustvo mirisa urina glodara - miris urina glodara je veoma specifičan i lako prepoznatljiv, na glatkim i vodonepropusnim površinama. Nekada je osnovni pokazatelj prisustva glodara, naročito ako je njihov broj manji.

- f) Prisustvo dlaka glodara i drugih indirektnih pokazatelja – u objektima u kojim ima glodara često se nađu dlake te masni tragovi od masnih tijela glodara na zidovima. Dlake glodara se posebno lako uočavaju u mlinovima, silosima, magacinima i pekarama gdje su ulijepljene brašnom.
- g) Procjena stepena infestacije izvodi se prema metodologiji postavljanja mamaca, metodom slučajnog izbora, na određenom broju mjesta u svakoj opštini Kantona Sarajevo. Metodologija: Postavljanje mamaca na 12 odabranih lokacija u svakoj općini na području Kantona Sarajevo: jedno trgovačko skladište prodaje živežnih namirnica, dvije podrumске lokacije stambenih zgrada, dva udaljena kanalizaciona šahta, dva mjesta odlaganja smeća, jedna odgojno-obrazovna ustanova, jedan ugostiteljski objekat u kojem se poslužuje hrana, jedna prodavnica mesnih proizvoda, jedna prodavnica mliječnih proizvoda i jedna pijaca. Postavljanje probnih mamaca – predstavlja prilično preciznu metodu, jer pacovi imaju osobinu da skladište hranu, a mogu se hraniti i nekim drugim hranivima. Provodi se tako što se mamci postavljaju u tačno određenim količinama na mjestima na kojima se očekuje prisustvo glodara. Svakih 24 sata se mjerenjem utvrđuje količina pojedene hrane u periodu od 5 do 8 dana, a potom se na osnovu formule izračunava broj pacova što će biti osnova za izradu Plana deratizacije koju će izraditi ugovorni izvođači obavezne sistematske preventivne deratizacije.

$$P = H / 28 \times N$$

(P – vjerovatan broj pacova, H – količina pojedene hrane, 28 – količina hrane koju pacov pojede za jedan dan (miš pojede 6 g) i N – broj dana koliko je bila izložena hrana)

Vremenski period aktivnosti:

- 11.04. do 20.04. tekuće godine – proljetna faza
- 11.10. do 20.10. tekuće godine – jesenja faza

2.) Druga etapa ciljanih aktivnosti

Postavljanje mamaca i deratizacija

Postavljanje mamaca se vrši prema metodologiji utvrđenoj u Planu i programu obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini. Otrovnici mamci se postavljaju od strane ugovornih izvođača.

- poslije 10 dana izvršiti kontrolu postavljenih mamaca te dalje dopunjavati do potpunog prestanka konzumacije
- poslije 25 dana, a najkasnije 30 dana od postavljanja ugovorni izvođač je dužan ukloniti i uništiti preostale mamke.

Kod postavljanja mamaca za uništavanje glodara pridržavati se i slijedećih obaveznih postupaka rada:

- mamce treba postavljati na mjestima gdje je zapažena infestacija,
- mamci treba da budu nedostupni ljudima i životinjama te se njima ne smiju kontaminirati živežne namirnice,
- ako su, zbog vrste prostora i površina mamci postavljeni na dostupnim mjestima, moraju biti u kutijama,
- u provođenju deratizacije vodotokova i kanalizacione mreže obavezno se mora rukovoditi principima vezivanja parafinskih blokova - mamaca na propisani način, a ni u kom slučaju vršiti istresanje mamaca u kanalizacioni sistem ili vodotokove.

Vrijeme za provođenje druge etape ciljanih aktivnosti:

- od 21.04. do 30.05. tekuće godine – proljetna faza,
- od 21.10. do 30.11. tekuće godine – jesenja faza.

U slučaju nepovoljnih vremenskih prilika, za mjesta i područja na koje iste imaju uticaj vrijeme operativne faze se pomjeraju na način da se ove faze izvode u istom vremenskom periodu (dva mjeseca) kako je i planirano, a što bliže navedenim terminima.

VAŽNO: Za uspjeh provođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije odgovorne su sve mjere, odnosno uspješnost cijelog procesa i do 70% zavisi o pravilno provedenim sanitarno-higijenskim mjerama, 25% redovno održavanje i popravke te 5% sama deratizacija.

6.4. Nadzor nad provođenjem obavezne sistematske preventivne deratizacije nad javnim površinama (vrsta nadzora i izvršioci)

Stručni nadzor nad izvođenjem deratizacije javnih površina i javnih dobara, vrše timovi JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, a inspekcijski nadzor nad provođenjem te nadzor nad organizacijom i izvođenjem deratizacije vrši Kantonalna uprava za inspekcijeske poslove. KUIP po svom nalazu ili nalazu Zavoda za javno zdravstvo (svako u okviru svojih nadležnosti) može zabraniti ili obustaviti izvođenje deratizacije iz slijedećih razloga:

- a) kada se utvrdi da ugovorni izvođač deratizacije koristi preparate čija efikasnost nije provjerena i upotreba dozvoljena,
- b) kada se utvrdi da nisu ispunjeni uslovi propisani u Programu i Odluci,
- c) kada se utvrdi da radnici koji vrše deratizaciju nemaju propisanih uslova za vršenje deratizacije.

O svim uočenim nepravilnostima KUIP obavještavanja Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo i JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. U slučaju nekvalitetnog ili nepotpunog izvršenja deratizacije, KUIP će predložiti Koordinacionom odboru da pokrene inicijativu kod Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo da se postupak deratizacije ponovi o trošku ugovornog izvođača ili će predložiti raskid ugovora na štetu ugovornog izvođača deratizacije.

6.5. Definisanje područja i preciznih lokacija

Operativni plan deratizacije izrađuje izvođač na osnovu Pravilnikom definisanih mjesta i područja koja obuhvata obavezne sistematske preventivne deratizacije koja su nabrojana u dijelu 4. ovog Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije, te na osnovu procjene infestacije. Operativni Plan deratizacije treba da sadrži precizno definisane:

- Mikrolokacije koje će se tretirati preparatima,
- Datum izvođenja,
- Imena i brojeve telefona uposlenika izvođača na terenu, te brojeve Rješenja Federalnog ministarstva zdravstva za iskaznice.

Operativni plan izvođenja deratizacije javnih površina iz tačke n) dijela 4. ovog Programa ugovorni izvođač dostavlja Ministarstvu zdravstva Kantona Sarajevo, Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i KUIP-u, najmanje sedam dana prije početka operativnih faza.

6.6. Vrste sredstava i preparata, količine i načini primjene

Deratizacija se izvodi hemijskim sredstvima i preparatima čija je upotreba dozvoljena na području Federacije Bosne i Hercegovine prema propisima koji regulišu ovu oblast. Primjena aktivnih sastojaka u mamcima koji će se koristiti u deratizaciji mora odgovarati Listi otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine, a koja je utvrđena aktuelnim Rješenjem o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Za provođenje druge etape obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo koristiti će se isključivo rodenticidi druge generacije antikoagulanata čiji sastav mora odgovarati skupini otrova II grupe iz važećeg Rješenja o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Provjeru efikasnosti sredstava vrši ovlaštena ustanova ispitivanjem njihovog dejstva na glodare iz prirode u laboratorijskim uslovima na zahtjev Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije. Preporuku za provjeru efikasnosti sredstava može dati Kantonalna uprava za inspeksijske poslove ili Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

6.6.1. Vrste sredstava/mamac za deratizaciju

Radi efikasnije kontrole brojnosti glodara određuju se vrste mamaca koje će se koristiti: parafinski i pasta mamci.

Sastav mamaca:

- meka pasta (bromadiolon, brodifakum),
- parafinski blok (rodenticidi druge generacije antikoagulanata),
- parafinski briket (rodenticidi druge generacije antikoagulanata),
- rastresiti mamci (primjena samo na deponijama).

Parafinski mamci se koriste: na otvorenim površinama, na vlažnim mjestima, u šahtovima i kanalizaciji (jer su otporni na vodu i vremenske uslove). Meki mamci (pasta) se koriste: u zatvorenim objektima/prostorima, u suhim uslovima, gdje je potrebna veća palatabilnost (privlačnost za glodare).

6.6.2. Način primjene

Prema Planu i programu obavezne sistematske preventivne deratizacije dio 4. postavljanje mamaca treba da se izvodi na sljedeći način:

- a) objekti odgojno-obrazovnih ustanova (obdaništa, osnovne, srednje, više i visoke škole i dr.) sa pripadajućim okolnim površinama;
 - 20-50g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Ne smiju biti dostupni djeci. Tretman se izvodi izvan radnog vremena.
- b) zdravstveni objekti (domovi zdravlja, ambulate, ordinacije, bolnice, klinički centri i dr.);
 - 20-50g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Tretman se izvodi izvan radnog vremena.
- c) javni objekti namijenjeni za smještaj ljudi (studentski i đачki domovi, prihvatilišta, socijalne ustanove i dr.);
 - 20-50g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).
- d) objekti namijenjeni za smještaj ljudi (hoteli i drugi turistički objekti i dr.);
 - 20-50g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).
- e) objekti i mjesta za javna okupljanja i gdje je frekventnost ljudi povećana (kinodvorane, pozorišta, banke, šalter sale i dr.);
 - 20-50g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Tretman se izvodi izvan radnog vremena.
- f) objekti javnog prijevoza putnika (aerodromi, željezničke i autobuske stanice, garažni prostori, remize saobraćajnih sredstava za javni prijevoz);
 - 20-50g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

g) objekti za javno vodosnabdijevanje;

- 10-25g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Mamci moraju biti postavljeni izvan zone rizika (hodnici, tehničke prosotije, ne blizu vode).

h) veletržnice, tržnice, ribarnice;

- 20-50g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

i) šahtovi i energetske kanali plinskih, telefonskih, električnih i toplovodnih i drugih instalacija;

- 5-10g mamaca na dužni metar.

j) glavne sanitarne deponije i ostali prostori gdje se deponuje smeće (reciklažna dvorišta, pretovarne stanice, kontejnerske baze);

- 20-100g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine, ovisno o infestaciji. Na površinama koje su suhe, preporučuju se koristiti meki mamci, a površine koje mogu biti pod uticajem vlage ili atmosferskih padavina, parafinski. Ukoliko se radi o deponijima većih površina mamce treba izlagati u prstenu širine 5-10 m oko deponije, a na svakih 5-10 m udaljenosti jedne od druge. U slučaju sanitarne deponije, u deratizaciji se mogu koristiti i antikoagulantna prašiva za posipanje (rastresiti mamci) aktivnih rupa i puteva kretanja glodara.

k) sportski i rekreacijski prostori;

- 10-25g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Lokacije: uz ograde, ispod tribina, kontejnerske zone.

l) poslovni, skladišni, prodajni i proizvodni prostori pravnih osoba;

- 10-25g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

m) individualne zanatske, ugostiteljske i dr. radnje;

- 10-25g mamaca na 20 m^2 tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

- n) otvoreni i zatvoreni vodotoci, parkovi, groblja, površine koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnice, mostovi, otvorena i zatvorena parkirališta, trgovi, javni nužnici i druga javna mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara;
- otvoreni i zatvoreni vodotoci: 20-30g mamaca na 20-30 dužnih metra sa obje strane, najbolje parafinski fiksirani žicom na metalnu šipku.
 - parkovi, groblja, zelene površine: 20-30g mamaca na $20-30\text{ m}^2$, u aktivne rupe i na mjesta evidentnog prisustva glodara (u zatvorenim kutijama ili postavljene po shemi), te u žbunje, najbolje parafinski mamci.
 - saobraćajnice, mostovi i parkirališta: 20-30g mamaca na $20-30\text{ m}^2$, parafinski mamci, ispod konstrukcije mosta i u odvodnim otvorima.
 - trgovi i druga javna mjesta: 20-30g mamaca na $20-30\text{ m}^2$, oko kanti, klupa, gdje ima aktivnih rupa ili prostora gdje se mogu postaviti parafinski mamci u zatvorenim kutijama.
 - javni nužnici: zatvoreni prostor 20-30g mekih mamaca na $20-30\text{ m}^2$, ako se uočava prisustvo vlage 20-30g parafinskih mamaca na $20-30\text{ m}^2$. Postavlja se uz zidove, šahtove i u tehničke prostorije.
- o) mreža gradske i mjesnih kanalizacija za odvođenje otpadnih i oborinskih voda, uređaji za prečišćavanje tih voda, kanali;
- 200-400g na 100 dužnih metara kanalizacione mreže, mreže za odvod oborinskih voda ili mješovite, odnosno na svako peto reviziono okno. Mamci (parafinski) se postavljaju na način da se fiksiraju žicom uz rub, iznad nivoa vode. Potrebno je obilježiti i evidentirati svaku lokaciju postavljanja. Strogo je zabranjeno istresanje mamaca u kanizacionu mrežu. Deratizacija kanizacionog sistema se izvodi uz prisustvo predstavnika komunalnog preduzeća ili organa uprave područja na kojem se proces izvodi.
- p) pomoćni prostori stambenih i stambeno-poslovnih zgrada u svim oblicima vlasništva, uključujući: podrum, tavane, drvarnice, magacinske prostore, dvorišta, smetljarnike, garaže, otvorena i zatvorena đubrišta, te prostorije za ostavljanje poljoprivrednih mašina i oruđa.
- 10-25g mamaca na 20 m^2 tlocrtno površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

Napomena: U skladu sa članom 19. Pravilnika o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinskekcije i deratizacije (Sl. Novine FBiH 30/16), pod tačkom (4) navodi se:

„(4) Deratizacijska sredstva treba postavljati u zatvorene kutije ili vezane na žicu (kanalizacijski sistemi, rijeke i morske obale, nasipi) ili postavljene po šemi, nedostupne

domaćim životinjama, te ih sakupiti i neškodljivo uništiti nakon provedenog postupka deratizacije“.

Doziranja su u skladu sa **dobrom praksom primjene rodenticida** u EU. (Dokument: *Guideline on Best Practice in the Use of Rodenticide Baits* EU.)

Obavezno je vođenje evidencije o šemi postavljanja mamaca (na tlocrtu), od strane izvođača koje je dužan dostaviti naručiocu. U slučaju povećanog stepena infestacije potrebno je povećati predviđenu količinu otrovnih mamaca za cca 30% sredstava (strategijska rezerva za korektivne mjere i eventualnu interventnu deratizaciju) od prvobitno predviđenih. Vrijeme provođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije mora biti što kraće, kako bi se cijelo interesno područje obuhvatilo u što kraćem vremenskom periodu, a što utiče na zadane efekte preventivne sistematske deratizacije.

6.6.3. Planirana rodenticidna sredstva

Rodenticidni mamci moraju se koristiti krajnje racionalno, postavljati stručno i na mjesta na kojima je potrebno ostvariti visoke standarde kontrole glodara.

Tabela 4. Planirane količine rodenticida koje će se koristiti u obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini za jednu fazu preventivne sistematske deratizacije po općinama

Općina	Vrsta mamca i količina					
Stari Grad	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	70%	12.301,10	2,5	30.752,75	30,75275
	Meki mamac (pasta)	30%	5.271,90	2,5	13.179,75	13,17975
	UKUPNO	100%	17.573		43.933	43,9325
Centar	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	70%	320.848,5	2,5	802.121,3	802,1213
	Meki mamac (pasta)	30%	137.506,5	2,5	343.766,3	343,7663
	UKUPNO	100%	458.355		1.145.888,6	1145,888
Novo Sarajevo	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	430.808	2,5	1.077.020	1077,02
	Meki mamac (pasta)	0,3	184.632	2,5	461.580	461,58
	UKUPNO	1	615.440		1.538.600	1538,6
Novi Grad	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	888.255,9	2,5	2.220.640	2220,64
	Meki mamac (pasta)	0,3	380.681,1	2,5	951.702,8	951,7028
	UKUPNO	1	1.268.937		3.172.343,8	3172,343
Ilidža	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	294.396,2	2,5	735.990,5	735,9905
	Meki mamac (pasta)	0,3	126.169,8	2,5	315.424,5	315,4245
	UKUPNO	1	420.566		1.051.415	1051,415
Vogošća	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)

	Parafinski mamac	0,7	200.839,8	2,5	502.099,5	502,0995
	Meki mamac (pasta)	0,3	86.074,2	2,5	215.185,5	215,1855
	UKUPNO	1	286.914		717.285,0	717,285
<i>Ilijaš</i>	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m²)	Doza (g/m²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	139.370	2,5	348.425	348,425
	Meki mamac (pasta)	0,3	59.730	2,5	149.325	149,325
	UKUPNO	1	199.100		497.750	497,75
<i>Hadžići</i>	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m²)	Doza (g/m²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	32.130	2,5	80.325	80,325
	Meki mamac (pasta)	0,3	13.770	2,5	34.425	34,425
	UKUPNO	1	45.900		114.750	114,75
Kanton Sarajevo	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m²)	Doza (g/m²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	2.318.950	2,5		5797,374
	Meki mamac (pasta)	0,3	993.835,5	2,5		2484,589
	UKUPNO	1	3.312.785,5			8167,213

Napomena: Uvijek treba predvidjeti cca 30% više sredstava (strategijska rezerva) od stvarno potrebnih, zbog moguće visoke infestacije ili vršenja interventne faze deratizacije.

Tabela 5. Planirane količine rodenticida koje će se koristiti u obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini za jednu fazu preventivne sistematske deratizacije za vodotoke rijeka

Naziv vodotoka	Dužina u metrima	Doza (g/m²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
Miljacka	38.000	2,5	95.000	95
Željeznica	14.000	2,5	35.000	35
Dobrinja	7.400	2,5	18.500	18,5
Jošanica	5.100	2,5	12.750	12,75
Zujevina	5.300	2,5	13.250	13,25
Žunovnica	4.200	2,5	10.500	10,5
Tilava	3.900	2,5	9.750	9,75
Butmirski potok	3.200	2,5	8.000	8
Koševski potok	4.200	2,5	10.500	10,5
Kanal kod Energoinvesta	1.900	2,5	4.750	4,75
Potok- Zrak	1.000	2,5	2.500	2,5
Misoča	1.100	2,5	2.750	2,75
Bosna	2.900	2,5	7.250	7,25
Ostali vodotokovi	10.500	2,5	26.250	26,25
Ukupno za jednu fazu deratizacije	102.700	2,5	256.750	256,75
Dvije obale	205400	2,5	513.500	513,5

Tabela6. Ostali potrebni materijal

Naziv	Količina
Zaštićene kutije	4000

7. OBAVEZE POJEDINAČNIH AKTERA UKLJUČENIH U PROCES IZVOĐENJA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

S obzirom na to da je provođenje obavezne sistematske preventivne deratizacije složen i sveobuhvatan proces, neophodno je uključivanje većeg broja aktera. U nastavku su navedeni svi učesnici i njihove obaveze sa ciljem osiguranja pravilne, blagovremene i efikasne realizacije obavezne sistematske preventivne deratizacije.

Akteri uključeni u proces izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije su:

- Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo,
- Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo,
- Komunalna preduzeća: KJKP "Rad", d.o.o. Sarajevo, KJKP "Park", d.o.o. Sarajevo, KJKP "Vodovod i Kanalizacija", d.o.o. Sarajevo, JKP "Komunalac", d.o.o. Hadžići, JKP "Vodostan", d.o.o. Ilijaš, JKP "Trnovo", d.o.o. Trnovo,
- Opštinske komunalne službe i preduzeća, inspekcije i lokalna samouprava,
- Ugovorni Izvođač/i,
- Pravna i fizička lica,
- Stambeni Upravitelji,
- J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i
- KUIP.

7.1. Obaveze Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije na području KS

Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije na području Kantona Sarajevo imenovan je od strane Ministra zdravstva Kantona Sarajevo, u skladu sa članom 11. stav (2) Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo", br: 22/13, 23/16, 7/17, 44/22 i 21/24), u sastavu koji je definiran ovom odlukom. Isti koordinira izvršenje svih poslova i zadataka u vezi sa realizacijom Programa deratizacije, plana deratizacije i operativnih planova deratizacije 2026. – 2028. godina. Obaveza Koordinacionog odbora je da, prije početka izvođenja operativnog dijela, odnosno proljetne i jesenje faze, dostavi prijedlog Ministarstvu zdravstva Kantona Sarajevo da sazove sastanak sa predstavnicima svih aktera koji učestvuju u provođenju Plana i Programa obavezne sistematske preventivne deratizacije na kojem će se definisati posljednje pripreme i na kojem će se podijeliti informacije prema svim učesnicima u procesu obavezne sistematske preventivne deratizacije. Koordinacioni odbor dalje, zaprima izvještaje o provedenim aktivnostima od strane ugovornog izvođača, te provedenom nadzoru izvršenim na javnim površinama (tačka n) dijela 4. ovog Programa) od strane JU Zavod za javno zdravstvo i KUIP-a. Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo će na prijedlog Koordinacionog odbora dostaviti press službi Vlade Kantona Sarajevo obavijest o početku operativnih faza obavezne sistematske preventivne deratizacije, upustva i mjere zaštite koja je obaveza ugovornog izvođača da pripremi, koju će press služba iskomunicirati prema građanima Kantona Sarajevo.

7.2. Obaveze Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo

Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo će koordinirati procesima koji se tiču pripremnih radnji kao i procese deratizacije tokom izvođenja operativnih faza, koja su u nadležnosti ovog Ministarstva.

7.3. Obaveze komunalnih preduzeća

Komunalna preduzeća će u saradnji sa lokalnom samoupravom organizovati čišćenje površina i odvoz smeća, košenje i ostale aktivnosti koje se odnose na predradnje, u skladu sa svojim nadležnostima, kao i procese deratizacije tokom izvođenja operativnih faza, koja su im u nadležnosti.

7.4. Obaveze opštinskih komunalnih službi i preduzeća, inspekcije i lokalne samouprave

Opštinske komunalne službe i preduzeća, inspekcije i lokalne samouprave su u obavezi da nadziru provođenje pripremnih radnji definisanih ovim Planom i programom obavezne sistematske preventivne deratizacije. Ukoliko se utvrdi neka nepravilnost koja će onemogućiti adekvatno izvođenje deratizacije potrebno je o istom obavijestiti KUIP, a KUIP će naložiti otklanjanje istih nadležnim institucijama ili pravnim licima kako proces početka operativne faze deratizacije ne bi bio zaustavljen. U obavezi su i da angažuju izvođača za deratizaciju na površinama i u objektima kojima su nadležni u skladu sa dijelom 4. ovog Programa. Službe će preko svojih kanala komunikacije obavijestiti lokalno stanovništvo o provođenju operativnog plana obavezne sistematske preventivne deratizacije prema terminima definisanim ovim Programom obavezne sistematske preventivne deratizacije.

7.5. Obaveze ugovornog izvođača obavezne sistematske preventivne deratizacije

Ugovorni izvođač/i je u obavezi:

- a) Da posjeduje odobrenje Federalnog ministarstva zdravstva, a koje uključuje upotrebu otrova II i III grupe iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spreme zaposlenika, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe-obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16),
- b) Da obavi procjenu infestacije.
- c) Na osnovu procjene izradi detaljni Operativni plan izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- d) Dostavi Operativni plan izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije za tačku n dijela 4. ovog Programa KUIP-u, Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i Koordinacionom odboru Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo.

- e) Obavijesti javnost o početku obavezne sistematske preventivne deratizacije. Pravovremena informacija do građana potrebno je da stigne putem raznih kanala komunikacije (lokalna samouprava, mjesene zajednice, mediji, društvene mreže i sl.).
- f) Distribuirati putem povjerenika mjesnih zajednica i predstavnika etažnih vlasnika potrebna pismena uputstva za zaštitu od eventualnih štetnih posljedica.
- g) Izvesti deratizaciju kao drugu etapu ciljanih aktivnosti obavezne sistematske preventivne deratizacije, te vršiti redovnu kontrolu potrošnje/konzumacije mamaca. Ova mjera se sprovodi kontinuirano sve dok se ne registruje prestanak konzumacije otrova na lokacijama, čime se potvrđuje prekid aktivnosti glodara na tretiranom području.
- h) U toku izvođenja, ugovorni izvođač je obavezan izraditi mapu aktivnih rupa (mjesto evidentirane aktivnosti glodara) za javne površine koju će dostaviti Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i KUIP-u.
- i) Količinu utrošenih mamaca i dinamiku potrošnje sa svake mikrolokacije na javnim površinama ugovorni izvođač je dužan voditi u pisanom obliku i dostaviti KUIP-u i Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo na dnevnoj osnovi (dnevni izvještaj u Prilogu).
- j) Sakupiti nekonsumirane i djelimično konsumirane mamce nakon posljednje kontrole konzumacije i uništiti u skladu sa važećim propisima.
- k) Ukloniti uginule glodare na propisan način nakon svake prijave građana i kontrole terena.
- l) U slučaju onemogućavanja pristupa izvođenju obavezne sistematske preventivne deratizacije od strane pravnih i fizičkih lica, izvođač je u obavezi sve nepravilnosti ovog tipa odmah i neodložno prijaviti KUIP-u.
- m) Provodi korektivne mjere na osnovu prijave građana ili Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo ili KUIP-a da su primjećeni glodari na određenim područjima Kantona Sarajevo tokom cijele godine.
- n) Provodi interventnu deratizaciju, a na prijedlog Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo u skladu sa definicijom iste.

7.6. Obaveze pravnih i fizičkih lica

Sva pravna i fizička lica koja podliježu obavljanju obavezne sistematske preventivne deratizacije iz dijela 4. ovog Programa, moraju imati zaključene ugovore sa nekom od ovlaštenih firmi za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije i dužna su angažovati izvođače deratizacije na način da se obavezno pridržavaju termina izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije. Sva pravna i fizička lica u čijim se objektima izvodi obavezna sistematska preventivna deratizacija, na dan provedbe deratizacije dužna su omogućiti pristup ekipama izvođača u podrumске, suterenske i gospodarske prostore u zgradama i dvorištima, a obavljene poslove izvođaču ovjeriti potpisom na potvrdi. Također, dužni su provoditi mjere i izvršavati predradnje navedene u smislu košenja zelenih površina i čišćenja kabastog i drugog otpada kao i ostalih mjera iz člana 11. Pravilnika.

7.7. Obaveze stambenih upravitelja

Obaveze stambenih upravitelja odnose se na obezbjeđenje uslova za pripremne radnje (obavještenje etažnih vlasnika o periodu izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije kako bi isti mogli provesti čišćenje podrumskih, tavanskih i pomoćnih prostorija), kao i na organizaciju provođenja deratizacije u skladu sa nadležnošću.

7.8. Obaveze JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo

Pored stručnog nadzora koji obavlja nad izvođenjem deratizacije javnih površina iz tačke n) dijela 4. ovog Programa opisanog u dijelu 6.4., JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo vrši iduće aktivnosti:

- U saradnji sa KUIP-om izvršiti će se provjera ispravnog načina skladištenja rodenticida i vrste rodenticida,
- Zapisnički utvrditi količinu i vrstu rodenticida,
- U toku izvođenja vršiti periodičan nadzor nad primjenom rodenticida,
- Određuje vrijeme i način izvođenja interventne deratizacije u saradnji sa KUIP-om, te
- Izrađuje konačan izvještaj o izvršenom stručnom nadzoru nad provođenjem procesa obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo, za svaku operativnu fazu, koju dostavlja Ministarstvu zdravstva Kantona Sarajevo.

7.9. Obaveze Kantonalne uprave za inspekcijske poslove (KUIP)

Pored inspekcijskog nadzora koji obavlja nad izvođenjem deratizacije javnih površina iz tačke n) dijela 4. ovog Programa opisanog u dijelu 6.4., KUIP vrši sljedeće aktivnosti:

- U saradnji sa JU Zavod za javno zdravstvo KS izvršiti će se provjera ispravnog načina skladištenja rodenticida i vrste rodenticida,
- U toku izvođenja vršiti periodičan nadzor nad primjenom rodenticida.
- Zapisnički utvrditi količinu i vrstu rodenticida,
- Izrađuje konačan izvještaj o izvršenom inspekcijskom nadzoru nad provođenjem procesa obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo, za svaku operativnu fazu, koju dostavlja Ministarstvu zdravstva Kantona Sarajevo.

8. NAČINI OBAVJEŠTAVANJA JAVNOSTI

Obavještenja o terminima izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini vršit će se oglašavanjem od strane ugovornog izvođača putem sredstava javnog informisanja, putem plakatiranja, putem društvenih mreža, putem upravitelja, te preko lokalnih samouprava (mjesnih zajednica) koje će dalje preko svojih kanala komunikacije obavjestiti lokalno stanovništvo, najmanje petnaest dana prije početka izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije kao i u toku izvođenja aktivnosti. Pismena uputstva i mjere zaštite koje će biti dio obavijesti izradiće ugovorni izvođač i one će sadržavati:

- Opšte mjere predostrožnosti i sigurnosti,
- Posebne mjere za zaštitu građana,
- Opšte mjere za zaštitu domaćih životinja i kućnih ljubimaca.

Obavještenja putem elektronskih i pisanih medija i putem javnih i privatnih radio i tv servisa, te društvenih mreža obaveza je ugovornog izvođača.

Tabela 6. Potreban broj plakata za informisanje javnosti

VRSTA INFORMACIJE	KOLIČINA
Veliki plakati – obavijesti formata najmanje A3	750
Mali plakati – obavijesti najmanje formata A5	2800
UKUPNO	3550

Napomena: Navede količine predstavljaju potavljanje 5 velikih obavijesti i po 20 malih na svaku mjesnu zajednicu u Kantonu Sarajevo.

U objektima prilikom postavljanja mamaca izvođači deratizacije će na vidljivom mjestu postaviti obavještenje/potvrdu o obavljenoj deratizaciji koje sadrži naziv izvođača i datum kad je deratizacija provedena.

9. KONTROLA IZVOĐENJA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO U TEKUĆOJ GODINI

Svi ugovorni izvođači dužni su sačiniti detaljan Plan izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije u tekućoj godini i za svaku operativnu fazu, u skladu sa Planom i programom obavezne sistematske preventivne deratizacije .

Kontrola obavezne sistematske preventivne deratizacije se obezbjeđuje na četiri načina:

- a) od strane samog ugovornog izvođača – interna kontrola
- b) od strane vlasnika ili korisnika objekta ili prostora koji se deratiziraju, odnosno subjekta koji je angažovao izvođača, organa lokalne samouprave – kontrola korisnika usluga
- c) od strane KUIP-a – kontrola od strane nadležnog inspeksijskog organa
- d) od strane Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo – kontrola od strane stručne institucije za tačku n u dijelu 4. ovog Programa.

9.1. Posebne odredbe kontrole

Izvođač je dužan, za vrijeme rada voditi propisane evidencijske kartice o obavljenoj deratizaciji iz Pravilnika o uvjetima u pogledu stručne spremljenosti, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uvjeta kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe – obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije („Sl. Novine Federacije BiH” br. 30/16).

Prilog

DNEVNI IZVJEŠTAJ

Datum _____

Izvođač, ime uposlenika, broj Rješenja FMZ iz iskaznice i potpis _____

Mikrolokacije izvođenja _____

Broj izloženih mamaca i količina izložene mase u g _____

Broj: 09-02-45676/25
Sarajevo, 16.09.2025. godine

KANTON SARAJEVO
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA

PREDMET: Mišljenje na prijedlog Odluke o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo.-

Na osnovu člana 3. stav (1) tačka b) Uredbe o osnivanju Ureda za zakonodavstvo Vlade Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 20/23) i člana 4. Uredbe o postupku i načinu pripremanja, izrade i dostavljanja propisa („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 50/17-Drugi novi prečišćeni tekst, 2/18-Ispravka i 32/22), Ured za zakonodavstvo Vlade Kantona Sarajevo, daje slijedeće

MIŠLJENJE

1. Prijedlog Odluke o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Odluka) uređuje pitanje iz člana 1. stav (4) Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 22/13, 36/13 – Ispravka, 23/16, 27/16, 7/17, 41/19, 42/19, 44/22, 48/22 i 21/24), a koja reguliše uvođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo kao opće mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti.

Ured za zakonodavstvo Vlade Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Ured) napominje da je u dijelu 2. Plana i programa izvođenja obavezne, sistematske, preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2026.-2028. godine navedeno, između ostalog, da se isti donosi na osnovu čl. 9. i 10. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH“, broj 29/05) i člana 12. stav (3) Pravilnika o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije („Službene novine Federacije BiH“, broj 30/16). Članom 9. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti propisano je da se zaštita stanovništva od zaraznih bolesti ostvaruje mjerama za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti koje mogu biti: opće mjere, posebne mjere i ostale mjere, gdje se opće i posebne mjere provode u skladu sa programima koje donosi federalni ministar odnosno nadležni kantonalni ministar na prijedlog stručnog savjetodavnog tijela iz člana 64. ovog Zakona, Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine odnosno kantonalnih

zavoda koji imaju obavezu da prate i ispituju epidemiološku situaciju u pogledu zaraznih bolesti u skladu sa zakonom, prihvaćenim međunarodnim sporazumima i programima Svjetske zdravstvene organizacije, te da navedeni programi moraju sadržavati mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti, njihove izvršioce, rokove implementacije i izvore sredstava za njihovu provedbu. Nadalje, članom 10. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti propisano je da je opća mjera za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti, između ostalog, vršenje obavezne (preventivne) dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije. Također, članom 12. stav (3) Pravilnika o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije propisano je da plan i program izvođenja obavezne sistematske deratizacije donosi kantonalno ministarstvo nadležno za zdravstvo, na prijedlog zavoda za javno zdravstvo.

S obzirom na razloge navedene u obrazloženju predmetnog materijala, kao i činjenicu da se prijedlogom Odluke mijenja stav kojim se vrši izmjena Priloga 1. - Program izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo, a koje je stručno pitanje u isključivoj nadležnosti nosioca pripreme predmetnog materijala, za zakonitost iste odgovoran je nosilac pripreme predmetnog materijala, dok je ocjena opravdanosti razloga za donošenje predmetne Odluke u nadležnosti Vlade, odnosno Skupštine Kantona Sarajevo.

2. Dostavljeni materijal je pripremljen u skladu sa Uredbom o postupku i načinu pripremanja, izrade i dostavljanja propisa („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 50/17-Drugi novi prečišćeni tekst, 2/18-Ispravka i 32/22), te se isti može razmatrati na jednoj od narednih sjednica Vlade Kantona Sarajevo.

Dostaviti:

1. Naslovu
2. Evidencija
3. Arhiva

ŠEF UREDA

Elma Bećirović

Adresa: Hamida Dizdara 1, 71000 Sarajevo
Tel: + 387(0)33 560-449, Fax: + 387 (0) 33 560-448
Web: <http://vlada.ks.gov.ba>, E-mail: uz@vlada.ks.gov.ba

2/2

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON SARAJEVO
Ministry of Justice and Administration

Broj: 03-04/2-02-45670/25
Sarajevo, 16.09.2025. godine

MINISTARSTVO ZDRAVSTVA
gosp. Enis Hasanović, ministar

**PREDMET: Prijedlog Odluke o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj
sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo, mišljenje-
VEZA: Vaš akt, broj: 10-33-8713-1/25 od 05.09.2025. godine**

Postupajući po Vašem aktu, broj i datum gornji, na osnovu odredbi člana 7. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 40/22) i člana 4. stav 6. Uredbe o postupku i načinu pripremanja, izrade i dostavljanja propisa ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 50/17 – Drugi novi prečišćeni tekst, 2/18 – Ispravka i 32/22), Ministarstvo pravde i uprave razmotrilo je dostavljeni prijedlog Odluke i daje sljedeće

MIŠLJENJE

Prijedlog Odluke o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo je propis kojim se ne povrjeđuju prava zaštićena odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, niti je u suprotnosti sa drugim pravnim aktima, kojima je utvrđena zaštita ljudskih prava i sloboda.

S poštovanjem,

Dostaviti:

1. Naslovu;
2. a/a.

**PO OVLAŠTENJU MINISTRICE
SEKRETAR**

Indira Sulović

Adresa: Reisa Džemaludina Čauševića 1, 71 000 Sarajevo
Tel: + 387 (0) 33 562-083, Fax: + 387 (0) 33 562-241
Web: <http://mpu.ks.gov.ba>, E-mail: mpu@mpu.ks.gov.ba

10
5223
PB 1

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina

CANTON SARAJEVO
Ministry of Finance

Broj: 08/03-02-45674/25 NB
Sarajevo, 15.09.2025. godine

KANTON SARAJEVO
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA

Predmet: Mišljenje na Prijedlog odluke o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo;

Veza: Vaš dopis br.: 10-33-8713-3/25 od 05.09.2025. godine.

Vezano za Vaš zahtjev za mišljenje na Prijedlog odluke o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo, u skladu sa članom 8. Pravilnika o proceduri za izradu izjave o fiskalnoj procjeni zakona, drugih propisa i akata planiranja na budžet („Službene novine Federacije BiH“, br. 34/16 i 15/18), dajemo sljedeće mišljenje:

Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo je postupilo u skladu sa navedenim Pravilnikom i Ministarstvu finansija uz Prijedlog odluke dostavili na mišljenje popunjen i potpisan obrazac IFP-NE u kojem je data sljedeća izjava: „Za provođenje Odluke o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo nisu potrebna dodatna finansijska sredstva iz Budžeta Kantona Sarajevo. Ministarstvo zdravstva će za realizaciju predmetne odluke planirati sredstva u visini već obezbjeđenih sredstava za ove namjene u Budžetu Kantona Sarajevo za 2025. godinu, a koja su dovoljna za sprovođenje preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo“.

Obzirom da za provođenje Prijedloga odluke nisu potrebna dodatna sredstva iz Budžeta Kantona Sarajevo, na navedeni Prijedlog odluke o izmjeni Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo, Ministarstvo finansija, sa aspekta fiskalnog učinka na Budžet, nema primjedbi.

Ovo mišljenje je dato u skladu sa odredbama Prijedloga odluke koja se obrađuje i podataka navedenih u Obrascu IFP-NE Izjave o fiskalnoj procjeni, čija tačnost je u isključivoj odgovornosti Predlagača, te ukoliko se naknadno utvrdi da navedene odredbe i podaci odstupaju od stvarno činjeničnog stanja, ovo mišljenje će se staviti van snage.

MINISTAR
[Redacted]
Dr. Afan Kalamujić
[Redacted]

Dostaviti:

1. Naslovu
2. MF – Sektor za budžet i fiskalni sistem
3. a/a

Pripremio: Nedžad Bašić [Redacted]

Kontrolisali: Nihad Kurtić [Redacted]

Dr.Amina Moćević [Redacted]

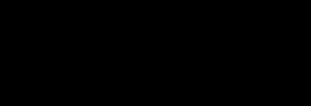
KOORDINACIONI ODBOR ZA PRAĆENJE ORGANIZACIJE I IZVOĐENJE DERATIZACIJE

01.09.2025. godine

Na 26. Sastanku Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenje deratizacije, isti je raspravljao dostavljeni prijedlog Plana i programa izvođenja obavezne, sistematske, preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2026. – 2028. godine od strane JU Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo te donio sljedeću

ODLUKU:

1. Prihvata se prijedlog Plana i programa izvođenja obavezne, sistematske, preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2026. – 2028. godine od strane JU Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, obzirom da je isti usaglašen sa primjedbama, prijedlozima i sugestijama Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenje deratizacije
2. Ova Odluka je sastavni dio Zapisnika sa 26. Sastanka Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenje deratizacije te će ista biti dostavljena Ministarstvu zdravstva Kantona Sarajevo na dalje postupanje

PREDSJEDNICA KOORDINACIONOG ODBORA

Prim. dr. Kurtagić Pepić, epidemiolog

Broj: 05.3.34-3365-1/25
Sarajevo, 31.07.2025. godine.

**MINISTARSTVO ZDRAVSTVA KS
Ul. Reisa Dž. Čauševića 1
N/r Ministra zdravstva
Mr.sci.dr med.Enis Hasanović**

PREDMET: Prijedlog teksta Plana i programa izvođenja obavezne, sistematske, preventivne, deratizacije na području Kantona Sarajevo

Poštovani,

U Prilogu Vam dostavljamo prijedlog teksta Plana i programa izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo za period 2026.-2028. godina.

J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo predlaže sastanak sa predstavnicima Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije ispred Ministarstva zdravstva KS i KUIP-a slijedeće sedmice od 04.08.-08.08.2025. u terminu i mjestu gdje Vama odgovara u cilju boljeg razumjevanja teksta Plana i programa izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo za period 2026.-2028. godina jer obuhvata brojne izmjene u odnosu na predhodni Plan i program izvođenja obavezne, sistematske, preventivne, deratizacije na području Kantona Sarajevo.

Prilog: Prijedlog teksta Plana i programa izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo za period 2026.-2028. godina (17 stranica)

S poštovanjem,

Izradila: [REDACTED]
dr Aida Pošković-Bajraktarević, spec.epidemiologije

Dostaviti:

- Naslovu;
- Arhiva kabineta Direktora;
- Arhivi RJ01

DIREKTOR:
[REDACTED]
Zlatan Hamza, dr.med

Adresa: dr. Mustafe Pintola br.1, 71210 Ilidža
Tel/fax: 627-889; 622-227
web: <http://www.zzjzks.ba>
e-mail: info@zzjzks.ba

**PLAN I PROGRAM
IZVOĐENJA OBAVEZNE, SISTEMATSKE, PREVENTIVNE,
DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO
2026.-2028. godine**

1. UVOD

Plan i program izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2026.-2028. godine definira i utvrđuje sve najznačajnije elemente borbe protiv štetnih glodara u svrhu zaštite zdravlja stanovništva od zaraznih bolesti.

Planom i programom obavezne sistematske preventivne deratizacije utvrđuju se:

- Zakonska osnova za donošenje Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije, definicije i osnovni pojmovi,
- Ciljevi Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- Mjesta i područja koja obuhvata obavezna sistematska preventivna deratizacija,
- Vrste štetnih glodara, karakteristike i bolesti koje prenose glodari,
- Operativni Plan i program izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- Obaveze aktera uključenih u provođenje obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- Obavještanje javnosti,
- Kontrola izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije.

1.1. Definicije i osnovni pojmovi

„Obavezna sistematska preventivna deratizacija“ definiše se kao opšta mjera za spriječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti koja podrazumijeva mehaničke, fizikalne i hemijske mjere koje se provode sa ciljem spriječavanja ulaženja, zadržavanja, razmnožavanja i smanjenja populacije štetnih glodara na površinama, prostorima ili objektima, na biološki prihvatljiv minimum, te se ista provodi na sistematski način.

„obavezna“ – znači da je društvena zajednica (i fizička i pravna lica) ovu mjeru obavezna provesti na osnovu Zakona, Pravilnika i ovog Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije.

„sistematska“ – označava organizovan i planski pristup rada koji podrazumijeva da će se, po istoj metodologiji, sa istim preparatima (prilagođenim površinama), u što je moguće kraćem vremenskom periodu, provesti na području Kantona.

„preventivna“ - znači da se izvodi u cilju spriječavanja nastanka zaraznih bolesti.

„deratizacija“ – podrazumijeva uništavanje štetnih glodara, odnosno smanjenje njihovog broja kako bi se onemogućio njihov direktni ili indirektni štetni utjecaj na zdravlje ljudi, smanjile ekonomske štete koje oni uzrokuju i eliminisao estetski nedostatak uzrokovan njihovim prisustvom u okolišu.

„ugovorni izvođač“ – izabrana firma za obavljanje poslova obavezne sistematske preventivne deratizacije koja posjeduje Rješenje Federalnog ministarstva zdravstva o obavljanju poslova dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije koje uključuje upotrebu otrova II i III grupe iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spreme zaposlenika, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe – obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije („Službene novine Federacije BiH“, broj 30/16).

„operativna faza“ – podrazumijeva period u kojem se provode sve definisane aktivnosti.

„interventna deratizacija“ podrazumjeva treću fazu izvođenja deratizacije, a provodi se po uočenoj infestaciji štetnih glodara na osnovu stručne procjene J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

„Nadzor“ predstavlja kontinuiranu, organizovanu aktivnost čiji je osnovni zadatak sistematsko praćenje, prikupljanje, analiziranje podataka u vezi izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije.

2. ZAKONSKA OSNOVA ZA DONOŠENJE PLANA I PROGRAMA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

Plan i program obavezne sistematske preventivne deratizacije donosi se na osnovu člana 9. i člana 10. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH“, broj 29/05) (u daljem tekstu: Zakon) i člana 12. stav 3. Pravilnika o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije („Službene novine Federacije BiH“, broj 30/16) (u daljem tekstu: Pravilnik).

Pravilnikom je utvrđen način provođenja obavezne preventivne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije, te se odabrani izvođač obavezne preventivne sistematske deratizacije u cjelosti mora pridržavati istog i snosi punu odgovornost za ostvarivanje mjera kojima se štiti zdravlje stanovništva i čovjekova okolina od onečišćenja, trovanja i nanošenja šteta.

3. CILJEVI PLANA I PROGRAMA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

Osnovni cilj izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije je zaštita stanovništva od zaraznih bolesti koje se prenose glodarima, a time i unapređenje zdravstvenog stanja stanovništva, očuvanje okoline i smanjenje ekonomske i drugih šteta od strane glodara. Specifični ciljevi:

- a) prevencija oboljevanja ljudi od zaraznih bolesti za koje su glodari rezervoari i prenosioci;
- b) postizanje većeg nivoa zaštite zdravlja stanovništva;
- c) smanjenje ekonomskih šteta koje uzrokuju glodari;
- d) unapređenje sanitarno-higijenskih i estetskih uslova.

Da bi se postigli nabrojani ciljevi potrebno je zadovoljiti sljedeće uslove:

- Obezbjediti adekvatne sanitarno-higijenske mjere na području Kantona Sarajevo tokom cijele godine;
- deratizaciju provoditi propisanim rodenticidima (hemijskim sredstvima za uništavanje glodara) i preparatima koji su registrovani za upotrebu u FBiH;
- izraditi Operativni Plan izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije od strane ugovornog izvođača i postupati po istom;
- ispoštovati planirano vrijeme za izvođenje proljetne i jesenje faze obavezne sistematske preventivne deratizacije, te
- u slučaju potrebe, na prijedlog i na osnovu stručne procjene JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, a na osnovu epidemiološke situacije provesti i interventnu deratizaciju u periodu između proljetne i jesenje faze.

4. MJESTA I PODRUČJA KOJA OBUHVATA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

Pravilnikom su definisana mjesta i područja koja obuhvata obavezna sistematska preventivna deratizacija:

- a) objekte odgojno-obrazovnih ustanova (obdaništa, osnovne, srednje, više i visoke škole i dr.);
- b) sve zdravstvene objekte (domovi zdravlja, ambulate, ordinacije, bolnice, klinički centri i dr.);
- c) javne objekte namijenjene za smještaj ljudi (studentski i đački domovi, prihvatišta, socijalne ustanove i dr.);
- d) objekte namijenjene za smještaj ljudi (hoteli i drugi turistički objekti i dr.);
- e) objekte i mjesta za javna okupljanja i gdje je frekventnost ljudi povećana (kinodvorane, pozorišta, banke, šalter sale i dr.);
- f) objekte javnog prijevoza putnika (aerodromi, željezničke i autobuske stanice, garažni prostori, remize saobraćajnih sredstava za javni prijevoz);
- g) objekte za javno vodosnabdijevanje;
- h) veletržnice, tržnice, ribarnice;
- i) šahtove i energetske kanale plinskih, telefonskih, električnih i toplovodnih i drugih instalacija;
- j) glavne sanitarne deponije i ostale prostore gdje su deponije smeća;
- k) sportske i rekreacijske prostore;
- l) poslovne, skladišne, prodajne i proizvodne prostore pravnih osoba;
- m) individualne zanatske, ugostiteljske i dr. radnje;
- n) otvorene i zatvorene vodotoke, parkove, groblja, površine koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnice, mostove, otvorena i zatvorena parkirališta, trgove, javne nužnike i druga javna mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara;
- o) mrežu gradske i mjesnih kanalizacija za odvođenje otpadnih i oborinskih voda, uređaji za prečišćavanje tih voda, kanali;
- p) pomoćne prostore stambenih i stambeno-poslovnih zgrada u svim oblicima vlasništva, uključujući: podrum, tavane, drvarnice, magacinske prostore, dvorišta, smetljarnike, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta, te prostorije za ostavljanje poljoprivrednih mašina i oruđa.

Ugovorni izvođač će obavljati obaveznu preventivnu sistematsku deratizaciju na otvorenim i zatvorenim vodotocima, parkovima, grobljima, površinama koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnicama, mostovima, otvorenom i zatvorenim parkiralištima, trgovima, javnim nužnicima i drugim javnim mjestima na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara a što će se finansirati iz sredstava budžeta Kantona Sarajevo – razdjel Ministarstva zdravstva KS.

4.1. Osnovne geografske karakteristike Kantona Sarajevo

Kanton Sarajevo se prostire na površini od 1.276,90 km² sa devet općina i sa relativnom gustom naseljenosti od 330,12 stanovnika po km². Površina četiri gradske opštine čini samo 15,07% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa relativnom gustom naseljenosti od 1918,61 stanovnika na km², dok područje ostalih pet opština čini 84,93% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa izrazito manjom gustom naseljenosti od 188,26 stanovnika na km². Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku procijenjen broj stanovnika za 2024. godinu u Kantonu Sarajevo je iznosio 421.531 stanovnika. U tabeli broj 1. prikazane su površine opština Kantona Sarajevo.

Tabela 1. Općine Kantona Sarajevo – površina

NAZIV OPŠTINE		Površina u km ²
1.	Stari Grad	51,4

2.	Centar	33,0
3.	Novo Sarajevo	9,9
4.	Novi Grad	47,2
5.	Ilidža	143,4
6.	Vogošća	71,7
7.	Ilijaš	308,6
8.	Hadžići	273,3
9.	Trnovo	338,4
UKUPNO:		1.276,9

U tabeli 2. je prikazana kvadratura javnih zelenih površina na području Kantona Sarajevo.

Tabela 2. Javne zelene površine

Prikaz kvadrature javnih zelenih površina na području Kantona Sarajevo		
Red. br.	Opština	Površina u m ²
1.	Stari Grad	17.573
2.	Centar	458.355
3.	Novo Sarajevo	615.440
4.	Novi Grad Sarajevo	1.268.937
5.	Ilidža	420.566
6.	Vogošća	286.914
7.	Pionirska dolina	95.595
UKUPNO		3.163.380

Izvor podataka: KJKP „Park“ d.o.o. Sarajevo, maj 2025.

Prikaz kvadrature javnih zelenih površina na području Kantona Sarajevo		
Red. br.	Opština	Površina u m ²
1.	Hadžići	45.900

Izvor podataka: Urbanistički plan urbanog područja Hadžići za period od 2016. do 2036. godine, publikovano decembar 2023. godine

Prikaz kvadrature javnih zelenih površina na području Kantona Sarajevo		
Red. br.	Opština	Površina u m ²
1.	Ilijaš	199.100

Izvor podataka: Urbanistički plan urbanog područja Ilijaš za period od 2016. do 2036. godine, publikovan decembar 2023. godine

Tabela 3. Vodotokovi i dužine istih na području Kantonu Sarajevo

Naziv vodotoka	Dužina u metrima jedne obale
Miljacka	38.000
Željeznica	14.000
Dobrinja	7.400
Jošanica	5.100
Zujevina	5.300
Žunovnica	4.200
Tilava	3.900
Butmirski potok	3.200
Koševski potok	4.200
Kanal kod Energoinvesta	1.900

Potok- Zrak	1.000
Misoča	1.100
Bosna	2.900
Ostali vodotokovi	10.500
Ukupno	102.700
Ukupno sa dvije obale	205.400

Izvor podataka: Program izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo 2023-2025 godine

5. VRSTE I KARAKTERISTIKE PRISUTNIH ŠTETNIH GLODARA NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

Na području Kantona Sarajevo, kao i na ostalim područjima u BiH te i u susjednim zemljama, dominiraju:

- sivi, smeđi ili kanalski ili štakor selac (*Rattus norvegicus*),
- crni štakor (*Rattus rattus*),
- kućni miš (*Mus musculus*).

SIVI PACOV (*RATTUS NORVEGICUS*)

Sivi pacov je izuzetno lukav glodar, inteligentan, oprezan, koji svoja legla pravi u zemlji, skladištima, na tavanima i u podrumima. Posebno u jesen i zimi, seli u zgrade i kanale i tako preživljava vremenski period sa niskim temperaturama.

Ovaj štakor koji se naziva i selac, ima veliku pokretljivost i prisutan je u mnogim prostorima gdje žive ljudi, te na svim mogućim mjestima gdje ima hrane. Veoma je plodan i koti se 3 do 5 puta godišnje, a ponekad okoti 6 do 12 mladih.

CRNI PACOV (*RATTUS RATTUS*)

Crni pacov živi u magacinima hrane, zapuštenim dijelovima kuća, najčešće na tavanima, u toplovodima i pored kuhinja. Jede sve do čega dođe. Ima dobru reproduktivnu sposobnost, koti se 3 - 5 puta godišnje, a broj mladih varira od 5 – 10, pa se ova vrsta glodara bez preventivne deratizacije ne može staviti pod nadzor.

U nedostatku hrane prokopava i temelje kuća i naseljava se neposredno uz čovjeka. Vrlo su proždrljivi, pa jedan pacov godišnje pojede preko 12 kilograma hrane i proizvede oko 2 kg izmeta, što uz veliku štetu izaziva i zagađenje hrane i prostora.

Živi oko 18 mjeseci i za taj period može dobiti čak nekoliko stotina potomaka.

Dobro se prilagođava svim životnim prilikama, što mu omogućava preživljavanje i opstanak i u ekstremnim uslovima. Hrani se otpacima ljudske hrane koja sadrži bjelančevine koja daje više energije. Ne boji se ljudi.

KUĆNI MIŠ (*MUS MUSCULUS*)

Kućni miš se brzo razmnožava, a godišnje ima 4 legla sa po 5 – 12 mladih koji su spolno zreli sa 2 mjeseca. Većinom naseljava tavanske prostore u kućama ili objektima kolektivnog stanovanja.

5.1. Bolesti koje prenose glodari

Bolesti koje prenose glodari se po vrsti uzročnika mogu podijeliti na:

- Bakterijska oboljenja: tularemija, bruceloza, tuberkuloza, leptospiroza, salmoneloza;
- Virusna oboljenja: hemoragična groznica, slinavka i šap, rikecije;

- Parazitarna oboljenja: trihineloza, lajšmanijaza, kokcidioza;
- Protozoarna oboljenja: toksoplazmoza, amebijaza, sarkocistoza;
- Gljivična oboljenja: različiti oblici dermatomikoza i trihofitija.

6. OPERATIVNI PLAN I PROGRAM IZVOĐENJA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

6.1. Komponente izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije

- pripremni sastanak svih aktera koji učestvuju u provođenju Plana i Programa obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- operativne faze izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije i vrijeme izvođenja istih sa procjenom stepena infestacije u skladu sa osnovnim indikatorima za procjenu stepena infestacije na području Kantona Sarajevo,
- nadzor nad obaveznom sistematskom preventivnom deratizacijom,
- definisanje područja i preciznih lokacija,
- vrste sredstava i preparata, količine i načine primjene,

6.2. Pripremni sastanak svih aktera koji učestvuju u provođenju Plana i Programa obavezne sistematske preventivne deratizacije

Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo će na prijedlog Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije na području Kantona Sarajevo, koji je imenovan od strane Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, organizirati, najmanje mjesec dana prije početka proljetne i jesenje faze, sastanak sa svim akterima koji učestvuju u provođenju Plana i Programa obavezne sistematske preventivne deratizacije (Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo; Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove Kantona Sarajevo; predstavnici Općina i općinske komunalne inspekcije, ugovorni izvođač/i obavezne sistematske preventivne deratizacije; JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo; Javna komunalna preduzeća; Stambeni upravitelji i sva ostala komunalna preduzeća pri opštinama na području Kantona Sarajevo) kako bi se uskladile planirane aktivnosti. Važno je da svi dobiju informacije o početku izvođenja operativnih faza te predradnjama koje je potrebno provesti kako bi proces obavezne sistematske preventivne deratizacije bio uspješan. Na sastanku će se definisati i način obavještanja javnosti prije i u toku izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije od strane ugovornog izvođača, a u saradnji sa lokalnom samoupravom.

6.3. Operativne faze obavezne sistematske preventivne deratizacije

Obavezna sistematska preventivna deratizacija se izvodi kontinuirano u toku cijele godine, a operativne faze se izvode u proljetnom i jesenjem periodu na osnovu Pravilnika i kada je najveća populacija štetnih glodara, te kada se zbog biološkog ciklusa i migracionih svojstava glodara postižu i najbolji efekti uništavanja istih i obavezno se izvodi u proljetnoj i jesenjoj fazi na svim objektima ili prostorima koji su gore navedeni dijelu 4. Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije.

Sva pravna i fizička lica koja podliježu obavljanju obavezne sistematske preventivne deratizacije, te izvođači deratizacije trebaju se obavezno pridržavati termina izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije:

- Proljetna faza provoditi će se u vremenskom intervalu od 01.04. do 30.05. kalendarske godine,
- Jesenja faza provoditi će se u vremenskom intervalu od 01.10. do 30.11. kalendarske godine.
- Interventna deratizacija (koju izvodi također ugovorni izvođač) je treća faza izvođenja deratizacije, a provoditi će se po potrebi, uočenoj infestaciji štetnih glodara.

Interventna deratizacija mora se provesti u objektima i prostorima kada se uoči povećani broj glodara ili ako se u toku 7 dana od postavljanja mamaca utvrdi da je 50% pojedeno od strane glodara, kao i u svim slučajevima kada se pojavi nesigurna ili pogoršana epidemiološka situacija zaraznih bolesti koje prenose glodari na osnovu stručnog mišljenja Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. Stručni nadzor nad interventnom deratizacijom vrši Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, a inspeksijski nadzor KUIP. Vrijeme, mjesta i način izvođenja interventne deratizacije odredit će JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo u saradnji sa KUIP-om. Interventna deratizacija vremenski se izvodi tokom cijele kalendarske godine, između dvije faze, a sve do početka prve (proljetne) operativne faze deratizacije na području Kantona Sarajevo u narednoj godini.

Obje operativne faze (proljetna i jesenja faza deratizacije) uključuju sljedeće aktivnosti:

PROLJETNA I JESENJA OPERATIVNA FAZA

Provodi se u vremenskom intervalu:

- Od 01.04. do 30.05. tekuće godine – proljetna faza
- Od 01.10. do 30.11. tekuće godine – jesenja faza

1.) Prva etapa ciljnih aktivnosti

U prvoj etapi rada planirane su dvije vrste aktivnosti:

- a) Košenje zelenih površina, zatvaranje otvora i pukotina u objektima, i uklanjanje otpada iz podrumskih i tavanskih prostora, te sa javnih površina i ostale provodive higijensko-tehničke mjere i građevinsko-tehničke mjere iz člana 11. Pravilnika.

Za ovu etapu su u obavezi:

- Za košenje zelenih površina u privatnom vlasništvu, zatvaranje otvora i pukotina u objektima, te za odvoz otpada iz podrumskih i tavanskih prostora i ostalih mjera iz člana 11. Pravilnika – vlasnici objekata (etažni vlasnici putem upravitelja).

- Za košenje javnih zelenih površina i odvoz otpada sa javnih površina – nadležna komunalna preduzeća.

Nadzor nad provođenjem ovih aktivnosti vrše Komunalne opštinske inspekcije i Kantonalna uprava za inspekcijske poslove Kantona Sarajevo (u daljem tekstu KUIP), kojima se dostavlja izvještaj o provedenim aktivnostima.

Vremenski period aktivnosti:

- 01.04. do 10.04. tekuće godine – proljetna faza
- 01.10. do 10.10. tekuće godine – jesenja faza

b) Procjena stepena infestacije

Utvrđivanje stepena infestacije glodarima vrši se na osnovu indikatora za procjenu stepena infestacije.

Indikatori za određivanje stepena infestacije su:

- praćenje dinamike kretanja glodara,
- uočavanje tragova izmeta glodara,
- ustanovljavanje aktivnih rupa,
- ustanovljavanje šteta,
- prisustvo mirisa urina glodara,
- prisustvo dlaka glodara i drugih indirektnih pokazatelja,
- postavljanje mamaca metodom slučajnog izbora.

- Praćenje dinamike kretanja glodara uključuje uočavanje prisutva glodara u različitim dijelovima dana (jutro, popodne, noć), radi preciznijeg planiranja deratizacije. Ova aktivnost omogućava pravilno pozicioniranje rodenticidnih mamaca na lokacije sa najvećom aktivnošću glodara.
- Tragovi izmeta glodara – izmet pacova selca je ravan i malo zaobljen, sa zaobljenim krajevima. Prosječna dužina izmeta je oko 6-8 mm i širina 1,5-4 mm. Nalazi se na putevima kuda se ovaj pacov kreće. Tokom 24 sata pacov selac odloži oko 40 komada izmeta. Izmet crnog pacova je nešto kraći i malo tanji sa oštrim krajevima. Tokom 24 sata crni pacov odloži oko 80 komada izmeta. Izmet kućnog miša je crne boje, dugačak 4 mm, a širok do 2 mm. Svjež izmet je mekan i sjajan, a nakon dva dana postaje čvrst, bez sjaja i boja mu postaje svjetlija.
- Ustanovljavanje aktivnih rupa – ovaj metod se zasniva na potrebi pacova selca da pravi rupe u tlu. Najčešće se radi o rupama veličine 6 – 10 cm. Od velikog je značaja odrediti da li su rupe „aktivne“ ili ne, jer su samo aktivne rupe dokaz infestacije. Aktivnost rupa se utvrđuje zatvaranjem rupa zemljom ili papirom. Ponovo otvorene rupe su aktivne. Na većim površinama se broj aktivnih rupa utvrđuje tako što se broje rupe u kvadratima površine od jednog kvadratnog metra koje se postavljaju dijagonalno na parceli od 1ha i na osnovu proporcije se

određuje stepen infestacije.

- d) Ustanovljavanje šteta – štete koje glodari nanose su često najpouzdaniji dokaz njihovog prisustva. Ove štete su posebno vidljive na predmetima ili robama koje se mogu oštetiti glodanjem (drvo, kablovi, papir, vreće šećera, brašna i sl.)
- e) Prisustvo mirisa urina glodara - miris urina glodara je veoma specifičan i lako prepoznatljiv, na glatkim i vodonepropusnim površinama. Nekada je osnovni pokazatelj prisustva glodara, naročito ako je njihov broj manji.
- f) Prisustvo dlaka glodara i drugih indirektnih pokazatelja – u objektima u kojim ima glodara često se nađu dlake te masni tragovi od masnih tijela glodara na zidovima. Dlake glodara se posebno lako uočavaju u mlinovima, silosima, magacinima i pekarama gdje su ulijepljene brašnom.
- g) Procjena stepena infestacije izvodi se prema metodologiji postavljanja mamaca, metodom slučajnog izbora, na određenom broju mjesta u svakoj opštini Kantona Sarajevo. Metodologija: Postavljanje mamaca na 12 odabranih lokacija u svakoj općini na području Kantona Sarajevo: jedno trgovačko skladište prodaje živežnih namirnica, dvije podrumске lokacije stambenih zgrada, dva udaljena kanalizaciona šahta, dva mjesta odlaganja smeća, jedna odgojno-obrazovna ustanova, jedan ugostiteljski objekat u kojem se poslužuje hrana, jedna prodavnica mesnih proizvoda, jedna prodavnica mliječnih proizvoda i jedna pijaca. Postavljanje probnih mamaca – predstavlja prilično preciznu metodu, jer pacovi imaju osobinu da skladište hranu, a mogu se hraniti i nekim drugim hranivima. Provodi se tako što se mamci postavljaju u tačno određenim količinama na mjestima na kojima se očekuje prisustvo glodara. Svaki 24 sata se mjerenjem utvrđuje količina pojedene hrane u periodu od 5 do 8 dana, a potom se na osnovu formule izračunava broj pacova što će biti osnova za izradu Plana deratizacije koju će izraditi ugovorni izvođači obavezne sistematske preventivne deratizacije.

$$P = H / 28 \times N$$

(P – vjerovatan broj pacova, H – količina pojedene hrane, 28 – količina hrane koju pacov pojede za jedan dan (miš pojede 6 g) i N – broj dana koliko je bila izložena hrana)

Vremenski period aktivnosti:

- 11.04. do 20.04. tekuće godine – proljetna faza
- 11.10. do 20.10. tekuće godine – jesenja faza

2.) Druga etapa ciljanih aktivnosti

Postavljanje mamaca i deratizacija

Postavljanje mamaca se vrši prema metodologiji utvrđenoj u Planu i programu obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini. Otrovní mamci se postavljaju od strane ugovornih izvođača.

- poslije 10 dana izvršiti kontrolu postavljenih mamaca te dalje dopunjavati do potpunog prestanka konzumacije

- poslije 25 dana, a najkasnije 30 dana od postavljanja ugovorni izvođač je dužan ukloniti i uništiti preostale mamke.

Kod postavljanja mamaca za uništavanje glodara pridržavati se i slijedećih obaveznih postupaka rada:

- mamce treba postavljati na mjestima gdje je zapažena infestacija,
- mamci treba da budu nedostupni ljudima i životinjama te se njima ne smiju kontaminirati živežne namirnice,
- ako su, zbog vrste prostora i površina mamci postavljeni na dostupnim mjestima, moraju biti u kutijama,
- u provođenju deratizacije vodotokova i kanalizacione mreže obavezno se mora rukovoditi principima vezivanja parafinskih blokova - mamaca na propisani način, a ni u kom slučaju vršiti istresanje mamaca u kanalizacioni sistem ili vodotokove.

Vrijeme za provođenje druge etape ciljanih aktivnosti:

- od 21.04. do 30.05. tekuće godine – proljetna faza,
- od 21.10. do 30.11. tekuće godine – jesenja faza.

U slučaju nepovoljnih vremenskih prilika, za mjesta i područja na koje iste imaju uticaj vrijeme operativne faze se pomjeraju na način da se ove faze izvode u istom vremenskom periodu (dva mjeseca) kako je i planirano, a što bliže navedenim terminima.

VAŽNO: Za uspjeh provođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije odgovorne su sve mjere, odnosno uspješnost cijelog procesa i do 70% zavisi o pravilno provedenim sanitarno-higijenskim mjerama, 25% redovno održavanje i popravke te 5% sama deratizacija.

6.4. Nadzor nad provođenjem obavezne sistematske preventivne deratizacije nad javim površinama (vrsta nadzora i izvršioci)

Stručni nadzor nad izvođenjem deratizacije javnih površina i javnih dobara, vrše timovi JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, a inspekcijски nadzor nad provođenjem te nadzor nad organizacijom i izvođenjem deratizacije vrši Kantonalna uprava za inspekcijeske poslove. KUIP po svom nalazu ili nalazu Zavoda za javno zdravstvo (svako u okviru svojih nadležnosti) može zabraniti ili obustaviti izvođenje deratizacije iz slijedećih razloga:

- a) kada se utvrdi da ugovorni izvođač deratizacije koristi preparate čija efikasnost nije provjerena i upotreba dozvoljena,

- b) kada se utvrdi da nisu ispunjeni uslovi propisani u Programu i Odluci,
- c) kada se utvrdi da radnici koji vrše deratizaciju nemaju propisanih uslova za vršenje deratizacije.

O svim uočenim nepravilnostima KUIP obavještanja Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo i JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. U slučaju nekvalitetnog ili nepotpunog izvršenja deratizacije, KUIP će predložiti Koordinacionom odboru da pokrene inicijativu kod Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo da se postupak deratizacije ponovi o trošku ugovornog izvođača ili će predložiti raskid ugovora na štetu ugovornog izvođača deratizacije.

6.5. Definisanje područja i preciznih lokacija

Operativni plan deratizacije izrađuje izvođač na osnovu Pravilnikom definisanih mjesta i područja koja obuhvata obavezne sistematske preventivne deratizacije koja su nabrojana u dijelu 4. ovog Plana i programa obavezne sistematske preventivne deratizacije, te na osnovu procjene infestacije. Operativni Plan deratizacije treba da sadrži precizno definisane:

- Mikrolokacije koje će se tretirati preparatima,
- Datum izvođenja,
- Imena i brojeve telefona uposlenika izvođača na terenu, te brojeve Rješenja Federalnog ministarstva zdravstva za iskaznice.

Operativni plan izvođenja deratizacije javnih površina iz tačke n) dijela 4. ovog Programa ugovorni izvođač dostavlja Ministarstvu zdravstva Kantona Sarajevo, Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i KUIP-u, najmanje sedam dana prije početka operativnih faza.

6.6. Vrste sredstava i preparata, količine i načini primjene

Deratizacija se izvodi hemijskim sredstvima i preparatima čija je upotreba dozvoljena na području Federacije Bosne i Hercegovine prema propisima koji regulišu ovu oblast. Primjena aktivnih sastojaka u mamcima koji će se koristiti u deratizaciji mora odgovarati Listi otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine, a koja je utvrđena aktuelnim Rješenjem o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Za provođenje druge etape obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo koristiti će se isključivo rodenticidi druge generacije antikoagulanata čiji sastav mora odgovarati skupini otrova II grupe iz važećeg Rješenja o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Provjeru efikasnosti sredstava vrši ovlaštena ustanova ispitivanjem njihovog dejstva na glodare iz prirode u laboratorijskim uslovima na zahtjev Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije. Preporuku za provjeru efikasnosti sredstava može dati Kantonalna uprava za inspekcijske poslove ili Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

6.6.1. Vrste sredstava/mamac za deratizaciju

Radi efikasnije kontrole brojnosti glodara određuju se vrste mamaca koje će se koristiti: parafinski i pasta mamci.

Sastav mamaca:

- meka pasta (bromadiolon, brodifakum),

- parafinski blok (rodenticidi druge generacije antikoagulanata),
- parafinski briket (rodenticidi druge generacije antikoagulanata),
- rastresiti mamci (primjena samo na deponijama).

Parafinski mamci se koriste: na otvorenim površinama, na vlažnim mjestima, u šahtovima i kanalizaciji (jer su otporni na vodu i vremenske uslove). Meki mamci (pasta) se koriste: u zatvorenim objektima/prostorima, u suhim uslovima, gdje je potrebna veća palatabilnost (privlačnost za glodare).

6.6.2. Način primjene

Prema Planu i programu obavezne sistematske preventivne deratizacije dio 4. postavljanje mamaca treba da se izvodi na sljedeći način:

- a) objekti odgojno-obrazovnih ustanova (obdaništa, osnovne, srednje, više i visoke škole i dr.) sa pripadajućim okolnim površinama;
 - 2
 - 20-50g mamaca na 20 m² tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Ne smiju biti dostupni djeci. Tretman se izvodi izvan radnog vremena.
- b) zdravstveni objekti (domovi zdravlja, ambulate, ordinacije, bolnice, klinički centri i dr.);
 - 2
 - 20-50g mamaca na 20 m² tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Tretman se izvodi izvan radnog vremena.
- c) javni objekti namijenjeni za smještaj ljudi (studentski i đački domovi, prihvatilišta, socijalne ustanove i dr.);
 - 2
 - 20-50g mamaca na 20 m² tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).
- d) objekti namijenjeni za smještaj ljudi (hoteli i drugi turistički objekti i dr.);
 - 2
 - 20-50g mamaca na 20 m² tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).
- e) objekti i mjesta za javna okupljanja i gdje je frekventnost ljudi povećana (kinodvorane, pozorišta, banke, šalter sale i dr.);

- 20-50g mamaca na 20 m² tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Tretman se izvodi izvan radnog vremena.

f) objekti javnog prijevoza putnika (aerodromi, željezničke i autobuske stanice, garažni prostori, remize saobraćajnih sredstava za javni prijevoz);

- 20-50g mamaca na 20 m² tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

g) objekti za javno vodosnabdijevanje;

- 10-25g mamaca na 20 m² tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Mamci moraju biti postavljeni izvan zone rizika (hodnici, tehničke prosotije, ne blizu vode).

h) veletržnice, tržnice, ribarnice;

- 20-50g mamaca na 20 m² tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

i) šahtovi i energetske kanali plinskih, telefonskih, električnih i toplovodnih i drugih instalacija;

- 5-10g mamaca na dužni metar.

j) glavne sanitarne deponije i ostali prostori gdje se deponuje smeće (reciklažna dvorišta, pretovarne stanice, kontejnerske baze);

- 20-100g mamaca na 20 m² tlocrtne površine, ovisno o infestaciji. Na površinama koje su suhe, preporučuju se koristiti meki mamci, a površine koje mogu biti pod uticajem vlage ili atmosferskih padavina, parafinski. Ukoliko se radi o deponijima većih površina mamce treba izlagati u prstenu širine 5-10 m oko deponije, a na svakih 5-10 m udaljenosti jedne od druge. U slučaju sanitarne deponije, u deratizaciji se mogu koristiti i antikoagulantna prašiva za posipanje (rastresiti mamci) aktivnih rupa i puteva kretanja glodara.

k) sportski i rekreacijski prostori;

- 10-25g mamaca na 20 m² tlocrtne površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju

biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA). Lokacije: uz ograde, ispod tribina, kontejnerske zone.

l) poslovni, skladišni, prodajni i proizvodni prostori pravnih osoba;

- 10-25g mamaca na 20 m² tlocrtna površina. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

m) individualne zanatske, ugostiteljske i dr. radnje;

- 10-25g mamaca na 20 m² tlocrtna površina. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

n) otvoreni i zatvoreni vodotoci, parkovi, groblja, površine koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnice, mostovi, otvorena i zatvorena parkirališta, trgovi, javni nužnici i druga javna mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara;

- otvoreni i zatvoreni vodotoci: 20-30g mamaca na 20-30 dužnih metra sa obje strane, najbolje parafinski fiksirani žicom na metalnu šipku.

- parkovi, groblja, zelene površine: 20-30g mamaca na 20-30 m², u aktivne rupe i na mjesta evidentnog prisustva glodara (u zatvorenim kutijama ili postavljene po shemi), te u žbunje, najbolje parafinski mamci.

- saobraćajnice, mostovi i parkirališta: 20-30g mamaca na 20-30 m², parafinski mamci, ispod konstrukcije mosta i u odvodnim otvorima.

- trgovi i druga javna mjesta: 20-30g mamaca na 20-30 m², oko kanti, klupa, gdje ima aktivnih rupa ili prostora gdje se mogu postaviti parafinski mamci u zatvorenim kutijama.

- javni nužnici: zatvoreni prostor 20-30g mekih mamaca na 20-30 m², ako se uočava prisustvo vlage 20-30g parafinskih mamaca na 20-30 m². Postavlja se uz zidove, šahtove i u tehničke prostorije.

o) mreža gradske i mjesnih kanalizacija za odvođenje otpadnih i oborinskih voda, uređaji za prečišćavanje tih voda, kanali;

- 200-400g na 100 dužnih metara kanalizacione mreže, mreže za odvod oborinskih voda ili mješovite, odnosno na svako peto reviziono okno. Mamci (parafinski) se postavljaju na način da se fiksiraju žicom uz rub, iznad nivoa

vode. Potrebno je obilježiti i evidentirati svaku lokaciju postavljanja. Strogo je zabranjeno istresanje mamaca u kanalizacionu mrežu. Deratizacija kanalizacionog sistema se izvodi uz prisustvo predstavnika komunalnog preduzeća ili organa uprave područja na kojem se proces izvodi.

- p) pomoćni prostori stambenih i stambeno-poslovnih zgrada u svim oblicima vlasništva, uključujući: podrum, tavan, drvarnice, magacinske prostore, dvorišta, smetljarnike, garaže, otvorena i zatvorena đubrišta, te prostorije za ostavljanje poljoprivrednih mašina i oruđa.

2

- 10-25g mamaca na 20 m² tlocrtno površine. Sigurnosna napomena: mamci moraju biti zaključani u sigurnim kutijama i označeni (PAZI OTROV, NE DIRATI, VRSTA I KOLIČINA OTROVA).

Napomena: U skladu sa članom 19. Pravilnika o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinskekcije i deratizacije (Sl. Novine FBiH 30/16), pod tačkom (4) navodi se:

„(4) Deratizacijska sredstva treba postavljati u zatvorene kutije ili vezane na žicu (kanalizacijski sistemi, rijeke i morske obale, nasipi) ili postavljene po šemi, nedostupne domaćim životinjama, te ih sakupiti i neškodljivo uništiti nakon provedenog postupka deratizacije“.

Doziranja su u skladu sa **dobrom praksom primjene rodenticida** u EU. (Dokument: *Guideline on Best Practice in the Use of Rodenticide Baits* EU.)

Obavezno je vođenje evidencije o šemi postavljanja mamaca (na tlocrtu), od strane izvođača koje je dužan dostaviti naručiocu. U slučaju povećanog stepena infestacije potrebno je povećati predviđenu količinu otrovnih mamaca za cca 30% sredstava (strategijska rezerva za korektivne mjere i eventualnu interventnu deratizaciju) od prvobitno predviđenih. Vrijeme provođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije mora biti što kraće, kako bi se cijelo interesno područje obuhvatilo u što kraćem vremenskom periodu, a što utiče na zadane efekte preventivne sistematske deratizacije.

6.6.3. Planirana rodenticidna sredstva

Rodenticidni mamci moraju se koristiti krajnje racionalno, postavljati stručno i na mjesta na kojima je potrebno ostvariti visoke standarde kontrole glodara.

Tabela 4. Planirane količine rodenticida koje će se koristiti u obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini za jednu fazu preventivne sistematske deratizacije po općinama

Općina	Vrsta mamca i količina					
Stari Grad	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	70%	12.301,10	2,5	30.752,75	30,75275
	Meki mamac (pasta)	30%	5.271,90	2,5	13.179,75	13,17975

	UKUPNO	100%	17.573		43.933	43,9325
<i>Centar</i>	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	70%	320.848,5	2,5	802.121,3	802,1213
	Meki mamac (pasta)	30%	137.506,5	2,5	343.766,3	343,7663
	UKUPNO	100%	458.355		1.145.888,6	1145,888
<i>Novo Sarajevo</i>	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	430.808	2,5	1.077.020	1077,02
	Meki mamac (pasta)	0,3	184.632	2,5	461.580	461,58
	UKUPNO	1	615.440		1.538.600	1538,6
<i>Novi Grad</i>	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	888.255,9	2,5	2.220.640	2220,64
	Meki mamac (pasta)	0,3	380.681,1	2,5	951.702,8	951,7028
	UKUPNO	1	1.268.937		3.172.343,8	3172,343
<i>Ilidža</i>	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	294.396,2	2,5	735.990,5	735,9905
	Meki mamac (pasta)	0,3	126.169,8	2,5	315.424,5	315,4245
	UKUPNO	1	420.566		1.051.415	1051,415
<i>Vogošća</i>	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	200.839,8	2,5	502.099,5	502,0995
	Meki mamac (pasta)	0,3	86.074,2	2,5	215.185,5	215,1855
	UKUPNO	1	286.914		717.285,0	717,285
<i>Ilijaš</i>	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	139.370	2,5	348.425	348,425
	Meki mamac (pasta)	0,3	59.730	2,5	149.325	149,325
	UKUPNO	1	199.100		497.750	497,75
<i>Hadžići</i>	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	32.130	2,5	80.325	80,325
	Meki mamac (pasta)	0,3	13.770	2,5	34.425	34,425
	UKUPNO	1	45.900		114.750	114,75
Kanton Sarajevo	Vrsta mamca	Učešće	Površina (m ²)	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
	Parafinski mamac	0,7	2.318.950	2,5		5797,374
	Meki mamac (pasta)	0,3	993.835,5	2,5		2484,589
	UKUPNO	1	3.312.785,5			8167,213

Napomena: Uvijek treba predvidjeti cca 30% više sredstava (strategijska rezerva) od stvarno potrebnih, zbog moguće visoke infestacije ili vršenja interventne faze deratizacije.

Tabela 5. Planirane količine rodenticida koje će se koristiti u obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini za jednu fazu preventivne sistematske deratizacije za vodotoke rijeka

Naziv vodotoka	Dužina u metrima	Doza (g/m ²)	Ukupno (g)	Ukupno (kg)
Miljacka	38.000	2,5	95.000	95
Željeznica	14.000	2,5	35.000	35
Dobrinja	7.400	2,5	18.500	18,5
Jošanica	5.100	2,5	12.750	12,75
Zujevina	5.300	2,5	13.250	13,25

Žunovnica	4.200	2,5	10.500	10,5
Tilava	3.900	2,5	9.750	9,75
Butmirski potok	3.200	2,5	8.000	8
Koševski potok	4.200	2,5	10.500	10,5
Kanal kod Energoinvesta	1.900	2,5	4.750	4,75
Potok- Zrak	1.000	2,5	2.500	2,5
Misoča	1.100	2,5	2.750	2,75
Bosna	2.900	2,5	7.250	7,25
Ostali vodotokovi	10.500	2,5	26.250	26,25
Ukupno za jednu fazu deratizacije	102.700	2,5	256.750	256,75
Dvije obale	205400	2,5	513.500	513,5

Tabela6. Ostali potrebni materijal

Naziv	Količina
Zaštićene kutije	4000

7. OBAVEZE POJEDINAČNIH AKTERA UKLJUČENIH U PROCES IZVOĐENJA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE

S obzirom na to da je provođenje obavezne sistematske preventivne deratizacije složen i sveobuhvatan proces, neophodno je uključivanje većeg broja aktera. U nastavku su navedeni svi učesnici i njihove obaveze sa ciljem osiguranja pravilne, blagovremene i efikasne realizacije obavezne sistematske preventivne deratizacije.

Akteri uključeni u proces izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije su:

- Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo,
- Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo,
- Komunalna preduzeća: KJKP "Rad", d.o.o. Sarajevo, KJKP "Park", d.o.o. Sarajevo, KJKP "Vodovod i Kanalizacija", d.o.o. Sarajevo, JKP "Komunalac", d.o.o. Hadžići, JKP "Vodostan", d.o.o. Ilijaš, JKP "Trnovo", d.o.o. Trnovo,
- Opštinske komunalne službe i preduzeća, inspekcije i lokalna samouprava,
- Ugovorni Izvođač/i,
- Pravna i fizička lica,
- Stambeni Upravitelji,
- J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i
- KUIP.

7.1. Obaveze Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije na području KS

Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenja deratizacije na području Kantona Sarajevo imenovan je od strane Ministra zdravstva Kantona Sarajevo, u skladu sa članom 11. stav (2) Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području

Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo", br: 22/13, 23/16, 7/17, 44/22 i 21/24), u sastavu koji je definiran ovom odlukom. Isti koordinira izvršenje svih poslova i zadataka u vezi sa realizacijom Programa deratizacije, plana deratizacije i operativnih planova deratizacije 2026. – 2028. godina. Obaveza Koordinacionog odbora je da, prije početka izvođenja operativnog dijela, odnosno proljetne i jesenje faze, dostavi prijedlog Ministarstvu zdravstva Kantona Sarajevo da sazove sastanak sa predstavnicima svih aktera koji učestvuju u provođenju Plana i Programa obavezne sistematske preventivne deratizacije na kojem će se definisati posljednje pripreme i na kojem će se podijeliti informacije prema svim učesnicima u procesu obavezne sistematske preventivne deratizacije. Koordinacioni odbor dalje, zaprima izvještaje o provedenim aktivnostima od strane ugovornog izvođača, te provedenom nadzoru izvršenim na javnim površinama (tačka n) dijela 4. ovog Programa) od strane JU Zavod za javno zdravstvo i KUIP-a. Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo će na prijedlog Koordinacionog odbora dostaviti press službi Vlade Kantona Sarajevo obavijest o početku operativnih faza obavezne sistematske preventivne deratizacije, upustva i mjere zaštite koja je obaveza ugovornog izvođača da pripremi, koju će press služba iskomunicirati prema građanima Kantona Sarajevo.

7.2. Obaveze Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo

Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo će koordinirati procesima koji se tiču pripremnih radnji kao i procese deratizacije tokom izvođenja operativnih faza, koja su u nadležnosti ovog Ministarstva.

7.3. Obaveze komunalnih preduzeća

Komunalna preduzeća će u saradnji sa lokalnom samoupravom organizovati čišćenje površina i odvoz smeća, košenje i ostale aktivnosti koje se odnose na pregradnje, u skladu sa svojim nadležnostima, kao i procese deratizacije tokom izvođenja operativnih faza, koja su im u nadležnosti.

7.4. Obaveze opštinskih komunalnih službi i preduzeća, inspekcije i lokalne samouprave

Opštinske komunalne službe i preduzeća, inspekcije i lokalne samouprave su u obavezi da nadziru provođenje pripremnih radnji definisanih ovim Planom i programom obavezne sistematske preventivne deratizacije. Ukoliko se utvrdi neka nepravilnost koja će onemogućiti adekvatno izvođenje deratizacije potrebno je o istom obavijestiti KUIP, a KUIP će naložiti otklanjanje istih nadležnim institucijama ili pravnim licima kako proces početka operativne faze deratizacije ne bi bio zaustavljen. U obavezi su i da angažuju izvođača za deratizaciju na površinama i u objektima kojima su nadležni u skladu sa dijelom 4. ovog Programa. Službe će preko svojih kanala komunikacije obavijestiti lokalno stanovništvo o provođenju operativnog plana obavezne sistematske preventivne deratizacije prema terminima definisanim ovim Programom obavezne sistematske preventivne deratizacije.

7.5. Obaveze ugovornog izvođača obavezne sistematske preventivne deratizacije

Ugovorni izvođač/i je u obavezi:

- a) Da posjeduje odobrenje Federalnog ministarstva zdravstva, a koje uključuje upotrebu otrova II i III grupe iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spreme zaposlenika, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe-obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16),
- b) Da obavi procjenu infestacije.
- c) Na osnovu procjene izradi detaljni Operativni plan izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije,
- d) Dostavi Operativni plan izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije za tačku n dijela 4. ovog Programa KUIP-u, Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i Koordinacionom odboru Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo.
- e) Obavijesti javnost o početku obavezne sistematske preventivne deratizacije. Pravovremena informacija do građana potrebno je da stigne putem raznih kanala komunikacije (lokalna samouprava, mjesene zajednice, mediji, društvene mreže i sl.).
- f) Distribuirati putem povjerenika mjesnih zajednica i predstavnika etažnih vlasnika potrebna pismena uputstva za zaštitu od eventualnih štetnih posljedica.
- g) Izvesti deratizaciju kao drugu etapu ciljanih aktivnosti obavezne sistematske preventivne deratizacije, te vršiti redovnu kontrolu potrošnje/konzumacije mamaca. Ova mjera se sprovodi kontinuirano sve dok se ne registruje prestanak konzumacije otrova na lokacijama, čime se potvrđuje prekid aktivnosti glodara na tretiranom području.
- h) U toku izvođenja, ugovorni izvođač je obavezan izraditi mapu aktivnih rupa (mjesto evidentirane aktivnosti glodara) za javne površine koju će dostaviti Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i KUIP-u.
- i) Količinu utrošenih mamaca i dinamiku potrošnje sa svake mikrolokacije na javnim površinama ugovorni izvođač je dužan voditi u pisanom obliku i dostaviti KUIP-u i Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo na dnevnoj osnovi (dnevni izvještaj u Prilogu).
- j) Sakupiti nekonzumirane i djelimično konzumirane mamce nakon posljednje kontrole konzumacije i uništiti u skladu sa važećim propisima.
- k) Ukloniti uginule glodare na propisan način nakon svake prijave građana i kontrole terena.
- l) U slučaju onemogućavanja pristupa izvođenju obavezne sistematske preventivne deratizacije od strane pravnih i fizičkih lica, izvođač je u obavezi sve nepravilnosti ovog tipa odmah i neodložno prijaviti KUIP-u.
- m) Provodi korektivne mjere na osnovu prijave građana ili Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo ili KUIP-a da su primijećeni glodari na određenim područjima Kantona Sarajevo tokom cijele godine.

- n) Provodi interventnu deratizaciju, a na prijedlog Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo u skladu sa definicijom iste.

7.6. Obaveze pravnih i fizičkih lica

Sva pravna i fizička lica koja podliježu obavljanju obavezne sistematske preventivne deratizacije iz dijela 4. ovog Programa, moraju imati zaključene ugovore sa nekom od ovlaštenih firmi za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije i dužna su angažovati izvođače deratizacije na način da se obavezno pridržavaju termina izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije. Sva pravna i fizička lica u čijim se objektima izvodi obavezna sistematska preventivna deratizacija, na dan provedbe deratizacije dužna su omogućiti pristup ekipama izvođača u podrumске, suterenske i gospodarske prostore u zgradama i dvorištima, a obavljene poslove izvođaču ovjeriti potpisom na potvrđi. Također, dužni su provoditi mjere i izvršavati predradnje navedene u smislu košenja zelenih površina i čišćenja kabastog i drugog otpada kao i ostalih mjera iz člana 11. Pravilnika.

7.7. Obaveze stambenih upravitelja

Obaveze stambenih upravitelja odnose se na obezbjeđenje uslova za pripremne radnje (obavještenje etažnih vlasnika o periodu izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije kako bi isti mogli provesti čišćenje podrumskih, tavanskih i pomoćnih prostorija), kao i na organizaciju provođenja deratizacije u skladu sa nadležnošću.

7.8. Obaveze JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo

Pored stručnog nadzora koji obavlja nad izvođenjem deratizacije javnih površina iz tačke n) dijela 4. ovog Programa opisanog u dijelu 6.4., JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo vrši iduće aktivnosti:

- U saradnji sa KUIP-om izvršiti će se provjera ispravnog načina skladištenja rodenticida i vrste rodenticida,
- Zapisnički utvrditi količinu i vrstu rodenticida,
- U toku izvođenja vršiti periodičan nadzor nad primjenom rodenticida,
- Određuje vrijeme i način izvođenja interventne deratizacije u saradnji sa KUIP-om, te
- Izrađuje konačan izvještaj o izvršenom stručnom nadzoru nad provođenjem procesa obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo, za svaku operativnu fazu, koju dostavlja Ministarstvu zdravstva Kantona Sarajevo.

7.9. Obaveze Kantonalne uprave za inspekcijske poslove (KUIP)

Pored inspekcijskog nadzora koji obavlja nad izvođenjem deratizacije javnih površina iz tačke n) dijela 4. ovog Programa opisanog u dijelu 6.4., KUIP vrši sljedeće aktivnosti:

- U saradnji sa JU Zavod za javno zdravstvo KS izvršiti će se provjera ispravnog načina skladištenja rodenticida i vrste rodenticida,
- U toku izvođenja vršiti periodičan nadzor nad primjenom rodenticida.
- Zapisnički utvrditi količinu i vrstu rodenticida,
- Izrađuje konačan izvještaj o izvršenom inspekcijskom nadzoru nad provođenjem procesa obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo, za svaku operativnu fazu, koju dostavlja Ministarstvu zdravstva Kantona Sarajevo.

8. NAČINI OBAVJEŠTAVANJA JAVNOSTI

Obavještenja o terminima izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini vršit će se oglašavanjem od strane ugovornog izvođača putem sredstava javnog informisanja, putem plakatiranja, putem društvenih mreža, putem upravitelja, te preko lokalnih samouprava (mjesnih zajednica) koje će dalje preko svojih kanala komunikacije obavjestiti lokalno stanovništvo, najmanje petnaest dana prije početka izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije kao i u toku izvođenja aktivnosti.

Pismena uputstva i mjere zaštite koje će biti dio obavijesti izradiće ugovorni izvođač i one će sadržavati:

- Opšte mjere predostrožnosti i sigurnosti,
- Posebne mjere za zaštitu građana,
- Opšte mjere za zaštitu domaćih životinja i kućnih ljubimaca.

Obavještenja putem elektronskih i pisanih medija i putem javnih i privatnih radio i tv servisa, te društvenih mreža obaveza je ugovornog izvođača.

Tabela 6. Potreban broj plakata za informisanje javnosti

VRSTA INFORMACIJE	KOLIČINA
Veliki plakati – obavijesti formata najmanje A3	750
Mali plakati – obavijesti najmanje formata A5	2800
UKUPNO	3550

Napomena: Navede količine predstavljaju potavljanje 5 velikih obavijesti i po 20 malih na svaku mjesnu zajednicu u Kantonu Sarajevo.

U objektima prilikom postavljanja mamaca izvođači deratizacije će na vidljivom mjestu postaviti obavještenje/potvrdu o obavljenoj deratizaciji koje sadrži naziv izvođača i datum kad je deratizacija provedena.

9. KONTROLA IZVOĐENJA OBAVEZNE SISTEMATSKE PREVENTIVNE DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO U TEKUĆOJ GODINI

Svi ugovorni izvođači dužni su sačiniti detaljan Plan izvođenja obavezne sistematske preventivne deratizacije u tekućoj godini i za svaku operativnu fazu, u skladu sa Planom i programom obavezne sistematske preventivne deratizacije .

Kontrola obavezne sistematske preventivne deratizacije se obezbjeđuje na četiri načina:

- a) od strane samog ugovornog izvođača – interna kontrola
- b) od strane vlasnika ili korisnika objekta ili prostora koji se deratiziraju, odnosno subjekta koji je angažovao izvođača, organa lokalne samouprave – kontrola korisnika usluga
- c) od strane KUIP-a – kontrola od strane nadležnog inspekcijskog organa
- d) od strane Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo – kontrola od strane stručne institucije za tačku n u dijelu 4. ovog Programa.

9.1. Posebne odredbe kontrole

Izvođač je dužan, za vrijeme rada voditi propisane evidencijske kartice o obavljenoj deratizaciji iz Pravilnika o uvjetima u pogledu stručne spreme zaposlenika, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uvjeta kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe – obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije („Sl. Novine Federacije BiH” br. 30/16).

Prilog

DNEVNI IZVJEŠTAJ

Datum _____

Izvođač, ime uposlenika, broj Rješenja FMZ iz iskaznice i potpis _____

Mikrolokacije izvođenja _____

Broj izloženih mamaca i količina izložene mase u g _____

- d) komunikacijska i transportna infrastruktura;
- e) socijalna politika;
- f) provođenje zakona i drugih propisa o državljanstvu;
- g) imigracija i azil;
- h) turizam;
- i) korištenje prirodnih bogatstava.

Član 14.

Vršenje nadle nosti

Svoje nadle nosti Kanton izvršava donošenjem sopstvenih propisa i primjenom propisa Bosne i Hercegovine i Federacije.

Nadle nosti iz člana 13. ovog Ustava Kanton vrši u obimu dogovorenom sa federalnim vlastima. U slučaju da takav dogovor ne postoji te nadle nosti će Kanton vršiti cjelovito i samostalno.

Član 15.

Prenošenje nadle nosti

Svoje nadle nosti iz oblasti obrazovanja, kulture, turizma, lokalnog poslovanja i dobrotvornih aktivnosti, radija i televizije Kanton može prenositi na općine u svom sastavu. Ove nadle nosti će se obavezno prenositi na one općine u kojima većinsko stanovništvo prema nacionalnoj strukturi nije stanovništvo koje čini većinu i na području cijelog Kantona.

Kanton može neke od svojih nadle nosti prenijeti i na federalne vlasti, ukoliko bi se na taj način obezbijedilo njihovo efikasnije i racionalnije vršenje.

Odluku o prenošenju nadle nosti u smislu ovog člana donosi Skupština.

IV - STRUKTURA VLASTI

A) ZAKONODAVNA VLAST

Član 16.

Opća odredba

Zakonodavnu vlast u Kantonu vrši Skupština Kantona.

Član 17.

Sastav Skupštine

Skupština je jednodomno predstavničko tijelo sastavljeno od 45 (četrdesetpet) poslanika. Poslanici se biraju tajnim glasanjem na neposrednim izborima na cijelom području Kantona.

Prilikom izbora poslanika obezbjeđuje se odgovarajuća zastupljenost predstavnika Bošnjaka, Hrvata i ostalih naroda proporcionalno nacionalnoj strukturi stanovništva na području Kantona.

Izbor poslanika u Skupštini provodi se sukladno federalnim izbornim propisima, s tim što izbore raspisuje i provodi Skupština.

Mandat poslanika u Skupštini traje 2 (dvije) godine.

Član 18.

Nadle nosti Skupštine

Skupština Kantona:

- a) priprema i dvotrećinskom većinom usvaja Ustav Kantona;
- b) donosi zakone i druge propise u okviru izvršavanja nadle nosti Kantona, izuzev propisa koji su ovim Ustavom ili zakonom dati u nadle nost Vlade Kantona;
- c) bira i razrješava Predsjednika i podpredsjednika Kantona sukladno Ustavu Federacije i ovom Ustavu;
- d) utvrđuje politiku i donosi programe razvoja Kantona;
- e) potvrđuje imenovanje Premijera, zamjenika Premijera i članova Vlade Kantona;
- f) osniva kantonalne i općinske sudove i utvrđuje njihove nadle nosti;
- g) bira sudije kantonalnih sudova sukladno Ustavu Federacije i ovom Ustavu;
- h) usvaja budžet Kantona i donosi zakone o oporezivanju i na drugi način osigurava potrebno finansiranje;
- i) bira zastupnike u Dom naroda Federacije sukladno Ustavu Federacije;
- j) odlučuje o prijenosu ovlaštenja Kantona na općine i Federaciju;
- k) odobrava zaključivanje ugovora i sporazuma u oblasti međunarodnih odnosa i međunarodne suradnje;
- l) provodi istragu sukladno ovom Ustavu i posebnim propisima;
- m) vrši i druge poslove utvrđene federalnim propisima, ovim Ustavom i kantonalnim propisima.

Član 19.

Način rada Skupštine

Skupština bira predsjedavajućeg i dva njegova zamjenika iz reda izabranih poslanika.

Skupština zasijeda javno, izuzev u slučajevima kada je to predviđeno njenim poslovnikom. Izvještaji o zasjedanjima i donesenim odlukama se objavljuju u sredstvima javnog informiranja.

Način rada Skupštine bliže se uređuje poslovníkom.

Član 20.

Poslanički imunitet

Krivični postupak ili građanska parnica ne mogu biti pokrenuti protiv kantonalnog poslanika, niti kantonalni poslanik može biti zadržan u pritvoru ili kažnjen na bilo koji način zbog iznesenog mišljenja i datog glasa u Skupštini.

Član 21.

Način odlučivanja u Skupštini

U vršenju svojih nadle nosti Skupština donosi zakone, druge propise, te opće i pojedinačne akte (dalje: propisi).

upisanim u zk. uložak broj 2763 K.O. SP. CRNOTINA sa pravom vlasništva KJKP "Sarajevogas" d.o.o. Sarajevo sa dijelom 1/1.

II

Daje se saglasnost Kantonalnom javnom komunalnom preduzeću "Toplane - Sarajevo" d.o.o. Sarajevo da radi obezbjeđenja kredita iz tačke I ove Odluke koje će KJKP "Sarajevogas" d.o.o. Sarajevo zaključiti sa UNION bankom d.d. Sarajevo može u svojstvu sudužnika potpisati kredit kod UNION banke d.d Sarajevo.

III

Ovlašćuje se Muhamed Kozadra vršilac funkcije premijera Kantona Sarajevo da u ime Vlade Kantona Sarajevo potpiše Sporazum o međusobnim obavezama za obezbjeđenje sredstava za vraćanje kredita namijenjenog za sprečavanje obustave isporuke prirodnog gasa Kantonu Sarajevo.

IV

Zadužuje se Vlada Kantona Sarajevo da odobrena sredstva iz tačke I ove Odluke planira u Budžetu Kantona Sarajevo za 2015., 2016., 2017. i 2018. godinu.

V

Zadužuje se Preduzeće da Skupštini Kantona Sarajevo nakon kreditnog zaduženja kod komercijalne banke od odobrenog iznosa iz tačke I ove odluke, namijenjenog za sprečavanje obustave isporuke prirodnog gasa za Kanton Sarajevo, dostavi detaljan izvještaj o utrošku kreditnih sredstava sa kompletnom pratećom dokumentacijom.

VI

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-02-23828/14 Predsjedavajuća
03. septembra 2014. godine Skupštine Kantona Sarajevo
Sarajevo Prof. dr. **Mirjana Malić**, s. r.

**Zakonodavno-pravna komisija
Skupštine Kantona Sarajevo**

Na osnovu člana 8. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 38/13) i člana 181. stav 1. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 41/12 - Drugi novi prečišćeni tekst i br. 15/13 i 47/13), Zakonodavno-pravna komisija Skupštine Kantona Sarajevo, na sjednici 22.08.2014. godine, utvrdila je Novi prečišćeni tekst Zakona o Vladi Kantona Sarajevo.

Prečišćeni tekst Zakona o Vladi Kantona Sarajevo obuhvata: Zakon o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj 24/03-Prečišćeni tekst) i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 38/13), u kojim je naznačen dan stupanja na snagu tih zakona.

Broj 01-05-22971-1/14
22. augusta 2014. godine Po ovlaštenju
Sarajevo **Esad Hrvaić**, s. r.

**ZAKON
O VLADI KANTONA SARAJEVO
(Novi prečišćeni tekst)**

I - OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se sastav i organizacija, kao i druga pitanja od značaja za rad Vlade Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Vlada Kantona).

Član 2.

Vlada Kantona je izvršna vlast Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Kanton), u skladu sa Ustavom.

Član 3.

Vlada Kantona vrši svoja prava i dužnosti na osnovu i u okviru Ustava i ovog zakona.

Član 4.

Sjedište Vlade Kantona je u Sarajevu.

Član 5.

Vlada Kantona donosi poslovnik o radu kojim se uređuje: organizacija i način rada, postupak i način zakazivanja sjednice; dostavljanje i forma materijala za razmatranje, utvrđivanje prijedloga zaključaka i drugih akata; postupak razmatranja materijala; način ravnopravne upotrebe jezika i pisma konstitutivnih naroda u pripremi i izradi pisanih materijala; način izvršavanja zaključaka; prenošenje ovlaštenja i druga poslovnička pitanja.

Član 6.

Vlada Kantona raspolaže imovinom u vlasništvu Kantona u okviru ovlaštenja koja joj Skupština Kantona prenese posebnim popisom.

II - SASTAV I ORGANIZACIJA VLADE KANTONA

Član 7.

Vladu Kantona čine premijer Kantona (u daljem tekstu: premijer) i 12 ministara.

Član 8.

U slučaju privremene spriječenosti premijera, funkciju premijera vrši član Vlade kojeg odredi premijer.

U slučaju privremene spriječenosti premijera duže od 30 dana, funkciju premijera vrši član Vlade kojeg odredi predsjedavajući Skupštine Kantona, u konsultaciji sa zamjenicima predsjedavajućeg Skupštine Kantona.

U slučaju da mjesto premijera ostane upražnjeno, kandidat za premijera se imenuje u roku od 30 dana od dana kada je mjesto premijera ostalo upražnjeno, na način utvrđen ustavom, do kada funkciju premijera obavlja član Vlade Kantona kojeg odredi predsjedavajući Skupštine Kantona, u konsultaciji sa zamjenicima predsjedavajućeg Skupštine Kantona.

S danom imenovanja kandidata za premijera smatra se da su dosadašnji članovi Vlade u ostavci, koja stupa na snagu danom potvrđivanja imenovanja Vlade u novom sazivu.

Do potvrđivanja imenovanja Vlade u novom sazivu dosadašnji članovi Vlade nastavljaju s obavljanjem funkcije članova Vlade i ministara ministarstava.

Potvrđivanje Vlade u novom sazivu obaviti će se u roku od 30 dana od dana imenovanja kandidata za premijera.

Član 9.

U slučaju privremene spriječenosti člana Vlade, kada se razmatraju materijali iz nadležnosti ministarstva kojim rukovodi odsutni član Vlade, sjednicama Vlade prisustvuje sekretar tog ministarstva, bez prava glasa.

U slučaju privremene spriječenosti člana Vlade duže od 30 dana, funkciju ministra ministarstva kojim rukovodi odsutni ministar vrši član Vlade kojeg odredi premijer.

U slučaju da mjesto člana Vlade ostane upražnjeno, član Vlade se imenuje u roku od 30 dana od dana kada je mjesto člana Vlade ostalo upražnjeno, na način utvrđen ustavom, do kada funkciju ministra ministarstva kojim je rukovodio dotadašnji ministar obavlja član Vlade kojeg odredi premijer.

Ministar iz st. 2. i 3. ovog člana kojeg odredi premijer, ne obavlja i funkciju člana Vlade umjesto odsutnog ministra.

Član 10.

U slučaju kad Skupština izglasa nepovjerenje Vladi, premijer i članovi Vlade podnose pismenu ostavku, najkasnije u roku od

sedam dana od dana kada im je izglasano nepovjerenje, s tim da ostavka stupa na snagu danom potvrđivanja Vlade u novom sazivu.

U periodu od dana podnošenja ostavke do dana potvrđivanja Vlade u novom sazivu, Vlada u ostavci obavlja sve poslove iz svoje nadležnosti, u skladu sa ustavom i zakonom.

Potvrđivanje Vlade u novom sazivu mora se izvršiti najkasnije u roku od 60 dana od dana izglasavanja nepovjerenja prethodnoj Vladi.

Član 11.

Ministri odgovaraju premijeru i Skupštini Kantona.

Premijer je odgovoran Skupštini Kantona.

Ministri snose krajnju odgovornost za rad svojih ministarstava.

Vlada Kantona podnosi ostavku ako joj u bilo koje vrijeme Skupština Kantona izglasa nepovjerenje.

Član 12.

Premijer i članovi Vlade mogu podnijeti ostavku.

Premijer podnosi ostavku predsjedavajućem Skupštine Kantona, a potvrđuje je Skupština Kantona na prvoj narednoj sjednici.

Kad premijer podnese ostavku, smatra se da su ostavku podnijeli svi članovi Vlade.

Član Vlade podnosi ostavku premijeru.

Član 13.

Ako Skupština Kantona prihvati ostavku premijera, premijer i Vlada će obavljati sve poslove iz svoje nadležnosti, do imenovanja nove Vlade, u skladu sa članom 8b. stav 2. ovog Zakona.

Ako premijer prihvati ostavku pojedinog člana Vlade, rješenje o razrješenju potvrđuje Skupština Kantona na prvoj narednoj sjednici.

Ministar može obrazložiti ostavku u Skupštini Kantona.

Premijer će novog člana Vlade imenovati i predstaviti na sjednici Skupštine Kantona i zatražiti glasanje o potvrđivanju imenovanja tog člana, u roku iz člana 8a. stav 3. Zakona.

Član 14.

Konstitutivni narodi i pripadnici ostalih biće proporcionalno zastupljeni u Vladi. Takva zastupljenost će odražavati popis stanovništva iz 1991. godine do potpune provedbe Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Član 15.

Premijer i ministri, nakon potvrđivanja od strane Skupštine Kantona, daju svečanu izjavu pred predsjedavajućim Skupštine Kantona.

Vlada Kantona preuzima dužnost nakon potvrđivanja od strane Skupštine Kantona i davanja svečane izjave.

Član 16.

Vlada Kantona imenuje i razrješava sekretara Vlade Kantona u skladu sa zakonom kojim se reguliše državna služba.

Sekretar Vlade odgovara za svoj rad premijeru Vlade i Vladi.

III - NAČIN RADA I ODLUČIVANJA VLADE KANTONA

Član 17.

Radom Vlade Kantona rukovodi premijer koji predstavlja i zastupa Vladu Kantona, saziva sjednice Vlade Kantona, predlaže dnevni red i predsjedava sjednicama.

Član 18.

Vlada Kantona radi i odlučuje u sjednicama.

Vlada Kantona može odlučivati ako sjednici prisustvuje više od polovine članova Vlade Kantona, a sve odluke Vlade Kantona donose se prostom većinom članova Vlade Kantona koji glasaju.

U slučaju većih elementarnih nepogoda, nesreća ili drugih neposrednih društvenih opasnosti, Vlada donosi odluke prostom većinom glasova prisutnih članova Vlade koji glasaju.

IV - RADNA TIJELA VLADE KANTONA

Član 19.

Za razmatranje pitanja iz nadležnosti Vlade Kantona, davanje prijedloga i mišljenja o tim pitanjima, vršenje određenih poslova i zadataka u vezi sa provođenjem zaključaka Vlade Kantona, kao i za vršenje drugih poslova, Vlada Kantona može obrazovati stalna i povremena radna tijela (savjete, urede, komitete, odbore, komisije i dr).

Sastav i nadležnost radnih tijela iz stava 1. ovog člana uredit će se Poslovníkom Vlade Kantona ili aktom o obrazovanju radnog tijela.

Član 20.

Za donošenje rješenja u upravnom postupku i odlučivanje o drugim pojedinim pitanjima iz njene nadležnosti Vlada Kantona može obrazovati jednu ili više komisija čije članove imenuje iz reda članova Vlade.

V - NADLEŽNOST I ODGOVORNOST PREMIJERA I ČLANOVA VLADE KANTONA

Član 21.

Premijer rukovodi radom Vlade Kantona i odgovoran je za njen rad, osigurava jedinstvo u izvršavanju poslova iz nadležnosti Vlade Kantona, ostvaruje saradnju sa drugim organima i usmjerava djelovanje Vlade Kantona kao cjeline i članova Vlade Kantona pojedinačno, te vrši i druge poslove utvrđene ustavom.

Premijer potpisuje akte Vlade Kantona.

Član 22.

Članovi Vlade Kantona mogu pokrenuti inicijative za donošenje zakona i drugih propisa iz nadležnosti Vlade Kantona, predlagati razmatranje i pretresanje pojedinih pitanja iz nadležnosti Vlade Kantona, predlagati utvrđivanje stavova Vlade Kantona i imaju druga prava i dužnosti utvrđena ustavom i zakonom.

Član 23.

Članovi Vlade Kantona su odgovorni i za zastupanje i provođenje zaključaka Vlade Kantona u poslovima koje im Vlada Kantona povjeri, kao i za blagovremeno pokretanje inicijative za rješavanje pitanja u okviru zadataka koje im je povjerila Vlada Kantona ili premijer.

Član 24.

Članovi Vlade Kantona određeni da učestvuju u radu drugog organa i tijela dužni su postupati u skladu sa ovlaštenjima, smjernicama i stavovima Vlade Kantona.

Članovi Vlade Kantona su dužni svoju aktivnost ostvarivati tako da, pored poslova za koje su lično zaduženi, prate i pitanja iz djelokruga Vlade Kantona za koja nisu lično zaduženi i da svojim prijedlozima i mišljenjima doprinose odgovornom, zakonitom i efikasnom radu Vlade Kantona.

VI - SEKRETAR VLADE KANTONA

Član 25.

Sekretar Vlade Kantona prema uputstvima premijera i Vlade u skladu sa Poslovníkom, stara se o pripremanju sjednice Vlade i dostavljanju materijala potrebnih za rad Vlade i njenih radnih tijela, pomaže premijeru u vršenju njegovih prava i dužnosti u vezi sa organizacijom i pripremanjem sjednica Vlade i izvršavanju zaključaka Vlade, obezbjeđuje radnim tijelima Vlade pomoć i saradnju stručnih i drugih službi i vrši i druge poslove u vezi s radom Vlade koje mu povjeri premijer.

Sekretar Vlade je naredbodavac za izvršenje finansijskog plana Vlade.

VII - AKTA VLADE KANTONA

Član 26.

Vlada Kantona u ostvarivanju svojih nadležnosti utvrđenih ustavom donosi uredbе, odluke, rješenja i zaključke.

Član 27.

Izuzetno za vrijeme trajanja ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti kada postoji objektivna nemogućnost da se sazove Skupština Kantona, Vlada može donositi i propise iz nadležnosti Skupštine Kantona.

Propisima iz stava 1. ovog člana ne mogu se staviti van snage prava i slobode utvrđene ustavom i drugim propisima.

Propise iz stava 1. ovog člana Vlada će dostaviti Skupštini na potvrdu čim ona bude u mogućnosti da se sastane.

Član 28.

Uredbom se uređuju najvažnija pitanja iz nadležnosti Vlade Kantona, bliže uređuju odnosi za provođenje zakona, obrazuju stručne i druge službe Vlade Kantona i utvrđuju načela za unutrašnju organizaciju organa uprave Kantona.

Odlukom se uređuju pojedina pitanja ili propisuju mjere Vlade Kantona, daje saglasnost ili potvrđuju akta drugih organa ili organizacija i odlučuje o drugim pitanjima o kojima se ne odlučuje uredbom.

Rješenjem se odlučuje o imenovanjima i razrješenjima, kao i o drugim pojedinačnim pitanjima iz nadležnosti Vlade Kantona.

Zaključkom se utvrđuju stavovi o pitanjima od značaja za provođenje utvrđene politike, uređuju unutrašnji odnosi u Vladi Kantona i određuju zadaci organima uprave i službama, kao i radnim tijelima Vlade Kantona. Zaključkom se odlučuje i u drugim slučajevima u kojima se ne donose druga akta.

Član 29.

Uredbe i odluke Vlade Kantona objavljuju se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo", a ostali akti Vlade ako je to u njima navedeno.

VIII - JAVNOST RADA VLADE KANTONA

Član 30.

Javnost rada Vlade Kantona obezbjeđuje se u skladu sa zakonom kojim se reguliše sloboda pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine.

IX - STRUČNE I DRUGE SLUŽBE KANTONA

Član 31.

Za obavljanje stručnih i drugih poslova za potrebe Skupštine Kantona, Vlade Kantona i organe uprave, Vlada Kantona može osnivati određene stručne, tehničke i druge službe, kao zajedničke ili samostalne službe, u skladu sa zakonom.

Aktom o obrazovanju službe iz prethodnog stava, utvrđuje se njen djelokrug, kao i status i odgovornost te službe i lica koje njom rukovodi.

Član 32.

Vlada Kantona vrši nadzor nad radom stručnih službi koje obrazuje.

Sekretar Vlade Kantona rukovodi radom Stručne službe koja obavlja poslove za potrebe Vlade Kantona i odgovoran je za njen rad.

X - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 33.

Vlada Kantona je dužna donijeti Poslovnik o svom radu u roku od 30 dana od svog konstituisanja.

Član 34.

Vlada Kantona Sarajevo dužna je uskladiti Poslovnik o radu sa odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 38/13), u roku od 30 dana od dana njegovog stupanja na snagu.

Član 35.

Poslovnik Izvršnog odbora Grada Sarajeva i drugi propisi koji se odnose na njegovo unutrašnje organizovanje i funkcionisanje, koji su na snazi na dan stupanja na snagu Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 7/96), ukoliko nisu u suprotnosti sa Ustavom Kantona i ovim zakonom, primjenjivaće se kao propisi Vlade, dok se ne donese Poslovnik o radu Vlade Kantona.

Član 36.

Do imenovanja premijera i članova Vlade u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 4/01), poslove iz nadležnosti Vlade vršit će Vlada u dosadašnjem sastavu.

Član 37.

Ovlašćuje se Zakonodavno-pravna komisija Skupštine Kantona Sarajevo da utvrdi Novi prečišćeni tekst Zakona o Vladi Kantona Sarajevo.

Član 38.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Vladi Kantona Sarajevo stupio je na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo", broj 38/13.

Na osnovu člana 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskim taksama ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 18/14) i člana 181. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 41/12 - Drugi novi prečišćeni tekst i br. 15/13 i 47/13), Zakonodavno - pravna komisija Skupštine Kantona Sarajevo, na sjednici 22.08.2014. godine, utvrdila je Prečišćeni tekst Zakona o sudskim taksama.

Prečišćeni tekst Zakona o sudskim taksama obuhvata: Zakon o sudskim taksama ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 21/09), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudskim taksama ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 29/09), Zakon o izmjeni Zakona o sudskim taksama ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 14/11), Zakon o izmjenama Zakona o sudskim taksama ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/13) i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudskim taksama ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 18/14), u kojim je naznačen dan stupanja na snagu tih zakona.

Broj 01-05.22971-2/14

22. augusta 2014. godine
Sarajevo

Po ovlaštenju
Esad Hrvaić, s. r.

ZAKON

O SUDSKIM TAKSAMA

(Prečišćeni tekst)

DIO PRVI. OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Plaćanje sudske takse)

- (1) Ovim zakonom utvrđuje se način plaćanja sudskih taksa (u daljnjem tekstu: takse) u postupku pred Kantonalnim sudom u Sarajevu i Općinskim sudom u Sarajevu (u daljnjem tekstu: sud).
- (2) Postupci u kojima se plaća taksa i visina takse za pojedine radnje, utvrđeni su u Tarifi sudskih taksi, koja je sastavni dio ovog zakona.

Član 2.

(Obveznik plaćanja takse)

- (1) Takse propisane ovim zakonom plaća lice po čijem zahtjevu ili u čijem interesu se preduzimaju radnje u postupku, za koje je ovim zakonom utvrđeno plaćanje takse (u daljnjem tekstu: takseni obveznik).
- (2) Za podneske i zapisnike koji zamjenjuju podneske i taksu je dužno da plati lice koje podnosi podneske i lice na čiji zahtjev

Član 4.

Izveštaj o izvršenju Budžeta Općine Vogošća za period 01.01.2014.-30.06.2014. godine, objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-14-1780/14
08. septembra 2014. godine
Vogošća

Predsjedavajući
Općinskog vijeća Vogošća
Esad Pikanjač, s. r.

ISPRAVKA

Na osnovu člana 164. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 41/12 - Drugi novi prečišćeni tekst, br. 15/13 i 47/13), sekretar Skupštine Kantona Sarajevo, nakon podnesenog zahtjeva za ispravku Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/14 - Novi prečišćeni tekst) daje slijedeću

ISPRAVKU

ZAKONA O VLADI KANTONA SARAJEVO

("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/14 - Novi prečišćeni tekst)

1. U članu 13. stav 1. Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/14 - Novi prečišćeni tekst), umjesto riječi: "članom 8b.", treba da stoje riječi: "članom 10.".
2. U članu 13. stav 4. Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/14 - Novi prečišćeni tekst), umjesto riječi: "člana 8a.", treba da stoje riječi: "člana 9.".
3. Ovu ispravku objaviti u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-22971-1-1/14
12. septembra 2014. godine
Sarajevo

Sekretar
Skupštine Kantona Sarajevo
Abid Kolašinac, s. r.

FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU

SAOPĆENJE

O PROSJEČNOJ ISPLAĆENOJ MJESEČNOJ NETO
PLAĆI ZAPOSLENIH U KANTONU SARAJEVO ZA
JULI/SRPANJ 2014. GODINE

1. Prosječna isplaćena mjesečna neto plaća po zaposlenom ostvarena u Kantonu Sarajevo za juli/srpanj 2014. godine iznosi 1.045 KM.

Broj 39
11. septembra 2014. godine

Direktor
Hidajeta Bajramović, s. r.

SLUŽBENE OBJAVE

UDRUŽENJA

Na osnovu člana 29. stav 1. Zakona o udruženjima i fondacijama ("Službene novine Federacije BiH", broj 45/02), a po zahtjevu Udruženja "ODRED IZVIĐAČA RAKOVICA 9", Ministarstvo pravde i uprave donosi

RJEŠENJE

1. Upisuje se u registar udruženja koji se vodi kod Ministarstva pravde i uprave Kantona Sarajevo Udruženje "ODRED IZVIĐAČA RAKOVICA 9", skraćeni naziv je, OI RAKOVICA 9, sa sjedištem u Rakovici, ulica RAKOVIČKA CESTA broj 471.
2. Upis je izvršen pod registarskim brojem 1942. knjiga IV registra udruženja, dana 12.06.2014. godine.
3. Programski ciljevi i zadaci Udruženja su: Razvoj i unapređenje izviđaštva u lokalnoj zajednici; razvoj kod svojih članova za poštivanje ljudi, razvijanje prijateljstva među ljudima, narodima, kako u lokalnoj zajednici, tako i na međunarodnom nivou, provođenje načela koje se temelje na savremenim pedagoškim spoznajama kao i na zamislama utemeljenim izviđačkog sporta Sir Robert Baden Powella; pridonosenje razvoju djece i mladih, na dostizanju njihovih punih umnih i tjelesnih potencijala, kao pojedinca, odgovornih građana i članova lokalne, nacionalne i međunarodne zajednice; organizovanje izviđačkih škola za učenike osnovnih i srednjih škola, kao i studenata radi sticanja izviđačkih znanja i vještina; organizovanje izviđačkih kampova, od lokalnog do međunarodnog nivoa, organizovanje časova ekološke edukacije, članova i građana o značaju zaštite čovjekove okoline radi sprječavanja od svih vidova i oblika zagađivanja, te drugi ciljevi i djelatnosti u skladu sa zakonom i Statutom.
4. Osoba ovlaštena za zastupanje i predstavljanje je: Baberović Anes - predsjednik Upravnog odbora.

Broj 03-05-05-3053/14
12. juna 2014. godine
Sarajevo

Ministrica
Velida Memić, s. r.

(O-874/14)

**PARLAMENT FEDERACIJE BOSNE I
HERCEGOVINE**

328

Na osnovu člana IV.B.7. a) (IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

**O PROGLAŠENJU ZAKONA O ZAŠTITI
STANOVNIŠTVA OD ZARAZNIH BOLESTI**

Proglašava se Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti koji je donio Parlament Federacije BiH na sjednici Predstavničkog doma od 22. februara 2005. godine i na sjednici Doma naroda od 3. marta 2005. godine

Broj 01-02-171/05
11. maja 2005. godine
Sarajevo

Predsjednik
Niko Lozančić, s.r.

ZAKON

O ZAŠTITI STANOVNIŠTVA OD ZARAZNIH BOLESTI

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim Zakonom utvrđuju se zarazne bolesti čije je sprečavanje i suzbijanje od interesa za Federaciju Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija) i mjere za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti.

Član 2.

U smislu ovog Zakona pojmovi imaju sljedeća značenja:

- **zdravstvena ustanova** je ustanova obrazovana u skladu sa propisima o zdravstvenoj zaštiti u svim oblicima vlasništva;
- **nosilac privatne prakse** je zdravstveni radnik koji ima registriranu privatnu praksu na osnovu zakona;
- **fizičko lice - obrtnik** je lice koje obavlja, na osnovu zakona, djelatnost u svoje ime i za svoj račun a pritom se može koristiti i radom drugih lica sa kojima zaključi ugovor o radu;
- **zarazna bolest** je bolest čije je sprečavanje i suzbijanje od interesa za Federaciju;
- **epidemija zarazne bolesti** je pojava neuobičajenog broja oboljevanja od zaraznih bolesti koji su na listi zaraznih bolesti obaveznog prijavljivanja ili pojava

novih zaraznih bolesti koje ugrožavaju zdravlje stanovništva;

- **zaraženo područje** je područje na kojem su otkriveni jedan ili više izvora zaraze i koje pruža mogućnost za širenje zaraze;
- **ugroženo područje** je područje na koje se može preneti zarazna bolest sa zaraženog područja i gdje postoje uvjeti za širenje zaraze;
- **bolnička infekcija (intrahospitalna)** je infekcija koja se pojavljuje za vrijeme pružanja zdravstvene usluge u zdravstvenoj ustanovi ili kod nosioca privatne prakse.

Član 3.

Zaštita od zaraznih bolesti dužnost je jedinica lokalne samouprave - općina, kantona i Federacije, zdravstvenih ustanova, zavoda zdravstvenog osiguranja, nosioca privatne prakse, privrednih društava i drugih pravnih i fizičkih lica.

Sva fizička i pravna lica moraju dozvoliti zdravstvene i higijenske preglede i savjete, kao i preliminarna medicinska ispitivanja i superviziju, prikupljanje potrebnih nalaza i primjenu ostalih mjera za zaštitu od zaraznih bolesti navedenih u ovom Zakonu.

Član 4.

Zaštita od zaraznih bolesti sastoji se u organiziranju i provođenju:

1. mjera za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti i
2. osiguranja materijalnih sredstava.

Mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti neposredno provode zdravstvene ustanove i nosioci privatne prakse u skladu sa zakonom i programima iz člana 9. ovog Zakona.

Odredene opće mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti mogu izvršavati i privredna društva odnosno fizička lica - obrtnik u skladu sa odredbom člana 24. ovog Zakona.

Član 5.

Mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti koje se mogu prenijeti sa životinja na ljude provode zdravstvene ustanove i nosioci privatne prakse u saradnji sa organima nadležnim za poslove veterinarstva i veterinarskim stanicama, a sastoje se u uzajamnom obavješćavanju o pojavi i kretanju tih bolesti i organiziranju i provođenju epidemioloških, higijenskih i drugih mjera za sprečavanje, odnosno suzbijanje pojedinih zaraznih bolesti.

Član 6.

Epidemiju zarazne bolesti u dva ili više kantona proglašava i određuje zaraženim odnosno ugroženim područjem federalni ministar zdravstva (u daljnjem tekstu: federalni ministar) na osnovu epidemiološkog izvještaja zdravstvene ustanove i kantonalnog zavoda za javno zdravstvo (u daljnjem tekstu:

77.	B 16	ZARAZNA ŽUTICA TIP A	HEPATITIS VIROSA A
78.	B 17	ZARAZNA ŽUTICA TIP B	HEPATITIS VIROSA B
79.		ZARAZNA ŽUTICA TIP C	HEPATITIS VIROSA C
80.		ZARAZNA ŽUTICA TIP D	HEPATITIS VIROSA D
81.	B 02	ZARAZNA ŽUTICA TIP E	HEPATITIS VIROSA E
82.	B 26	ZOSTER	HERPES ZOSTER
83.	A 95	ZAŠNJI	PAROTITIS EPIDEMICA
84.	A 78	ŽUTA GROZNICA	FEBRIS FLAVA
		Q GROZNICA	Q FEBRIS

Ako se pojavi opasnost od drugih zaraznih bolesti, čije je sprečavanje i suzbijanje od interesa za Federaciju, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada) može, na prijedlog federalnog ministra i uz stručno mišljenje Federalnog zavoda, odrediti da se za zaštitu stanovništva od takvih bolesti primjenjuju sve ili pojedine mjere predviđene ovim Zakonom.

III - MJERE ZA ZAŠTITU STANOVNIŠTVA OD ZARAZNIH BOLESTI

Član 9.

Zaštita stanovništva od zaraznih bolesti ostvaruje se mjerama za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti koje mogu biti:

- opće mjere,
- posebne mjere,
- ostale mjere.

Opće i posebne mjere iz stava 1. ovog člana provode se u skladu sa programima koje donosi federalni ministar odnosno nadležni kantonalni ministar na prijedlog stručnog savjetodavnog tijela iz člana 64. ovog Zakona, Federalnog zavoda odnosno kantonalnih zavoda koji imaju obavezu da prate i ispituju epidemiološku situaciju u pogledu zaraznih bolesti u skladu sa zakonom, prihvaćenim međunarodnim sporazumima i programima Svjetske zdravstvene organizacije.

Programi iz stava 2. moraju sadržavati mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti, njihove izvršiće, rokove implementacije i izvore sredstava za njihovu provedbu.

A. OPĆE MJERE ZA SPREČAVANJE I SUZBIJANJE ZARAZNIH BOLESTI

Član 10.

Opće mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti su:

- osiguranje higijenski ispravne vode za piće, kao i sanitarna zaštita izvorišta, objekata i uređaja koji služe za snabdijevanje vodom za piće;
- osiguranje zdravstvene ispravnosti životnih namirnica i sanitarno-tehničkih i higijenskih uvjeta za njihovu proizvodnju i promet;
- uklanjanje otpadnih voda i drugih otpadnih materija na način i pod uvjetima kojima se osigurava zaštita od zagađivanja voda i zemljišta, kao i održavanje glodara i insekata na biološki prihvatljivom minimumu;
- održavanje sanitarno-tehničkih i higijenskih uvjeta u javnim zgradama, sredstvima javnog saobraćaja i na javnim mjestima;
- vršenje obavezne (preventivne) dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije u:
 - objektima za snabdijevanje vodom za piće,
 - objektima za proizvodnju i promet namirnica i predmeta opće upotrebe, te sirovina za njihovu proizvodnju odnosno prijevoznim sredstvima namijenjenim za njihov prijevoz,
 - objektima odnosno prostorima za uklanjanje otpadnih voda i drugih otpadnih materija,
 - objektima zdravstvenih ustanova i nosioca privatne prakse,
 - odgojno-obrazovnim objektima,
 - objektima i sredstvima javnog prometa,
 - stambenim objektima i dvorištima,

- ostalim objektima privrednih društava (radnim prostorijama, na radnim površinama, sredstvima rada i dr.), drugih pravnih lica kao i fizičkih lica - obrtnika i drugih pravnih i fizičkih lica.

B. POSEBNE MJERE ZA SPREČAVANJE I SUZBIJANJE ZARAZNIH BOLESTI

Član 11.

Posebne mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti su:

- predstavljanje i zdravstveno vaspitanje o prevenciji zaraznih bolesti;
- rano otkrivanje izvora zaraze i puteva prenošenja zaraze;
- laboratorijska izolacija i identifikacija uzročnika;
- prijavlivanje;
- prijevoz, izolacija, hospitalizacija i liječenje oboljelih lica;
- dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija;
- zdravstveni nadzor nad kliconošama, zaposlenicima i drugim licima;
- imunizacija, imunoprofilaksa i hemoprofilaksa;
- karantin, kućna izolacija i zdravstveni nadzor.

1. Predstavljanje i zdravstveno vaspitanje o prevenciji od zaraznih bolesti

Član 12.

Kao mjera sprečavanja i kontrole zaraznih bolesti provodi se predstavljanje i zdravstveno vaspitanje koji moraju biti orijentirani prema trenutnoj epidemiološkoj situaciji u posebnoj oblasti i posebnom okruženju, a implementiraju se u skladu sa programom.

Program predstavljanja i zdravstvenog vaspitanja iz stava 1. ovog člana donosi federalni ministar na prijedlog Federalnog zavoda, a provode ih kantonalni zavodi koordinirano od Federalnog zavoda.

Troškovi predstavljanja i zdravstvenog vaspitanja osiguravaju se u budžetu Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: budžet Federacije) odnosno u budžetu kantona, a troškove zdravstvenog vaspitanja zaposlenika, u vezi sa procesom rada, snosi privredno društvo, pravno lice, kao i fizičko lice - obrtnik za svoje zaposlenike.

2. Rano otkrivanje izvora zaraze i puteva prenošenja zaraze

Član 13.

Radi ranog otkrivanja izvora zaraze i puteva prenošenja zaraze zdravstvene ustanove obavljaju:

- epidemiološko izvidanje i osmatranje terena;
- epidemiološko ispitivanje (anketiranje):
 - pri pojavi: Brill-Zinsserove bolesti, bruceloze, tuberkuloze, hemoragične groznice sa bubrežnim sindromom, zarazne žutice, bjesnoće, malarije, malih boginja, meningokokne bolesti, Q groznice, AIDS-a, nosilaštva HIV antitijela, SARS-a, trbušnog tifusa i paratifusa, pjegavca, akutne flakcidne paralize, virusnog meningitisa, kongenitalne rubeole, zaušnjaka, infekcije izazvane Hemofilusom influenzae b, dječije paralize, difterije, gonoreje, sifilisa, crnog prišta, lepre, tularemije, trihineloze, legionarske bolesti, lišmanijaze, ornitoze-psitakoze i botulizma, te pri pojavi ili sumnji na epidemiju drugih zaraznih bolesti,
 - pri pojavi ili opasnosti od pojave kolere, kuge, žute groznice, hemoragičnih groznica i velikih boginja;
- zdravstvene preglede osoba koje su preboljele trbušni tifus, virusnu žuticu tipa B i C, a po epidemiološkim indikacijama i po preboljeloj dizenteriji i salmonelozi;
- zdravstvene preglede osoba za koje se sumnja da su oboljele ili da nose klice (kliconoše) zaraznih bolesti iz tačke 2. ovog člana ili drugih zaraznih bolesti;
- epidemiološko ispitivanje i zdravstvene preglede osoba koje su oboljele ili se sumnja da boluju od zaraznih bolesti nepoznatog uzročnika;

SLUŽBENE NOVINE KANTONA SARAJEVO

Godina XVIII – Broj 22

Četvrtak, 6. juna 2013. godine
SARAJEVO

ISSN 1512-7052

KANTON SARAJEVO

Skupština Kantona

Na osnovu člana 18. stav (1) tačka b) u vezi sa čl. 12. i 14. Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04) i čl. 117. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 41/12) (Drugi novi prečišćeni tekst), Skupština Kantona Sarajevo na sjednici, održanoj dana 29.05.2013. godine, donijela je

ODLUKU

O UTVRĐIVANJU DANA POLICIJE KANTONA SARAJEVO

I

Utvrđuje se datum 06. april kao Dan policije Kantona Sarajevo.

II

Nosilac obilježavanja Dana policije Kantona Sarajevo je Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo.

III

Zadužuje se nosilac aktivnosti iz tačke II ove Odluke da organizuje, prati i na prigodan način obilježava Dan policije Kantona Sarajevo.

IV

Godišnji program obilježavanja donosi ministar unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo u okviru Programa rada ministarstva za tekuću godinu.

V

Sredstva za finansiranje obezbjeđuju se u Budžetu Kantona Sarajevo, sa razdjela Ministarstva unutrašnjih poslova.

VI

Donošenjem ove Odluke, stavlja se van snage Odluka o utvrđivanju Dana policije Kantona Sarajevo broj 01-05-19229/12 od 30.05.2012. godine.

VII

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-16313/13
29. maja 2012. godine
Sarajevo

Predsjedavajuća
Skupštine Kantona Sarajevo
Prof. dr. Mirjana Malić, s. r.

Na osnovu člana 18. stav (1) tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01 i 28/04), a u vezi sa članom 3., članom 10. stav (1) tačka 5) i članom 11. stav (1) tačka 6) Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05), Skupština Kantona Sarajevo na sjednici, održanoj dana 29.05.2013. godine, donijela je

ODLUKU

O OBAVEZNOJ PREVENTIVNOJ SISTEMATSKOJ DERATIZACIJI NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

Član 1.

(Opća mjera)

- (1) U cilju sprječavanja i suzbijanja zaraznih bolesti, poboljšanja općih higijenskih uslova za život, zaštite čovjekove sredine i smanjenja ekonomskih šteta koje prouzrokuju štetni glodari, uvodi se obavezna preventivna sistematska deratizacija (u daljem tekstu: deratizacija) na području Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Kanton), kao opća mjera za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti.
- (2) Deratizacijom se smatraju postupci uništavanja štakora, miševa i drugih mišolikih glodara koji prenose uzročnike zaraznih bolesti ili su rezervoari njihovih uzročnika.
- (3) Deratizacija se izvodi prema Programu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: program deratizacije), koji je sastavni dio ove odluke.
- (4) Da bi deratizacija bila uspješna, u pravilu mora biti izvedena u što kraćem roku, u isto vrijeme na cijelom području Kantona i obavezna je za sva pravna i fizička lica.
- (5) Vremenski termini i obaveze svih subjekata u izvođenju deratizacije utvrđeni su ovom odlukom, programom deratizacije, te zakonskim i podzakonskim propisima.

Član 2.

(Područje primjene)

Deratizacijom se obuhvataju:

- a) otvoreni i zatvoreni vodotoci, parkovi, groblja, površine koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnice, mostovi, otvorena i zatvorena parkirališta, trgovci, tržnice i pijace, javni nužnici i druga javna mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara;
- b) mreža kantonalne i mjesnih kanalizacija za odvođenje otpadnih i oborinskih voda, uređaji za prečišćavanje tih voda, te septičke jame i pomijare;

- c) šahtovi i energetski kanali toplovodnih, plinskih, električnih, telefonskih i drugih instalacija;
- d) glavna sanitarna deponija i ostale deponije smeća i otpadnih materijala koji služe kao sekundarne sirovine;
- e) objekti i sredstva javnog prevoza (željezničke i autobuske stanice, garažni prostori i remize saobraćajnih sredstava za javni prevoz i aerodromski objekti);
- f) svi objekti i prostorije koji služe za proizvodnju, preradu i promet životnih namirnica i predmeta opće upotrebe;
- g) pomoćni prostor stambenih i stambeno-poslovnih zgrada, u svim oblicima svojine, uključujući: podrum, tavane, drvarnice, magazinske prostore, dvorišta, smetljarnice, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta;
- h) prostorije za ostavljanje poljoprivrednih mašina i oruđa, te pripadajuće javne površine navedenih objekata (dvorišta, parkovi i sl.);
- i) neuređene ili djelimično uređene zelene i druge javne površine u okolini stambenih zgrada,
- j) podrumi, tavan, drvarnice, magazinske prostore, dvorišta, smetljarnice, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta i sl. poslovnih i pomoćnih prostorija na kojima postoji mogućnost razmnožavanja glodara, posebno prostori za skladištenje i pripremu hrane, te pripadajuće površine (dvorišta, parkovi i sl.):
 - preduzeća, trgovinskih, ugostiteljskih i zanatskih radnji,
 - hotelsko-turističkih, ugostiteljskih, sportskih i rekreacionih prostora,
 - predškolskih, školskih, vjerskih ustanova i institucija, dački i studentski domovi, domovi penzionera i drugi slični subjekti,
 - zdravstvenih ustanova u svim oblicima svojine,
 - objekata za pružanje medicinskih i higijenskih usluga stanovništvu (centri za masažu, kiropraktične ordinacije, pedikerski, kozmetički, frizerski i brijački saloni, solariji).
 - organa uprave, javnih preduzeća i ustanova, privrednih društava, organizacija i drugih pravnih lica u svim oblicima svojine, kao i fizičkih lica - obrtnici,
 - uslužnih, trgovinskih, zanatskih i ugostiteljskih radnji, a naročito onih koji se bave proizvodnjom, skladištenjem i prometom životnih namirnica,
 - drugih pravnih i fizičkih lica, te
 - svih ostalih subjekata/objekata i drugih mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara.

Član 3.

(Operativne faze rada)

- (1) Deratizacija se vrši u dvije operativne faze rada (proljetnoj i jesenjoj), svake kalendarske godine i obavezno se izvodi u svakoj operativnoj fazi na svim objektima ili prostorima iz člana 2. ove odluke.
- (2) Deratizacija se izvodi kontinuirano u toku cijele godine, a operativne (udarne) faze se izvode u proljetnom i jesenjem periodu kada je najveća populacija štetnih glodara, te kada se zbog biološkog ciklusa i migracionih svojstava glodara postižu i najbolji efekti uništavanja istih.
- (3) U skladu sa st. (1) i (2) ovog člana, vremenski termini izvođenja deratizacije, kojih se trebaju pridržavati pravna i fizička lica, te izvođači deratizacije su:
 - a) Prva (proljetna) operativna faza deratizacije provodit će se u vremenskom intervalu od 01. 04. do 30. 05. kalendarske godine,
 - b) Druga (jesenja) operativna faza deratizacije provodit će se u vremenskom intervalu od 01. 10. do 30. 11. kalendarske godine.

- (4) Interventna deratizacija je treća faza izvođenja deratizacije, a provodit će se po uočenoj infestaciji štetnih glodara.
- (5) Interventna deratizacija mora se provesti u objektima i prostorima iz člana 2. ove odluke kada se uoči povećani broj glodara ili ako se u toku 7 dana od postavljanja mamaca utvrdi da je 50% pojedeno od strane glodara, kao i u svim slučajevima kada se pojavi nesigurnost ili pogoršana epidemiološka situacija zaraznih bolesti koje prenose glodari.
- (6) Interventna deratizacija vremenski se izvodi tokom cijele kalendarske godine i sve do početka prve (proljetne) operativne faze deratizacije na području Kantona Sarajevo u narednoj godini.
- (7) Kontinuitet deratizacije se postiže obradom mjesta koja služe kao stalna legla i staništa glodara uspostavljanjem tzv. "Stalnih hranilišta" koja se održavaju tokom cijele godine.

Član 4.

(Sredstva i preparati)

- (1) Deratizacija se izvodi hemijskim sredstvima i preparatima čija je upotreba dozvoljena na području Federacije Bosne i Hercegovine i koja, uz toksikološku ocjenu, imaju i dokaz o utvrđenoj efikasnosti, prema propisima koji regulišu ovu oblast, a pismeni dokaz podnose izvođači deratizacije.
- (2) Primjena aktivnih sastojaka u mamacima koji će se koristiti u deratizaciji mora odgovarati Listi otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine, a koja je utvrđena Rješenjem o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine.
- (3) Provjeru efikasnosti sredstava iz stava (2) ovog člana, vrši ovlaštena ustanova ispitivanjem njihovog dejstva na glodare iz prirode u laboratorijskim uslovima, na zahtjev Koordinacionog odbora za praćenje organizacije i izvođenje deratizacije (u daljem tekstu: Koordinacioni odbor).
- (4) Preporuku za provjeru efikasnosti sredstava može dati Kantonalna uprava za inspeksijske poslove - Inspektorat za sanitarnu, zdravstvenu i farmaceutsku poslove Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Sanitarna inspekcija) ili Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Zavod).

Član 5.

(Obaveze izvođača deratizacije)

- (1) Izvođač deratizacije mora imati odobrenje Federalnog ministarstva zdravstva, a koje uključuje upotrebu otrova II i III grupe iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spremljenosti, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe-obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 60/06 i 82/06).
- (2) Izvođač je dužan da prilikom izvođenja deratizacije preduzima sve potrebne mjere predostrožnosti za zaštitu zdravlja građana i radnika koji izvode deratizaciju, kao i mjere za zaštitu domaćih životinja, korisnih insekata, životne i radne sredine.

Član 6.

(Sadržaj uputstva za zaštitu)

- (1) Izvođač je dužan da prije početka izvođenja deratizacije obavijesti građane i druga pravna i fizička lica o početku i načinu izvođenja deratizacije, dajući potrebna uputstva za zaštitu od eventualnih štetnih posljedica.
- (2) Uputstva za zaštitu sadrže:
 - a) opće mjere predostrožnosti i sigurnosti;
 - b) posebne mjere za zaštitu građana i imovine;
 - c) opće mjere za zaštitu domaćih životinja i korisnih insekata;
 - d) mjere koje se odnose na obaveze pravnih i fizičkih lica za pripremanje prostora u kojima se izvodi deratizacija (uklanjanje smeća i drugih otpadaka, obezbjeđenje pristupačnosti prostoru, davanje potrebnih obavještenja stručnim licima izvođača i dr.).

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Četvrtak, 6. juna 2013.

Broj 22 – Strana 3

- (3) Obavještenja i uputstva iz stava (2) ovog člana daju se na prigodan način putem plakiranja, oglašavanja u sredstvima javnog informisanja, prije i u toku izvođenja deratizacije.

Član 7.

(Obaveze pravnih i fizičkih lica)

- (1) Sva pravna i fizička lica u čijim se objektima izvodi deratizacija, dužna su da stručnim radnicima izvođača omoguće pristup i daju im potrebna obavještenja.
- (2) Lica iz stava (1) ovog člana dužna su provoditi određene mjere i izvršavati radnje koje im nalažu stručni radnici u cilju osiguranja uspješnog izvođenja deratizacije i zaštite ljudi i domaćih životinja.

Član 8.

(Obveznici finansiranja)

- (1) Obveznici finansiranja deratizacije na području Kantona su vlasnici ili korisnici ili upravitelji objekata ili prostora iz člana 2. ove odluke.
- (2) Svi vlasnici ili korisnici ili upravitelji objekata ili prostora iz člana 2. ove odluke troškove deratizacije plaćaju neposredno izvođaču deratizacije ili izvođaču DDD poslova koje su sami izabrali.
- (3) Troškovi deratizacije na području Kantona koja se odnosi na javne površine i javna dobra u skladu sa članom 2. ove odluke, finansiraju se iz sredstava Budžeta Kantona Sarajevo.

Član 9.

(Način izbora izvođača)

- (1) Stručna služba Kantona Sarajevo vrši izbor izvođača deratizacije za javne površine i javna dobra u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 49/04, 19/05, 52/05, 24/06, 70/06, 12/09 i 60/10).
- (2) Stručna služba Kantona Sarajevo, na bazi prispjelih ponuda izvođača, utvrđuje cijenu deratizacije za javne površine i javna dobra, te pojedinačne cijene deratizacije koju finansiraju vlasnici ili korisnici ili upravitelji objekata ili prostora iz člana 2. ove odluke, ukoliko se odluče da im deratizaciju vrši izvođač deratizacije koga je izabrao Kanton Sarajevo.
- (3) Sa izabranim izvođačem Ministarstvo zdravstva Kanton Sarajevo zaključuje ugovor o izvođenju deratizacije.
- (4) Izvođenje deratizacije može se povjeriti jednom ili više izvođača u kom slučaju su izvođači dužni odrediti nosioca obaveza izvođenja deratizacije i ugovorno regulisati međusobne obaveze i odnose.
- (5) Pravna ili fizička lica čiji objekti podliježu obavezama deratizacije mogu izabrati izvođača deratizacije (pravno ili fizičko lice) koji ispunjava propisane uslove za obavljanje poslova deratizacije i sa istim zaključuju ugovor o izvođenju deratizacije, neovisno od izbora izvođača deratizacije od strane Kantona Sarajevo.

Član 10.

(Plan izvođenja deratizacije)

- (1) Uz ponudu za obavljanje deratizacije dostavlja se plan izvođenja deratizacije, sa tačno utvrđenim rokovima i dinamikom izvođenja deratizacije.
- (2) Plan izvođenja deratizacije mora biti usaglašen sa programom deratizacije.
- (3) Na osnovu plana izvođenja deratizacije izvođač je dužan da izradi operativni plan izvođenja deratizacije (u daljem tekstu: operativni plan).
- (4) Operativni planovi mogu biti dnevni ili sedmični, a sadrže podatke o sastavu mobilnih ekipa koje izvođač deratizaciju, uže područje na kome se izvodi deratizacija, vrijeme vršenja deratizacije i nazive preparata kojima se vrši deratizacija.

- (5) Izvođač deratizacije je obavezan da operativne planove blagovremeno dostavlja Koordinacionom odboru, Zavodu i Sanitarnoj inspekciji.

Član 11.

(Imenovanje i način rada Koordinacionog odbora)

- (1) Koordinaciju izvršenja svih poslova i zadataka u vezi sa realizacijom Programa deratizacije, plana deratizacije i operativnih planova deratizacije vrši Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenje deratizacije, koji broji 5 do 9 članova.
- (2) Ministar zdravstva Kantona Sarajevo imenuje predsjednika i zamjenika predsjednika, te članove Koordinacionog odbora u čiji sastav ulaze: predstavnik Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, predstavnik općina, predstavnik Sanitarne inspekcije, predstavnik Zavoda i predstavnik drugih pravnih i fizičkih lica čiji objekti podliježu obavezama deratizacije.
- (3) Koordinacioni odbor se sastaje po ukazanoj potrebi, raspravlja problematiku vezanu za organizaciju i izvođenje deratizacije i blagovremeno predlaže izvođaču mjere za prevazilaženje teškoća koje mogu negativno uticati na opći uspjeh izvođenja deratizacije.
- (4) O uspjehu izvedene deratizacije i problematici vezanoj za organizaciju i izvođenje deratizacije, te eventualne mjere za unapređenje organizacije i izvođenje deratizacije Koordinacioni odbor, najmanje nakon završetka svake operativne faze informiše Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo.

Član 12.

(Nadzor nad izvođenjem deratizacije)

- (1) Stručni nadzor nad izvođenjem deratizacije javnih površina i javnih dobara, vrše higijensko-epidemiološke ekipe Zavoda.
- (2) Upravni nadzor nad provođenjem ove odluke, te nadzor nad organizacijom i izvođenjem deratizacije vrši Sanitarna inspekcija.
- (3) Sanitarna inspekcija po svom nalazu ili nalazu Zavoda može zabraniti ili obustaviti izvođenje deratizacije iz slijedećih razloga:
- a) kada se utvrdi da izvođač deratizacije koristi preparate čija efikasnost nije provjerena i upotreba dozvoljena,
 - b) kada se utvrdi da nisu ispunjeni uslovi propisani u članu 6. ove odluke,
 - c) kada se utvrdi da radnici koji vrše deratizaciju nemaju propisanih uslova za vršenje deratizacije.
- (4) O svim nalazima Sanitarne inspekcije obavještava se Koordinacioni odbor i Zavod.
- (5) U slučaju nekvalitetnog ili nepotpunog izvršenja deratizacije, Sanitarna inspekcija će predložiti Koordinacionom odboru da naredi da se postupak deratizacije ponovi o trošku izvođača ili predložiti raskid ugovora na štetu izvođača deratizacije.

Član 13.

(Kaznene odredbe)

- (1) Novčanom kaznom u iznosi od 5.000,00 KM do 7.000,00 KM kaznit će se za prekršaj izvođač deratizacije:
- a) ako izvrši deratizaciju preparatima čija efikasnost nije provjerena i čija upotreba nije dozvoljena prema rješenju o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine (član 4. ove odluke);
 - b) ako prilikom izvođenja deratizacije ne poduzme mjere predostrožnosti iz člana 5. stav 2. ove odluke i ne izda propisana uputstva iz člana 6.
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice izvođača deratizacije novčanom kaznom od 2.000,00 KM.

SLUČAJ
ZABRANA
OBESM
DERATIZ

Član 14.

(Kaznene odredbe)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 3.000,00 KM do 5.000,00 KM kaznit će se za prekršaj izvođač deratizacije:
- a) ako nakon izvođenja deratizacije u propisanom roku ne ukloni uginule glodare i ostatke otrova, u skladu sa zahtjevima iz Programa deratizacije;
- b) ako u određenim rokovima ne dostavi operativne planove Koordinacionom odboru, Zavodu i Sanitarnoj inspekciji (član 10. ove odluke).
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se odgovorno lice izvođača deratizacije novčanom kaznom od 1.000,00 KM.

Član 15.

(Kaznene odredbe)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 3.000,00 KM do 5.000,00 KM kaznit će se za prekršaj preduzeće, ustanova ili drugo pravno lice ako ne izvrši deratizaciju u proljetnoj i jesenjoj fazi deratizacije, kao i u svim slučajevima kada se pojavi nesigurna ili pogoršana epidemiološka situacija zaraznih bolesti koje prenose glodari ili onemogućiti izvršenje deratizacije ili ne provode mjere propisane članom 7. ove odluke.
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se odgovorno lice u preduzeću, ustanovi ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od 1.000,00 KM.
- (3) Novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM kaznit će se za prekršaj pojedinac ako onemogućiti izvršenje deratizacije u objektu čije je on vlasnik, koji koristi ili kojim upravlja ili ako ne provodi mjere propisane u članu 7. ove odluke.

Član 16.

(Prelazna odredba)

Danom stupanja na snagu ove odluke prestaje primjena Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 11/01).

Član 17.

(Rok stupanja na snagu)

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-16314/13
29. maja 2012. godine
Sarajevo

Predsjedavajuća
Kantona Sarajevo
Prof. dr. Mirjana Malić, s. r.

Na osnovu člana 39. Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13), člana 8. Zakona o imovini Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 6/97) i člana 119. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 41/12 - Drugi novi prečišćeni tekst i 15/13), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 29.05.2013. godine, donijela je

ODLUKU

O DAVANJU SAGLASNOSTI ZA DODJELU PRINTERA
NA PRIVREMENO KORIŠTENJE

I

Daje se saglasnost Ministarstvu unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo da dodijeli Ministarstvu vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, na privremeno korištenje printer marke "DILETTE" 440i, namijenjenog za printanje putnih isprava, koji se vodi u evidenciji osnovnih sredstava navedenog Ministarstva.

II

Za realizaciju ove odluke zadužuje se Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 0-05-16316/13
29. maja 2012. godine
Sarajevo

Predsjedavajuća
Skupštine Kantona Sarajevo
Prof. dr. Mirjana Malić, s. r.

Vlada Kantona

Na osnovu čl. 22. i 24. stav 1. Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 24/03 - Prečišćeni tekst), a u vezi sa članom 12. Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 16/02, 8/03, 2/06, 21/06, 17/10, 26/12 i 15/13), Vlada Kantona Sarajevo, na 23. sjednici održanoj 28.05.2013. godine, donijela je

UREDBU

O VISINI KOEFICIJENTA ZA OBRAČUN PROSJEČNE
NETO PLAĆE OSTVARENE U KANTONU SARAJEVO
U 2012. GODINI

Član 1.

(Osnovna odredba)

Ovom uredbom se utvrđuje visina koeficijenta za obračun prosječne neto plaće ostvarene u Kantonu Sarajevo u 2012. godini, koja služi kao osnov za utvrđivanje novčanih i drugih materijalnih davanja po Zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 16/02, 8/03, 2/06, 21/06, 17/10, 26/12 i 15/13) (u daljnjem tekstu: Zakon).

Član 2.

(Visina prosječne neto plaće)

Prosječna neto plaća ostvarena u Kantonu Sarajevo u 2012. godini objavljena u Saopćenju o prosječnoj isplaćenoj mjesečnoj neto plaći zaposlenih u Kantonu Sarajevo za 2012. godinu ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 7/13) iznosi 1.012,69 KM (u daljnjem tekstu: prosječna neto plaća).

Član 3.

(Visina koeficijenta)

Visina koeficijenta iz člana 1. ove uredbe iznosi 0,5925, a što je 59,25% od prosječne neto plaće.

Član 4.

(Osnov za obračun)

Osnov za obračun novčanih i drugih materijalnih davanja po članu 12. Zakona je prosječna neto plaća pomnožena sa koeficijentom iz člana 3. ove uredbe i iznosi 600,00 KM.

Član 5.

(Stupanje na snagu)

Stupanjem na snagu ove uredbe stavlja se van snage Uredba o visini koeficijenta za obračun prosječne neto plaće ostvarene u Kantonu Sarajevo u 2011. godini ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 15/12).

Član 6.

(Završna odredba)

Ova uredba stupa na snagu prvog narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 02-05-15617-6/13
28. maja 2013. godine
Sarajevo

Premijer
Suad Zeljković, s. r.

Na osnovu čl. 22. i 24. stav 2. Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 24/03 - Prečišćeni tekst), člana 7. (Standardi i kriteriji) Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Federacije Bosne

22 / 16

- (2) Saglasnost za zaključivanje Sporazuma daje Vlada na prijedlog Ministarstva.
- (3) Način finansiranja kupovine stana pod povoljnijim uslovima utvrđuje investitor i odabrani kandidat sa rang liste, a veličina stana ne može biti veća od trosobnog stana ili stana površine 80 m².

XVIII

(Zabrana otuđenja stana)

Zabranjuje se kandidatu koji je izvršio kupovinu stana u skladu sa ovom Odlukom da predmetni stan otuđi na bilo koji način u roku od pet godina od dana useljenja u isti, a kandidat je saglasan da se ova zabrana upiše u zemljišne knjige bez njegovog znanja.

XIX

(Ravnopravnost spolova)

Gramatička terminologija u ovoj Odluci podrazumijeva uključivanje oba spola.

XX

(Raniji propisi)

Danom stupanja na snagu ove Odluke prestaje da važi Odluka o kategoriji lica, uslovima i kriterijima za rješavanje stambenog pitanja putem kupovine stana pod povoljnijim uslovima ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 25/15).

XXI

(Stupanje na snagu ove Odluke)

Ova Odluka stupa na snagu davanjem saglasnosti Skupštine Kantona Sarajevo i objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 02-05-15003-9.2/16
11. maja 2016. godine
Sarajevo

Premijer
Elmedin Konaković, s. r.

Na osnovu člana 18 b. Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04 i 6/13), a u vezi sa članom 3., članom 10. stav (1) tačka 5) i članom 11. stav (1) tačka 6) Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 30.05.2016. godine, donijela je

ODLUKU

O IZMJENAMA I DOPUNI ODLUKE O OBAVEZNOJ PREVENTIVNOJ SISTEMATSKOJ DERATIZACIJI NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

Član 1.

(Izmjene i dopune člana 1. Odluke)

U Odluci o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 22/13) u članu 1. stav (3). mijenja se i glasi:

"(3) Deratizacija se izvodi prema Programu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: program deratizacije) koji Skupština Kantona Sarajevo donosi za vremenski period od tri (3) godine."

Iza stava (3) dodaje se stav (4) koji glasi:

"(4) Sastavni dio ove Odluke je Program izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo za period 2016.- 2019. godine - Prilog 1." čime prestaje primjena Programa izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/13).

Dosadašnji st. (4) i (5) postaju st. (5) i (6).

Član 2.

(Izmjena člana 9 stav (1) Odluke)

U članu 9. stav (1) mijenja se i glasi:

"(1) Stručna služba za zajedničke poslove Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Stručna služba) vrši izbor izvođača deratizacije za javne površine i javna dobra u skladu Zakonom o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/14).

Član 3.

(Stupanje na snagu Odluke)

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-19989/16
30. maja 2016. godine
Sarajevo

Predsjedateljica
Skupštine Kantona Sarajevo
Prof. Ana Babić, s. r.

Na osnovu člana 34. stav (1) Zakona o unutrašnjim poslovima Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 01/16), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 30.05.2016. godine, donijela je

ODLUKU

O DAVANJU SAGLASNOSTI NA POSLOVNIK O RADU NEZAVISNOG ODBORA

Član 1.

Daje se saglasnost na Poslovnik o radu Nezavisnog odbora broj 01-05-3040-29/16 od 26.04.2016. godine.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja a objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-19990/16
30. maja 2016. godine
Sarajevo

Predsjedateljica
Skupštine Kantona Sarajevo
Prof. Ana Babić, s. r.

Na osnovu člana 34.(1) Zakona o unutrašnjim poslovima Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 01/16), Nezavisni odbor, na sjednici održanoj dana 26.04.2016. godine, donosi

POSLOVNIK

O RADU NEZAVISNOG ODBORA

POGLAVLJE I - OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Predmet)

Poslovnikom o radu Nezavisnog odbora (u daljem tekstu: Poslovnik) uređuju se principi, procedura i način rada Nezavisnog odbora, prava i obaveze predsjednika, podpredsjednika i članova Nezavisnog odbora, način rada i nadležnosti Nezavisnog odbora, postupak izbora kandidata za policijskog komesara, razmatranje žalbi, predlaganje smjene policijskog komesara, podnošenje inicijative za pokretanje disciplinskog postupka protiv policijskog komesara, vođenje prvostepenog disciplinskog postupka protiv policijskog komesara i izricanje disciplinske sankcije, tehnička pitanja značajna za rad Nezavisnog odbora i finansiranje rada.

Član 2.

(Principi i način rada Nezavisnog odbora)

- (1) Nezavisni odbor djeluje isključivo na profesionalnim osnovama, ne zastupajući, ne štiteći niti podrivajući interese bilo koje političke stranke, registrirane organizacije ili udruženja ili bilo kojeg naroda u Bosni i Hercegovini.
- (2) Nezavisni odbor radi u sjednicama i odlučuje o pitanjima iz svoje nadležnosti u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima Kantona Sarajevo i Zakonom o policijskim službenicima Kantona Sarajevo.

.

.

.

.

.

.

.

7/17

Nabavka osnovnih sredstava planirana je u iznosu od 51.000,00 KM, odnosi se na nabavku novog automobila marke Škoda Oktavija (vrijednost 40.000,00 KM), računara, klima uređaja, telefona, mjerni, kontrolni uređaji, namještaja, doradu programa (softvera). U odnosu na plan 2016. godine veći je za 363,64 indeksna poena.

Ukoliko Vlada Kantona Sarajevo u svojim aktivnostima kroz resorna ministarstva bude planirala i određene aktivnosti većeg obima stanogradnje za građane Kantona Sarajevo, naravno kako je to aktima planirano putem našega Fonda, mi smo spremni svojim kapacitetima prihvatiti uvećanje ovoga plana u svim segmentima, kolika god bi ta stanogradnja bila.

Broj 01-01-14-1981/16

Novembra 2016. godine

Sarajevo

Direktor Fonda

Mr. grad. Fuad A. Damadžić, s. r.

Na osnovu čl. 13. tačka b) i 18. tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04 i 6/13), a u vezi sa članom 3., članom 10. stav (1) tačka 5) i članom 11. stav (1) tačka 6) Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05), Skupština Kantona Sarajevo, na sjednici održanoj dana 07.02. 2017. godine, donijela je

ODLUKU

O IZMJENAMA ODLUKE O OBAVEZNOJ PREVENTIVNOJ SISTEMATSKOJ DERATIZACIJI NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

Član 1.

(Izmjena člana 1. stav (4))

U Odluci o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 22/13, 23/16 i 27/16) u članu 1. stav (4). mijenja se i glasi:

"(4) Sastavni dio ove Odluke je Program izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo za period 2017. - 2019. godine - Prilog 1." čime prestaje primjena Programa izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo 2016. - 2019. godine ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 27/16).

Član 2.

(Izmjena člana 5. stav (1))

U članu 5. stav (1) mijenja se i glasi:

"(1) Izvođač deratizacije mora imati odobrenje Federalnog ministarstva zdravstva, koje uključuje upotrebu otrova II i III grupe definisanih Pravilnikom o uvjetima u pogledu stručne spremljenosti, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uvjeta kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe-obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije, a koji donosi navedeno ministarstvo."

Član 3.

(Stupanje na snagu Odluke)

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-05-3812/17

07. februara 2017. godine

Sarajevo

Predsjedateljica

Skupštine Kantona Sarajevo

Prof. Ana Babić, s. r.

PROGRAM

IZVOĐENJA OBAVEZNE PREVENTIVNE SISTEMATSKOJ DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

2017. - 2019. GODINE

1. UVOD

Deratizacija je skup mjera i postupaka koji se provode u svrhu smanjenja populacije štetnih glodara: štakora, miševa i mišolikih glodara.

Preventivna i obavezna preventivna sistematska deratizacija (u daljem tekstu deratizacija) predstavlja opću mjeru za sprječavanje pojave zaraznih bolesti, odnosno to je skup različitih mjera koje se poduzimaju s ciljem smanjenja populacije štetnih glodara ispod praga štetnosti (smanjenje broja glodara na biološki održivi nivo), zaustavljanja razmnožavanja ili potpunog uništenja prisutne populacije štetnih glodara koji su prirodni rezervoari i prenosioci uzročnika zaraznih bolesti ili skladišni štetnici.

Deratizacija podrazumijeva i sve mjere koje se poduzimaju radi sprječavanja ulazanja, zadržavanja i razmnožavanja štetnih glodara na površinama u prostoru i/ili objektima. Zbog toga deratizacija ima veliki epidemiološko-higijenski značaj i važna je karika u borbi protiv zaraznih bolesti ljudi i životinja.

Pored velikog higijensko-epidemiološkog efekta, deratizacijom se smanjuju ogromne štete koje glodari nanose privredi. Prema podacima iz zemalja Zapada, vrijednost dobara koju pacovi unište za godinu dana odgovara visini godišnje zarade oko 200.000 zaposlenih osoba. Procijenjeno je da jedan štakor uništi i po desetak kilograma hrane u toku godine, te da je broj štakora 50 do 100% veći od broja stanovnika gradova, dok je u selima još veći. U zemljama u razvoju broj štakora je oko 5 puta veći od broja ljudi.

U lovu za hranom pacovi je u stanju da savlada i najteže prepreke. Prilikom traženja za hranom i/ili vodom ili radi oštrenja i održavanja svojih karakterističnih sjekutića, t.j. glodnjaka koji trajno rastu, on uništava i predmete koji mu ne služe za ishranu (papir, tkanina, koža, guma, drvo, električni i ptt kablovi). U stanju je da pregrize aluminijsku pločicu debljine od 4 cm. Smatra se da su za veliki broj požara, za koje se nije mogao utvrditi uzrok, odgovorni bili pacovi koji su nagrizajući instalacije izazvali kratke spojeve.

Po svojim osobinama (lukavstvo, radoznalost, snalažljivost, velika moć razmnožavanja, opreznost, sposobnost adaptacije, izvanredno razvijen njuh i pokretljivost) pacovi zauzimaju jedno od prvih mjesta među neprijateljsima čovjeka. Nabrojene osobine otežavaju suzbijanje i uništavanje pacova.

Unatoč činjenici da pacovi (štakori) postoje od najstarijih vremena, borba za njihovo suzbijanje još uvijek traje. Deratizacija je, dakle, stara koliko i ljudska svijest o preživljavanju i dominaciji u prirodi.

Glodari oštećuju biljke i uskladištenu hranu biljnog porijekla, napadaju domaće životinje i uništavaju hranu animalnog porijekla.

Velike štete koje nanose glodari mogu se protumačiti njihovim visokim potencijalom razmnožavanja i stoga velikom brojnošću u povoljnim uslovima kao i velikom aktivnošću koja se uz ostalo manifestira i velikom potrebom za hranom. Velika proždrljivost glodara uzrokovana je lošim mehanizmom termoregulacije u njihovom tijelu, zbog čega su im potrebne velike količine energije, odnosno hrane. Tako npr. poljski miš svakog dana pojede više hrane nego sto je težak, a poljska voluharica 100 do 350% više hrane nego je teška.

1.1. Vrste štetnih glodara zastupljene na našem području

Glodari su kosmopoliti, što znači da su rašireni, odnosno da se održavaju u cijelom svijetu. Na području Kantona Sarajevo, kao i na ostalim područjima u BiH, pa i u nama susjednim zemljama, dominiraju:

- crni štakor (*Rattus rattus*)
- sivi, smeđi ili kanalski ili štakor selac (*Rattus norvegicus*)
- kućni miš (*Mus musculus*)

Deratizacijom se broj ova tri štetnika treba svesti na biološki održivi nivo, kako ne bi mogli da dovedu do štetnih efekata, bilo direktno, ili pak indirektno.

Osnovni cilj deratizacije je sprječavanje nastanka zaraznih bolesti za koja su glodari rezervoari ili prenosioci. Tu spadaju sljedeće bolesti: kuga, virusne hemoragijske groznice, hemoragijska groznica s bubrežnim sindromom, leptospiroza, tularemija, murini tifus, toksoplazmoza, tripanosomijaza, lišmanijaza, salmoneloza, trihineloz, bolest štakorskog ugriza - Sodoku, bjesnoća itd.

Pored uklanjanja rizika od pojave i prijenosa zaraznih bolesti, deratizacijom se smanjuju ili potpuno eliminišu ekonomske i privredne štete koje nastaju uništavanjem i onečišćenjem hrane, oštećenjem kablova, namještaja, knjiga. Također, važno je pomenuti da se deratizacijom sprječava kontaminacija površina, prostora i objekata fecesom i urinom glodara.

1.2. Pojedinačne karakteristike prisutnih glodara na našem području

- SIVI PACOV (*RATTUS NORVEGICUS*)

Sivi pacov je izuzetno lukav glodar, inteligentan, oprezan, koji svoja legla pravi u zemlji, skladištima, na tavanima i podrumima. Posebno u jesen i zimi, seli u zgrade i kanale i tako preživljava doba sa niskim temperaturama.

Ovaj štakor koji se naziva "SELAČ", ima veliku pokretljivost i prisutan je u mnogim prostorima gdje žive ljudi, te na svim mogućim mjestima gdje ima hrane. Veoma je plodan i koti se 3 do 5 puta godišnje, a ponekad okoli 6 do 12 mladih.

- CRNI PACOV (*RATTUS RATTUS*)

Crni pacov živi u magacinima hrane, zapuštenim dijelovima kuća, najčešće na tavanima, u toplovodima i pored kuhinja. Jede sve do čega dođe. Ima dobru reproduktivnu sposobnost, koti se 3 - 5 puta godišnje, a broj mladih varira od 5 - 10 pa se ova vrsta glodara, bez obavezne Preventivne sistematske deratizacije, ne može staviti pod nadzor.

U nedostatku hrane prokopava i temelje kuća i naseljava se neposredno uz čovjeka. Vrlo su proždrljivi pa jedan pacov godišnje pojede preko 12 kilograma hrane i proizvede oko 2 kg izmeta, pa uz veliku štetu izaziva i zagađenje hrane i prostora.

Živi oko 18 mjeseci i za taj period može dobi ti čak nekoliko stotina potomaka.

Dobro se prilagođava svim životnim prilikama, što mu omogućava preživljavanje i opstanak i u najekstremnijim uslovima. Hrani se otpacima ljudske hrane koja sadrži bjelancevine koja daje više energije. Ne boji se ljudi.

- KUĆNI MIŠ (*MUS MUSCULUS*)

Kućni miš brzo se razmnožava. Godišnje ima 4 legla sa po 5 - 12 mladih koji su spolno zreli sa 2 mjeseca. Većinom naseljava tavanke prostore u kućama ili objektima kolektivnog stanovanja.

Zbog svega navedenog nameće se potreba redovne sistematske preventivne deratizacije bazirane na visoko standardiziranim programima i planovima izvođenja.

Potpuno biološko istrebljenje glodara je nemoguće, pa se mjere deratizacije provode stalno i trajno, kako bi se unaprijedilo zdravlje stanovništva prevenirajući zarazne bolesti uzrokovane mikroorganizmima čiji su prenosioci glodari.

Bolesti koje prenose glodari

Sve bolesti po vrsti uzročnika mogu se podijeliti na:

- Bakterijske (tularemija, bruceloza, tuberkuloza, leptospiroza, salmoneloza...)
- Virusne (hemoragična groznica, bjesnilo, slinavka i šap, riketioze...)
- Parazitne (trihineloz, lajšmanijaza, kokcidioza...)

- Protozoarne (toksoplazmoza, amebijaza, sarkocistoza...)
- Gljivične (različiti oblici dermatomikoza i trihofitija...)

2. MJERE ZAŠTITE I NADZOR NAD POPULACIJOM ŠTETNIH GLODARA

Obaveza provođenja preventivne sistematske deratizacije, kao opće mjere u sprječavanju pojave zaraznih bolesti, propisana je Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05), a obavezu protuepidemijsku dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju određuje kao posebnu mjeru za suzbijanje širenja određenih zaraznih bolesti.

Deratizacijom se u smislu ovog programa smatra primjena hemijskih metoda i sredstava za uništavanje komensalnih mišoliki glodara koji prenose uzročnike zaraznih bolesti ili su rezervoari i mogući izvor infekcije.

Najmasovnije prisustvo glodara je u naseljima sa većim brojem ljudi, sa razvijenom infrastrukturnom mrežom i objektima u kojima je intenzivna privredna proizvodnja i promet roba, pošto u takvim sredinama imaju dobre uslove za sklonište, ishranu i razmnožavanje.

Preventivne mjere infestacije mješovitim glodarima podrazumijevaju postupke koji se preduzimaju u cilju sprječavanja pristupa glodara hrani i vodi. To su građevinsko-tehničke mjere kojima se onemogućava ulazak, i održavanje glodara u ljudske nastambe, a podrazumijevaju ugradnju sifona i prepreka u kanalizacionom sistemu, zatvaranju svih otvora oko dovodnih i odvodnih instalacija i slično.

Opće mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti provode se u objektima koji podliježu sanitarnom nadzoru, odnosno u građevinama, postrojenjima, prostorima, prostorijama, na uređajima i opremi osoba koje obavljaju privrednu djelatnost i u djelatnostima na području zdravstva, odgoja, obrazovanja, socijalne zaštite, ugostiteljstva, turizma, obrta i usluga, sporta i rekreacije, objektima za javnu vodoopskrbu i uklanjanje otpadnih voda, deponijama za odlaganje komunalnog otpada, u djelatnosti javnog prijevoza, u i oko stambenih objekata, na javnim površinama i javnim objektima u gradovima i naseljima, te drugim objektima od javnozdravstvene i komunalne važnosti.

Po metodi i ciljevima rada obavezna preventivna sistematska deratizacija spada u preventivnu mjeru uništavanja glodara koji prenose uzročnike zaraznih bolesti ili su njihovi rezervoari.

Provođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije svake godine na području Kantona Sarajevo ima za cilj prevenciju zaraznih bolesti koje se prenose glodarima, a time i unapređenje zdravstvenog stanja stanovništva, očuvanje okoline i smanjenje ekonomske i drugih šteta od strane glodara.

U izboru metoda rada koriste se smjernice provođenja kontrole glodara u urbanim područjima koje su usvojene kao dio strategije za 21. vijek u razvijenim zemljama Evropske unije, a koje su poboljšale efikasnost sistematske deratizacije.

Uvođenjem ovih smjernica u Program obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo poboljšava se kvalitet uspjeha i efikasnost deratizacije, te unaprijeduju metode prećenja izvođenja i evaluacije.

Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05), te Odluka o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 22/13) određuju izvođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije, radi sprječavanja i suzbijanja zaraznih bolesti, poboljšanja općih higijenskih uslova za život, zaštite čovjekove sredine i smanjenja ekonomskih šteta koje uzrokuju glodari.

Program deratizacije definira i utvrđuje sve najznačajnije elemente borbe protiv štetnih glodara kao što su: potreba suzbijanja glodara sa stanovišta zdravstvene zaštite, program i plan deratizacije, izbor rodenticida - preparata za uništavanje glodara, oblik i vrste mamaka, način kontrole glodara, način praćenja kvalitete provođenja deratizacije, uslove koje treba (mora) da zadovolji odabrani izvođač deratizacije, način evaluacije.

44/22

Četvrtak, 3. 11. 2022.

SLUŽBENE NOVINE
KANTONA SARAJEVO

Broj 44 - Strana 5

Član 7.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-04-44725/22
31. oktobra 2022. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elvedin Okerić, s. r.

Na osnovu člana 18. stav (1) tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), a u vezi sa članom 3., članom 10. stav (1) tačka 5) i članom 11. stav (1) tačka 6) Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05), Skupština Kantona Sarajevo na 54. Radnoj sjednici, održanoj dana 31.10.2022. godine, donijela je

ODLUKU

**O IZMJENAMA ODLUKE O OBAVEZNOJ
PREVENTIVNOJ SISTEMATSKOJ DERATIZACIJI NA
PODRUČJU KANTONA SARAJEVO**

Član 1.

(Izmjena člana 1. stav (4) Odluke)

U Odluci o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 22/13, 23/16, 27/16, 7/17, 41/19 i 42/19) u članu 1. stav (4) mijenja se i glasi:

"(4) Sastavni dio ove Odluke je Program izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo za period 2023.-2025. godine - Prilog 1." čime prestaje primjena Programa izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo 2020.-2022. godine ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 41/19 i 42/19).

Član 2.

(Izmjena člana 9. st. (1) i (2) Odluke)

U članu 9. st. (1) i (2) mijenjaju se i glase:

- "(1) Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo vrši izbor izvođača deratizacije za javne površine i javna dobra u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/14).
- (2) Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo, na bazi prispjelih ponuda izvođača, utvrđuje cijenu deratizacije za javne površine i javna dobra, te pojedinačne cijene deratizacije koju finansiraju vlasnici ili korisnici ili upravitelji objekata ili prostora iz člana 2. ove odluke, ukoliko se odluče da im deratizaciju vrši izvođač deratizacije koga je izabrao Kanton Sarajevo."

Član 3.

(Izmjena člana 11. st. (1) i (2) Odluke)

U članu 11. st. (1) i (2) mijenjaju se i glase:

- "(1) Koordinaciju izvršenja svih poslova i zadataka u vezi sa realizacijom Programa deratizacije, plana deratizacije i operativnih planova deratizacije vrši Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenje deratizacije, koji broji pet članova.
- (2) Ministar zdravstva Kantona Sarajevo imenuje predsjednika i zamjenika predsjednika, te članove Koordinacionog odbora u čiji sastav ulaze: predstavnik Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, predstavnik Sanitarne inspekcije i predstavnik Zavoda."

Član 4.

(Stupanje na snagu Odluke)

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-04-44729/22
31. oktobra 2022. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elvedin Okerić, s. r.

Na osnovu člana 18. tačka m) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96-Ispravka, 3/96-Ispravka, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17) i čl. 24., 25. i 33. Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 27/11 i 40/17), na osnovu prijedloga Vlade Kantona Sarajevo, Skupština Kantona Sarajevo, na 54. Radnoj sjednici održanoj dana 31.10.2022. godine, donijela je

ODLUKU

**O DOPUNI ODLUKE O IMENOVANJU ČLANOVA
VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA KANTONA
SARAJEVO**

I

U Odluci o imenovanju Vijeća nacionalnih manjina Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 34/20) u tački III, dodaje se alineja 15. i glasi:

"15. Maarouf Majed, predstavnik Palestinske nacionalne manjine".

II

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-04-44728/22
31. oktobra 2022. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elvedin Okerić, s. r.

Na osnovu člana 18. Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 1/96, 2/96 - Ispravka, 3/96 - Ispravka, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), te člana 117. Poslovnika Skupštine Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 41/12-Druzi novi prečišćeni tekst, 15/13, 47/13, 47/15, 48/16, 9/20, 14/20, 16/22 i 17/22 - Ispravka), a u vezi sa članom 9. stav (2) tačka b) Odluke o osnivanju Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 31/17), Skupština Kantona Sarajevo, povodom razmatranja Programa rada sa finansijskim planom Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja za 2022. godinu, na 54. Radnoj sjednici održanoj dana 31.10.2022. godine donijela je

ODLUKU

I

Daje se saglasnost na Program rada sa finansijskim planom Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja za 2022. godinu.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-04-44726/22
31. oktobra 2022. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elvedin Okerić, s. r.

Vlada Kantona Sarajevo

Na osnovu člana 26. i 28. stav (2) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/14 - Novi prečišćeni tekst i 37/14 - Ispravka), Budžeta Kantona

SLUŽBENE NOVINE KANTONA SARAJEVO

Godina XXVII - Broj 48

Četvrtak, 1. 12. 2022. godine
SARAJEVO

ISSN 1512-7052

KANTON SARAJEVO

Skupština Kantona Sarajevo

PROGRAM¹ **IZVOĐENJA OBAVEZNE, PREVENTIVNE,** **SISTEMATSKE DERATIZACIJE NA PODRUČJU** **KANTONA SARAJEVO 2023.-2025. GODINE**

1. UVOD

Program izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo 2023.-2025. godine (u daljem tekstu: Program deratizacije) definira i utvrđuje sve najznačajnije elemente borbe protiv štetnih glodara kao što su: potreba suzbijanja glodara sa stanovišta zdravstvene zaštite, program i plan deratizacije, izbor rodenticida - preparata za uništavanje glodara, oblik i vrste mamaka, način kontrole glodara, način praćenja kvalitete provođenja deratizacije, uslove koje treba da zadovolji odabrani izvođač deratizacije, način evaluacije.

Deratizacija je skup mjera i postupaka koji se provode u svrhu smanjenja populacije štetnih glodara - štakora, miševa i mišolikih glodara, a obavezna preventivna sistematska deratizacija predstavlja opću mjeru za sprječavanje pojave zaraznih bolesti.

Obavezna preventivna sistematska deratizacija je skup različitih mjera koje se poduzimaju sa ciljem smanjenja populacije štetnih glodara ispod praga štetnosti - smanjenja broja glodara na biološki održivi nivo, zaustavljanja razmnožavanja ili potpunog uništenja prisutne populacije štetnih glodara, a koji su prirodni rezervoari i prenosioci uzročnika zaraznih bolesti ili skladišne štetočine.

Obavezna preventivna sistematska deratizacija podrazumijeva i sve mjere koje se poduzimaju radi sprječavanja ulaženja, zadržavanja i razmnožavanja štetnih glodara na površinama, u prostoru i/ili objektima. Zbog toga preventivna

deratizacija ima veliki epidemiološko- higijenski značaj i važna je karika u borbi protiv zaraznih bolesti ljudi i životinja.

Pored velikog higijensko-epidemiološkog efekta, obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom se smanjuju velike štete koje glodari nanose privredi. Procijenjeno je da jedan štakor uništi i po desetak kilograma hrane u toku godine, te da je broj štakora 50 do 100% veći od broja stanovnika gradova, dok je u selima još veći. U zemljama u razvoju broj štakora je oko 5 puta veći od broja ljudi.

U lovu za hranom pacovi je u stanju da savlada i najteže prepreke. Prilikom traganja za hranom i/ili vodom ili radi oštrenja i održavanja svojih karakterističnih sjekutića, tzv. glodnjaka koji trajno rastu, on uništava i predmete koji mu ne služe za ishranu (papir, tkanina, koža, guma, drvo, električni i ptt kablovi). U stanju je da pregrize aluminijsku pločicu debljine od 4 cm. Smatra se da su za veliki broj požara, za koje se nije mogao utvrditi uzrok, bili odgovorni pacovi koji su nagrizajući instalacije izazvali kratke spojeve.

Po svojim osobinama (lukavstvo, radoznalost, snalažljivost, velika moć razmnožavanja, opreznost, sposobnost adaptacije, izvanredno razvijeni njuh i pokretljivost) pacov zauzima jedno od prvih mjesta među neprijateljima čovjeka. Nabrojene osobine otežavaju suzbijanje i uništavanje pacova.

Unatoč činjenici da pacovi (štakori) postoje od najstarijih vremena, borba za njihovo suzbijanje još uvijek traje. Deratizacija je, dakle, stara koliko i ljudska svijest o preživljavanju i dominaciji u prirodi.

Glodari oštećuju biljke i uskladištenu hranu biljnog porijekla, napadaju domaće životinje i uništavaju hranu animalnog porijekla.

Velike štete koje nanose glodari mogu se protumačiti njihovim visokim potencijalom razmnožavanja i stoga velikom brojnošću u povoljnim uslovima kao i velikom aktivnošću koja se, uz ostalo, manifestira i velikom potrebom za hranom. Velika proždrljivost glodara uzrokovana je lošim mehanizmom termoregulacije u njihovom tijelu, zbog čega su im potrebne velike količine energije, odnosno hrane. Tako npr. poljski miš svakog dana pojede više hrane nego što je težak, a poljska voluharica 100 do 350% više hrane nego je teška.

¹ Program je sastavni dio Odluke o izmjenama Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo, broj 01-04-44729/22 koja je objavljena u "Službenim novinama Kantona sarajevo", broj 44/22

1.1. Vrste štetnih glodara zastupljene na našem području

Glodari su rašireni u cijelom svijetu. Na području Kantona Sarajevo, kao i na ostalim područjima u BiH, pa i u nama susjednim zemljama, dominiraju:

- crni štakor (*Rattus rattus*)
- sivi, smeđi ili kanalski ili štakor selac (*Rattus norvegicus*)
- kućni miš (*Mus musculus*)

Obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom ove tri vrste štetočina treba svesti na biološki održivi nivo, kako ne bi mogli da dovedu do štetnih efekata, bilo direktno ili indirektno. Osnovni cilj je sprječavanje nastanka zaraznih bolesti za koja su glodari rezervoari ili prenosioci. Tu spadaju sljedeće bolesti: kuga, virusne hemoragijske groznice, hemoragijska groznica s bubrežnim sindromom, leptospiroza, tularemija, murini tifus, toksoplazmoza, tripanosomijaza, lišmanijaza, salmoneloza, trihineloz, bolest štakorskog ugriza - Sodoku, bjesnoća itd.

Pored uklanjanja rizika od pojave i prijenosa zaraznih bolesti obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom se smanjuju ili potpuno eliminišu ekonomske i privredne šteta koje nastaju uništavanjem i onečišćenjem hrane, oštećenjem kablova, namještaja, knjiga. Važno je pomenuti da se, takođe, sprječava kontaminacija površina, prostora i objekata fecesom i urinom glodara.

1.2. Karakteristike prisutnih glodara na našem području

1.2.1. SIVI PACOV (*RATTUS NORVEGICUS*)

Sivi pacov je izuzetno lukav glodar, inteligentan, oprezan, koji svoja legla pravi u zemlji, skladištima, na tavanima i u podrumima. Posebno u jesen i zimi, seli u zgrade i kanale i tako preživljava vremenski period sa niskim temperaturama.

Ovaj štakor koji se naziva i Selac, ima veliku pokretljivost i prisutan je u mnogim prostorima gdje žive ljudi, te na svim mogućim mjestima gdje ima hrane. Veoma je plodan i koti se 3 do 5 puta godišnje, a ponekad okoti 6 do 12 mladih.

1.3. CRNI PACOV (*RATTUS RATTUS*)

Crni pacov živi u magacinima hrane, zapuštenim dijelovima kuća, najčešće na tavanima, u toplovodima i pored kuhinja. Jede sve do čega dođe. Ima dobru reproduktivnu sposobnost, koti se 3 - 5 puta godišnje, a broj mladih varira od 5 - 10, pa se ova vrsta glodara bez preventivne deratizacije ne može staviti pod nadzor.

U nedostatku hrane prokopava i temelje kuća i naseljava se neposredno uz čovjeka. Vrlo su proždrljivi, pa jedan pacov godišnje pojede preko 12 kilograma hrane i proizvede oko 2 kg izmeta, što uz veliku štetu izaziva i zagađenje hrane i prostora.

Živi oko 18 mjeseci i za taj period može dobiti čak nekoliko stotina potomaka.

Dobro se prilagođava svim životnim prilikama, što mu omogućava preživljavanje i opstanak i u ekstremnim uslovima. Hrani se otpacima ljudske hrane koja sadrži bjelančevine koja daje više energije. Ne boji se ljudi.

1.4. KUĆNI MIŠ (*MUS MUSCULUS*)

Kućni miš se brzo razmnožava, a godišnje ima 4 legla sa po 5 - 12 mladih koji su spolno zreli sa 2 mjeseca. Većinom naseljava tavanačke prostore u kućama ili objektima kolektivnog stanovanja.

Zbog naprijed navedenog nameće se potreba redovne obavezne preventivne sistematske deratizacije bazirane na visoko standardiziranim programima i planovima izvođenja.

Potpuno biološko istrebljenje glodara je nemoguće, pa se mjere deratizacije provode stalno i trajno, kako bi se unaprijedilo zdravlje stanovništva prevenirajući zarazne bolesti uzrokovane mikroorganizmima čiji su prenosioci glodari.

1.3. Bolesti koje prenose glodari

Sve bolesti koje prenose glodari se po vrsti uzročnika mogu podijeliti na:

- Bakterijska oboljenja - tularemija, bruceloza, tuberkuloza, leptospiroza, salmoneloza;
- Virusna oboljenja - hemoragična groznica, bjesnilo, slijevka i šap, riketsioze;
- Parazitarna oboljenja - trihineloz, lajšmanijaza, kokcidioza;
- Protozorna oboljenja - toksoplazmoza, amebijaza, sarkocistoza;
- Gljivična oboljenja - različiti oblici dermatomikoza i trihofitija.

2. MJERE ZAŠTITE I NADZOR NAD POPULACIJOM ŠTETNIH GLODARA

Obaveza provođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije, kao opće mjere u sprečavanju pojave zaraznih bolesti, propisana je Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05), a obaveznu protuepidemijsku dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju određuje kao posebnu mjeru za suzbijanje širenja određenih zaraznih bolesti.

Obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom se, u smislu ovog Programa, smatra primjena hemijskih metoda i sredstava za uništavanje štetnih glodara, koji prenose uzročnike zaraznih bolesti ili su rezervoari i mogući izvor infekcije.

Najmasovnije prisustvo glodara je u naseljima sa većim brojem ljudi, sa razvijenom infrastrukturnom mrežom i objektima u kojima je intenzivna privredna proizvodnja i promet roba, pošto u takvim sredinama imaju dobre uslove za skloništa, ishranu i razmnožavanje.

Preventivne mjere infestacije mješovitim glodarima podrazumijevaju postupke koji se preduzimaju u cilju sprječavanja pristupa glodara hrani i vodi. To su građevinsko-tehničke mjere kojima se onemogućava ulazak i održavanje glodara u ljudske nastambe, a podrazumijevaju ugradnju sifona i prepreka u kanalizacionom sistemu, zatvaranju svih otvora oko dovodnih i odvodnih instalacija i slično.

Opće mjere za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti provode se u objektima koji podliježu sanitarnom nadzoru, odnosno u građevinama, postrojenjima, prostorima, na uređajima i opremi osoba koje obavljaju privrednu djelatnost i u djelatnostima u području zdravstva, odgoja, obrazovanja, socijalne zaštite, ugostiteljstva, turizma, obrta i usluga, sporta i rekreacije, objektima za javnu vodoopskrbu i uklanjanje otpadnih voda, deponijama za odlaganje komunalnog otpada, u djelatnosti javnog prijevoza, u i oko stambenih objekata, na javnim površinama i javnim objektima, te drugim objektima od javnozdravstvene i komunalne važnosti.

Po metodi i ciljevima rada obavezna preventivna sistematska deratizacija spada u preventivnu mjeru uništavanja glodara koji prenose uzročnike zaraznih bolesti ili su njihovi rezervoari. Provođenje preventivne deratizacije svake godine na

području Kantona Sarajevo ima za cilj prevenciju zaraznih bolesti koje se prenose glodarima, a time i unapređenje zdravstvenog stanja stanovništva, očuvanje okoline i smanjenje ekonomske i drugih šteta od strane glodara.

U izboru metoda rada koriste se smjernice provođenja kontrole glodara u urbanim područjima koje su usvojene kao dio strategije za 21. vijek u razvijenim zemljama Evropske unije, te se uvođenjem ovih smjernica u Program deratizacije poboljšava kvalitet uspjeha i efikasnost deratizacije, te unaprijeđuju metode prećenja izvođenja i evaluacije.

Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, te Odluka o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 22/13, 23/16 i 7/17, 42/19) određuju izvođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije, radi sprečavanja i suzbijanja zaraznih bolesti, poboljšanja općih higijenskih uslova za život, zaštite čovjekove sredine i smanjenja ekonomskih šteta koje uzrokuju glodari.

Programom deratizacije utvrđuju se još:

- zakonski i podzakonski akti na osnovu kojih se vrši deratizacija
- osnovne karakteristike Kantona Sarajevo
- biološke karakteristike, vrste i kontrola glodara, što je značajno za pripremu plana izvođenja deratizacije na području Kantona Sarajevo
- indikatori monitoringa za praćenje kvalitete deratizacije i donošenje odluke o provođenju interventne preventivne sistematske deratizacije
- prioritetne lokacije
- vremenski periodi izvođenja deratizacije u kalendarskoj godini
- plan izvođenja deratizacije
- izrada plana izvođenja deratizacije
- mjere sigurnosti
- druga pitanja od interesa za uspješno izvršenje deratizacije na području Kantona Sarajevo.

Program deratizacije sačinjen je prema standardima i ciljevima sistematske deratizacije koji se provode u zemljama EU, dok se metodologija odvija u nekoliko faza rada, koje podrazumijevaju sanitarno higijenske mjere i hemijske mjere uništavanja glodara.

2.1. Sanitarno - higijenske mjere u zaštiti od invazije glodara

Uspjeh svake deratizacije ključno ovisi o sanaciji okoliša, pošto striktno provedena sanacija predstavlja najmanje 60% dugoročnog uspjeha svake provedene deratizacije. Zbog toga su ove mjere preduslov i sastavni dio svake deratizacije.

Navedene mjere imaju za cilj da se stvore uslovi koji će umanjiti ili potpuno isključiti mogućnost naseljavanja glodara u raznim objektima i/ili na otvorenim površinama, a ukoliko do njega dođe da im se uskrate osnovni uslovi opstanka. Pošto su ove mjere sastavni i nerazdvojni dio ukupnog deratizacijskog procesa, potrebno je:

- Spriječiti nekontrolisano odlaganje čvrstih/krutih otpadnih materija ("divlje deponije"), organskog otpada (uginule životinje, sadržaj septičkih jama, ostaci hrane iz industrije i domaćinstva) koji je potrebno prekrivati zemljom (zakopavati), spaljivati ili na drugi način učiniti nedostupnim glodarima;

- Osigurati dovoljan broj kontejnera za odlaganje čvrstih materija i njegovo redovno pražnjenje, čišćenje i dezinfekciju;
- Sanirati napuštene površine obrasle korovom, pošto su to potencijalna staništa glodara;
- Redovno održavati vodovodne instalacije kako bi se izbjeglo stvaranje "vlažnih mjesta" koje glodari koriste za svoje potrebe za vodom;
- Osigurati mjere fizičke zaštite u svim, za glodare, atraktivnim objektima prema važećim propisima (metalne oplata na vratima, rešetke na dostupnim prozorima i kanalizacionim otvorima i slično);
- Podizati svijest stanovništva o higijenskim standardima putem javnih medija i drugih sredstava informisanja.

Pomenute mjere obavezno se trebaju provoditi prije pristupa direktnom uništenju glodara i postavljanju mamaca, petnaest dana prije početka izvođenja deratizacije. Uz nadzor inspeksijskih službi Kantona Sarajevo treba izvršiti čišćenje svih podrumskih prostora, kao i većih javnih prostora uklanjanjem organskih i neorganskih otpadaka.

2.2. Ispitivanje brojnosti glodara

Deset dana prije početka deratizacije postaviti meke, metodom slučajnog izbora na određenom broju mjesta u svakoj općini Kantona Sarajevo, metodologijom J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo (8 mjesta i to: najveće trgovačko skladište prodaje živežnih namirnica, 2 podrumске lokacije slučajno odabranih stambenih zgrada, jedna deponija smeća, 2 kanalizaciona šahta, jedna slučajno odabrana prodavnica mesnih i jedna slučajno odabrana prodavnica mliječnih proizvoda).

2.3. Obavezna preventivna sistematska deratizacija

Programom deratizacije određuje se izvedbeni dio deratizacije:

- vrijeme i način izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije
- kriterije za izvođenje interventne preventivne sistematske deratizacije tokom tekuće godine
- kriterije za izbor izvođača programa deratizacije
- kriterije za izbor hemijskih sredstava - rodenticida
- planiranje potreba rodenticida
- način postavljanja rodenticida
- obavijest stanovništvu o izvođenju deratizacije
- mjere kontrole i evaluacija
- mjere prevencije slučajnih zadesnih trovanja ljudi

3. Zakonska osnova izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo

Članom 10. stav 1. tačkom 5. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05) utvrđena je kao jedna od općih mjera za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti obavljanje obavezne (preventivne) dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije.

Pravilnikom o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16) utvrđuje se način provođenja obavezne preventivne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije, te se odabrani izvođač obavezne preventivne sistematske deratizacije u cjelosti mora pridržavati navedenog Pravilnika i snosi punu odgovornost za ostvarivanje mjera kojima se štiti zdravlje stanovništva i čovjekova okolina od onečišćenja, trovanja i nanošenja šteta.

Izvođač obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini treba imati odobrenje nadležnog ministarstva, a koje uključuje upotrebu otrova II i III iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spremljenosti, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe - obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16).

Primjena aktivnih sastojaka u mamcima koji će se koristiti u deratizaciji mora odgovarati Listi otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine, a koja je utvrđena Rješenjem o utvrđivanju otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 50/08).

Nadzor nad prisustvom glodara provodi se kontinuirano tokom cijele godine, a udarne faze obavezne preventivne sistematske deratizacije izvode se u proljetnom i jesenjem periodu kada je najbrojnija populacija štetnih glodara.

Programom deratizacije definisana su mjesta i područja koja obuhvata obavezna preventivna sistematska deratizacija:

- a) otvoreni i zatvoreni vodotoci, parkovi, groblja, površine koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnice, mostovi, otvorene i zatvorene parkirališta, trgovci, tržnice i pijace, javni nužnici i druga javna mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara,
- b) mreža kantonalne i mjesnih kanalizacija za odvođenje otpadnih i oborinskih voda, uređaji za prečišćavanje tih voda, septičke jame i pomijare,
- c) šahtovi i energetski kanali toplovodnih, plinskih, električnih, telefonskih i drugih instalacija,
- d) glavna sanitarna deponija i ostale deponije smeća i otpadnih materijala koje služe kao sekundarne sirovine,
- e) objekti i sredstva javnog prevoza (željezničke i autobuske stanice, garažni prostori i remize saobraćajnih sredstava za javni prijevoz i aerodromski objekti),
- f) svi objekti i prostorije koji služe za proizvodnju, preradu i promet životnih namirnica i predmeta opće upotrebe,
- g) pomoćni prostor stambenih i stambeno-poslovnih zgrada, u svim oblicima svojine, uključujući podrumne, tavane, drvarnice, magazinske prostore, dvorišta, smetljarnike, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta,
- h) prostorije za ostavljanje poljoprivrednih mašina i oruđa, te pripadajuće javne površine navedenih objekata (dvorišta, parkovi i slično),
- i) neuređene i djelomično uređene zelene i druge površine u okolini stambenih zgrada,
- j) podrumi, tavani, drvarnice, magazinski prostori, dvorišta, smetljarnice, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta i slično poslovnih i pomoćnih prostorija na kojima postoji mogućnost razmnožavanja glodara, posebno prostori za skladištenje i pripremu hrane, te pripadajuće površine (dvorišta, parkovi):
 - preduzeća trgovinskih, ugostiteljskih i zanatskih radnji,

- hotelsko-turističkih, ugostiteljskih, sportskih i rekreacionih prostora,
- predškolskih, školskih, vjerskih ustanova i institucija, dječjih i studentskih domova, domova penzionera i drugih sličnih subjekata,
- zdravstvenih ustanova u svim oblicima svojine,
- objekata za pružanje medicinskih i higijenskih usluga stanovništva (centri za masažu, kiropraktične ordinacije, pedikerski, kozmetički, frizerski i brijači saloni, solariji),
- organa uprave, javnih preduzeća i ustanova, privrednih društava, organizacija i drugih pravnih lica u svim oblicima svojine, kao i fizičkih lica – obrtnika,
- uslužnih, trgovinskih, zanatskih i ugostiteljskih radnji, a naročito onih koji se bave proizvodnjom, skladištenjem i prometom životnih namirnica,
- drugih pravnih i fizičkih lica,
- svih ostalih subjekata/objekata i drugih mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara.

Stručni nadzor nad izvođenjem obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo vrše zaposlenici Radne jedinice za epidemiologiju JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i zaposlenici Kantonalna uprava za inspeksijske poslove - Sanitarna inspekcija.

Evaluaciju nad kvalitetom provedbe Programa deratizacije, uz korištenje savremenih indikatora nadzora, provodiće JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

Kantonalna uprava za inspeksijske poslove - Sanitarna inspekcija, pored stručnog nadzora, kontrolisati će i provoditi i druge upravne mjere, a u skladu sa svojim ovlaštenjem, u cilju uspješnog izvođenja deratizacije.

Troškove obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo, koji se odnose na javne površine i javna dobra finansiraju se iz sredstava planiranih u Budžetu Kantona Sarajevo, sa pozicije Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo.

4. OSNOVNE KARAKTERISTIKE OBAVEZNE PREVENTIVNE SISTEMATSKE DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

4.1. Definicija i osnovni pojmovi

Obavezna preventivna sistematska deratizacija podrazumijeva i uključuje niz mjera kojim se populacija glodara koji se nalaze u naseljima, odnosno u blizini ljudi, smanjuje na biološki održivi nivo:

"obavezna" - znači da je društvena zajednica ovu mjeru obavezna provesti na osnovu Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (također, ova mjera obavezna je i za fizička i pravna lica koja su vlasnici objekata).

"preventivna" - znači da se izvodi u cilju preveniranja nastanka bolesti.

"sistematska" - označava metodologiju rada koja podrazumijeva da će se, po istoj metodologiji, sa istim preparatima (prilagođenim vrstama objekata) u što je moguće kraćem vremenskom periodu provesti cjelokupnom području Kantona. Za njeno provođenje nadležan je Kanton.

"deratizacija" - uništavanje štetnih glodara, odnosno smanjenje njihovog broja kako bi se onemogućio njihov direktni ili indirektni štetni utjecaj na zdravlje ljudi, smanjile

ekonomske štete koje oni uzrokuju i eliminisao estetski nedostatak uzrokovan njihovim prisustvom u okolišu.

Termin "sistematska" čini ključnu razliku u odnosu na obavezne preventivne deratizacije koje su, u skladu sa Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti i Pravilnikom o vršenju DDD obaveza privrednih subjekata i fizičkih lica, a odnose se na objekte u njihovom vlasništvu. Preventivnom sistematskom deratizacijom se, pored navedenih objekata, obuhvataju i sve javne površine i objekti od javnog interesa.

Za provođenje obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo koristi se propisana metodologija rada sa određenim vremenskim periodima, a koja će se provesti na svim prostorima Kantona Sarajevo, a u skladu sa Programom deratizacije.

Adekvatnom primjenom Programa deratizacije preveniraju se sve opasnosti od širenja zaraznih i parazitarne bolesti koje se prenose direktno i indirektno preko glodara, te smanjuju ekonomske štete koje nanose glodari uništavanjem i zagađenjem životnih namirnica i okoliša.

4.2. Ciljevi Programa obavezne, preventivne, sistematske deratizacije

Osnovni cilj izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije je svođenje broja štakora i drugih štetnih glodara u kanalizacionoj mreži, vodotokovima, nadzemnim i podzemnim objektima i drugim javnim površinama na biološki održivi minimum.

Biološki održivi minimum podrazumijeva značajno smanjenje broja glodara i svođenje na epizootijski minimum, što znači na broj koji nije štetan za ljude. Tako se smanjuju i rizici od prenošenja zaraznih bolesti, kao i ekonomske štete na području koje mogu uzrokovati štakori i drugi štetni glodari.

Prioritetni ciljevi:

- prevencija bolesti ljudi od zaraznih bolesti za koje su glodari rezervoari i prenosioci
- postizanje većeg nivoa zaštite zdravlja stanovnika
- smanjenje ekonomskih šteta koje uzrokuju glodari
- unapređenje sanitarno-higijenskih i estetskih uslova

Da bi se postigli nabrojani ciljevi potrebno je zadovoljiti sljedeće uslove:

- deratizaciju provoditi kvalitetnim rodenticidima (hemijskim sredstvima za uništavanje glodara) koji su registrovani za upotrebu u našoj zemlji
- ispoštovati planirano vrijeme za izvođenje deratizacije
- precizno odrediti kritične tačke na kojim se može javiti povećan broj glodara, kako bi se tim mjestima poklonila posebna pažnja
- uvesti stalni monitoring nad realizacijom Programa deratizacije
- po ukazanoj potrebi provesti i interventnu deratizaciju u periodu između dvije operativne faze (proljeće i jesenja)

Specifični zadaci Programa deratizacije

Programom deratizacije treba da se osiguraju sljedeći specifični zadaci:

- da se utvrdi stepen infestacije glodarima prema unaprijed napravljenom planu, tako da budu obuhvaćene sve općine Kantona, da se izvrši procjena infestacije u različitim objektima i na

različitim javnim površinama (u stambenim objektima i dvorištima, na trgovima, u parkovima, obalama vodotokova rijeka i potoka), s ciljem stvaranja što objektivnije slike stanja na terenu. Ispitivanjem obuhvatiti najmanje 10% ukupnog programskog zadatka preventivne sistematske deratizacije

- da se utvrdi postojanje uslova u okolišu koji pogoduju razvoju i održavanju glodara (najčešće neadekvatna dispozicija krutog otpada, te da predlože djelotvorne mjere uklanjanja)
- osiguranje deratizacije svih stambenih objekata i dvorišta, na saobraćajnicama, trgovima, parkovima, na obalama vodotokova rijeka koje protiču kroz općine Kantona i to na jedinstven način na čitavom području Kantona
- obezbjedenjem saradnje i edukacije građana izbjeći eventualne neželjene događaje i time postići uspjeh deratizacije
- obezbjedenje kontinuiranog nadzora nad provođenjem Programa deratizacije, kako od strane JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, tako i od Sanitarne kantonalne inspekcije.

5. OSNOVNE KARAKTERISTIKE KANTONA SARAJEVO

Kanton Sarajevo se prostire na površini od 1.276,90 km² sa devet općina i sa relativnom gustoćom naseljenosti od 328,46 stanovnika po km². Površina četiri gradske općine čini samo 11,08% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa relativnom gustoćom naseljenosti od 1942,68 stanovnika na km², dok područje ostalih pet općina čini 88,92% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa izrazito manjom gustoćom naseljenosti od 127,29 stanovnika na km².

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku procijenjen broj stanovnika za 2021. godinu u Kantonu Sarajevo je iznosio 421.555 stanovnika.

Tabela 1. Općine Kantona Sarajevo - površina

	NAZIV OPĆINE	Površina u km ²
1.	Stari Grad	51,4
2.	Centar	33,0
3.	Novo Sarajevo	9,9
4.	Novi Grad	47,2
5.	Ilidža	143,4
6.	Vogošća	71,7
7.	Ilijaš	308,6
8.	Hadžići	273,3
9.	Trnovo	338,4
	UKUPNO:	1.276,9

Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

Tabela 2. Stanovi, poslovni prostori i garaže na području Kantona Sarajevo

	NAZIV OPĆINE	Broj stambenih jedinica	Broj poslovnih jedinica	Broj garaža
1.	Stari Grad	3.663	543	179
2.	Centar	18.434	1.769	1.183
3.	Novo Sarajevo	23.895	1.152	620
4.	Novi Grad	31.385	1.073	1.097
5.	Ilidža	10.468	638	1.283
6.	Vogošća	4.041	114	245
7.	Ilijaš	1.051	31	3
8.	Hadžići	1.268	68	67
9.	Trnovo	617	62	200

Izvor podataka: Ministarstvo prostornog uređenja, gradnje i zaštite okoliša - Sektor za upravljanje, realizaciju projekata i nadzor u stambenoj zaštiti

Tabela 3. Zelene otvorene površine

Plan i program održavanja javnih zelenih površina Kantona Sarajevo za 2019. godinu		
Red. br.	OPŠTINA	Površina u m ²
1.	Stari Grad	15.274
2.	Centar	450.189
3.	Novo Sarajevo	595.536
4.	Novi Grad Sarajevo	1.245.862
5.	Ilidža	398.459
6.	Vogošća	247.573
7.	Pionirska dolina	85.085
UKUPNO:		3.037.978

Izvor podataka: KJKP "Park" d.o.o. Sarajevo

Napomena: Navedene površine ne obuhvataju određene novoizgrađene zelene površine, te je potrebno navedeno uvećati za 30%

U Planu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije odrediti će se, prema indikatorima za ispitivanje broja štakora i epidemiološkoj situaciji, operativne smjernice izvođenja deratizacije.

Posebna pažnja treba da bude usmjerena prema općinama užeg gradskog područja Kantona Sarajevo, koje imaju veliku gustinu naseljenosti, odnosno veliki broj stanovnika, veliki stambeni prostor, javne zdravstvene ustanove, predškolske i školske ustanove i mnoge druge javne objekte koji su od posebnog značaja za Kanton Sarajevo.

Obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom treba da budu obuhvaćeni i urbani dijelovi općina Ilidža, Hadžići, Vogošća, Ilijaš i Trnovo, kao i granične zone prema šumskim i poljskim površinama koja su potencijalna mjesta od najezde šumskih glodara. Prema metodološkom uputstvu u Programu deratizacije treba da se postave sredstva na graničnim šumskim područjima iz kojih je moguća pojava šumskih glodara s ciljem smanjenja rizika od unošenja zaraznih bolesti koje prenose isti. Na ovaj način spriječiti će se pojava zoonoza koje se održavaju u enzootičnim žarištima, kao što je hemoragična groznica.

U skladu sa svojom djelatnošću JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, će aktivno vršiti nadzor nad pojavom zaraznih bolesti koje se mogu dovesti u vezu sa prisustvom glodara i prenošenjem putem njih.

Kod eventualne pojave ovih bolesti između provođenja dvije udarne faze, provodit će se Interventna deratizacija, koja ima za cilj da, u što kraćem vremenskom periodu stavi pod kontrolu sve potencijalne izvore i puteve prenosa bolesti za koje mogu da budu odgovorni glodari, sa ciljem brže eliminacije istih. Na taj način smanjuje se rizik obolijevanja ljudi.

5.1. Prioritetne lokacije

Posebnu pažnju treba posvetiti mjestima i lokacijama gdje se glodari (štakori) najčešće okupljaju, razmnožavaju, a to su otvoreni vodotoci, zelene površine, kanalizaciona mreža (637 km), glavna sanitarna deponija i ostale deponije smeća i otpadnih materijala, stambene jedinice, zdravstvene, socijalne i obrazovne ustanove i ostale.

Programom deratizacije utvrđeno je da se na području Kantona Sarajevo obuhvati 205.400 dužnih metara vodotokova, gdje je predviđeno da se na obje obale (desna i lijeva) svakog vodotoka izvrši deratizacija u svakoj fazi deratizacije.

Tabela 4. Vodotokovi u Kantonu Sarajevo

Naziv vodotoka	Dužina u metrima
Miljacka	38.000
Željeznica	14.000
Dobrinja	7.400
Jošanica	5.100
Zujevina	5.300
Žunovnica	4.200
Tilava	3.900
Butmirski potok	3.200
Koševski potok	4.200
Kanal kod Energoinvesta	1.900
Potok- Zrak	1.000
Misoča	1.100
Bosna	2.900
Ostali vodotokovi	10.500
Ukupno za jednu fazu deratizacije	102.700 X 2 (obale)

6. UTVRĐIVANJE STEPENA INFESTACIJE

Stepen infestacije, odnosno brojnost glodara određuje se kao trenutni stepen infestacije (u stambenim zgradama se određuje kao količnik broja zgrada u kojima je zabilježena pojava štakora i ukupnog broja zgrada na promatranom području), te kao godišnji stepen infestacije (zbir svih zgrada u kojima je zabilježena pojava štakora na promatranom području tokom godine dana podijeljen s ukupnim brojem posmatranih zgrada).

Utvrdjivanje stepena infestacije na javnim površinama, trgovima, parkovima i uz korita rijeka - vrši se brojanjem aktivnih rupa glodara na jedinicu površine.

Kanton Sarajevo zbog svog specifičnog kotlinskog položaja i neadekvatno riješene dispozicije otpadnih voda (koje se izljevaju u užoj gradskoj zoni u rijeku Miljacku) ima veliki problema sa nadzorom nad štakorima i drugim štetnim glodarima, naročito u periodu niskog vodostaja rijeke.

Na području Kantona Sarajevo se takođe nalazi i razne vrste bespravno odloženog otpada, što predstavlja idealno stanište za život i održavanje štakora i drugih štetnih glodara.

U toku realizacije Plana obavezne, preventivne, sistematske deratizacije pratiti će se kvalitet uspjeha izvođenja deratizacije i u svakom slučaju kada se ocijeni da bi trebalo unaprijediti efikasnost urađene deratizacije, provoditi će se Interventna deratizacija.

Ocjena kvaliteta provođenja Programa deratizacije vršiti će se prema osjetljivim indikatorima u monitoringu nadzora, te će se isti u tekućoj godini kontinuirano evaluirati.

7. OSNOVNI INDIKATORI ZA PROCJENU STEPENA INFESTACIJE

Osnovni indikatori za određivanje stepena infestacije su:

- uočavanje glodara u različitim dijelovima dana
- nalaz izmeta
- ustanovljavanje aktivnih rupa
- ustanovljavanje šteta
- prisustvo mirisa urina glodara
- prisustvo dlaka glodara i drugih indirektnih pokazatelja

Tabela 5. Uočavanje glodara u različitim dijelovima dana

Vrijeme javljanja štakora	Broj uočenih štakora	Ocjena ugroženosti štakorima
Pojava štakora u sumrak ili noću	do 3	visoka
Pojava štakora redovno noću, a primjećuju se i danju	3-10	vrlo visoka
Pojava štakora danju, a noći vrlo uočljivo	preko 10	alarmantna

Ovako prikupljeni podaci su značajni, ali ne i dovoljni pa je potrebno izvršiti i dodatna ispitivanja za određivanje stepena infestacije:

Nalaz izmeta - izmet pacova selca je ravan i malo zaobljen, sa zaobljenim krajevima. Prosječna dužina izmeta je oko 6-8 mm i širina 1,5-4 mm. Nalazi se na putevima kuda se ovaj pacov kreće. Tokom 24 sata pacov selac odloži oko 40 komada izmeta. Izmet crnog pacova je nešto kraći i malo tanji sa oštrim krajevima. Tokom 24 sata crni pacov odloži oko 80 komada izmeta. Izmet kućnog miša je crne boje, dugačak 4 mm, a širok do 2 mm. Svjež izmet je mekan i sjajan, a nakon dva dana postaje čvrst, bez sjaja i boja mu postaje svjetlija.

Ustanovljavanje aktivnih rupa - ovaj metod se zasniva na potrebi pacova selca da pravi rupe u tlu. Najčešće se radi o rupama veličine 6-10 cm. Od velikog je značaja odrediti da li su rupe "aktivne" ili ne, jer su samo aktivne rupe dokaz infestacije. Aktivnost rupa se utvrđuje zatvaranjem rupa zemljom ili papirom. Ponovo otvorene rupe su aktivne. Na većim površinama se broj aktivnih rupa utvrđuje tako što se broje rupe u kvadratima površine od jednog kvadratnog metra koje se postavljaju dijagonalno na parceli od 1 ha i na osnovu proporcije se određuje stepen infestacije.

Ustanovljavanje šteta - štete koje glodari nanose su često najpouzdaniji dokaz njihovog prisustva. Ove štete su posebno vidljive na predmetima ili robama koje se mogu oštetiti glodanjem (drvo, kablovi, papir, vreće šećera, brašna i sl.)

Prisustvo mirisa urina glodara - miris urina glodara je veoma specifičan i lako prepoznatljiv, na glatkim i vodonepropusnim površinama. Nekada je osnovni pokazatelj prisustva glodara, naročito ako je njihov broj manji.

Prisustvo dlaka glodara i drugih indirektnih pokazatelja - u objektima u kojim ima glodara često se nađu dlake te masni tragovi od masnih tijela glodara na zidovima. Dlake glodara se posebno lako uočavaju u mlinovima, silosima, magacinima i pekarama gdje su ulijepljene brašnom.

8. OPERATIVNI PROGRAM IZVOĐENJA OBAVEZNE PREVENTIVNE SISTEMATSKE DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO U TEKUĆOJ GODINI

Operativni program izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije treba da sadrži:

- obim posla, odnosno definisanost područja na kome će se provesti obavezna preventivna sistematska deratizacija
- vrijeme izvođenja
- vrste sredstava i preparata, njihove količine i načine primjene
- obaveze izvođača deratizacije
- načine obavještanja građana, pravnih i fizičkih lica
- obaveze pravnih i fizičkih lica
- nadzor nad provođenjem deratizacije (vrste nadzora i izvršioci)

8.1. Obim posla, odnosno definisanost područja na kome će se provesti obavezna preventivna sistematska deratizacija

- a) otvoreni i zatvoreni vodotoci, parkovi, groblja, površine koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnice, mostovi, otvorena i zatvorena parkirališta, trgovi, tržnice i pijace, javni nužnici i druga javna mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara;

- b) mreža kantonalne i mjesnih kanalizacija za odvođenje otpadnih i oborinskih voda, uređaji za prečišćavanje tih voda, te septičke jame i pomijare;
- c) šahtovi i energetski kanali toplovodnih, plinskih, električnih, telefonskih i drugih instalacija;
- d) glavna sanitarna deponija i ostale deponije smeća i otpadnih materijala koji služe kao sekundarne sirovine;
- e) objekti i sredstva javnog prevoza (željezničke i autobuske stanice, garažni prostori i remize saobraćajnih sredstava za javni prevoz i aerodromski objekti);
- f) svi objekti i prostorije koji služe za proizvodnju, preradu i promet životnih namirnica i predmeta opće upotrebe;
- g) pomoćni prostor stambenih i stambeno-poslovnih zgrada, u svim oblicima svojine, uključujući: podrumne, tavane, drvarnice, magazinske prostore, dvorišta, smetljarnike, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta;
- h) prostorije za ostavljanje poljoprivrednih mašina i oruđa, te pripadajuće javne površine navedenih objekata (dvorišta, parkovi i sl.);
- i) neuređene ili djelimično uređene zelene i druge javne površine u okolini stambenih zgrada,
- j) podrumi, tavani, drvarnice, magacinski prostori, dvorišta, smetljarnici, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta i sl. poslovnih i pomoćnih prostorija na kojima postoji mogućnost razmnožavanja glodara, posebno prostori za skladištenje i pripremu hrane, te pripadajuće površine (dvorišta, parkovi i sl.):
 - preduzeća, trgovinskih, ugostiteljskih i zanatskih radnji,
 - hotelsko-turističkih, ugostiteljskih, sportskih i rekreacionih prostora,
 - predškolskih, školskih, vjerskih ustanova i institucija, dječjih i studentskih domova, domova penzionera i drugih sličnih subjekata,
 - zdravstvenih ustanova u svim oblicima svojine,
 - objekata za pružanje medicinskih i higijenskih usluga stanovništvu (centri za masažu, kiropraktične ordinacije, pedikerski, kozmetički, frizerski i brijački saloni, solariji),
 - organa uprave, javnih preduzeća i ustanova, privrednih društava, organizacija i drugih pravnih lica u svim oblicima svojine, kao i fizičkih lica - obrtnici,
 - uslužnih, trgovinskih, zanatskih i ugostiteljskih radnji, a naročito onih koji se bave proizvodnjom, skladištenjem i prometom životnih namirnica,
 - drugih pravnih i fizičkih lica,
 - svih ostalih subjekata/objekata i drugih mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara.

8.2. Vrijeme izvođenja

Obavezna preventivna sistematska deratizacija se vrši u dvije operativne faze rada (proljećnoj i jesenjoj), svake kalendarske godine i obavezno se izvodi u svakoj operativnoj fazi na svim objektima ili prostorima koji su naprijed navedeni.

Deratizacija se izvodi kontinuirano u toku cijele godine, a operativne (udarne) faze se izvode u proljetnom i jesenjem periodu kada je najveća populacija štetnih glodara, te kada se zbog biološkog ciklusa i migracionih svojstava glodara postižu i najbolji efekti uništavanja istih u naseljenim mjestima.

Vremenskih termina izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije se trebaju pridržavati pravna i fizička lica, te izvođači deratizacije:

- a) Prva (proljetna) operativna faza deratizacije provoditi će se u vremenskom intervalu od 01.04. do 30.05. kalendarske godine,
- b) Druga (jesenja) operativna faza deratizacije provoditi će se u vremenskom intervalu od 01.10. do 30.11. kalendarske godine.

Interventna deratizacija je treća faza izvođenja deratizacije, a provoditi će se po potrebi, uočenoj infestaciji štetnih glodara. Interventna deratizacija mora se provesti u objektima i prostorima kada se uoči povećani broj glodara kao i u svim slučajevima kada se pojavi nesigurna ili pogoršana epidemiološka situacija zaraznih bolesti koje prenose glodari. Interventna deratizacija vremenski se izvodi tokom cijele kalendarske godine, između dvije faze, a sve do početka prve (proljetne) operativne faze deratizacije na području Kantona Sarajevo u narednoj godini. Kontinuitet deratizacije se postiže obradom mjesta koja služe kao stalna legla i staništa glodara uspostavljanjem tzv. "stalnih hranilišta" koja se održavaju tokom cijele godine.

8.3. Vrste sredstava i preparata, količine i načini primjene

Obavezna preventivna sistematska deratizacija se izvodi hemijskim sredstvima i preparatima čija je upotreba dozvoljena na području Federacije Bosne i Hercegovine i koja, uz toksikološku ocjenu, imaju i dokaz o utvrđenoj efikasnosti, prema propisima koji regulišu ovu oblast, a pismeni dokaz podnose izvođači deratizacije. Primjena aktivnih sastojaka u mamcima koji će se koristiti u deratizaciji mora odgovarati Listi otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine, a koja je utvrđena Rješenjem o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Provjeru efikasnosti sredstava vrši ovlaštena ustanova. Preporuku za provjeru efikasnosti sredstava može dati Kantonalna uprava za inspekcijske poslove - Sanitarna inspekcija ili JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

8.4. Obaveze izvođača deratizacije

Izvođač deratizacije mora imati odobrenje Federalnog ministarstva zdravstva, a koje uključuje upotrebu otrova II i III grupe iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spremljenosti, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe-obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16).

Izvođač je dužan da prilikom izvođenja deratizacije preduzima sve potrebne mjere predostrožnosti za zaštitu zdravlja građana i radnika koji izvode deratizaciju, kao i mjere za zaštitu domaćih životinja, korisnih insekata, životne i radne sredine.

8.5. Načini obavještanja građana, pravnih i fizičkih lica

Izvođač je dužan da prije početka izvođenja deratizacije obavijesti građane i druga pravna i fizička lica o početku i načinu izvođenja deratizacije, dajući potrebna uputstva za zaštitu od eventualnih štetnih posljedica.

Uputstva za zaštitu sadrže:

- a) opće mjere predostrožnosti i sigurnosti
- b) posebne mjere za zaštitu građana i imovine

- c) opće mjere za zaštitu domaćih životinja
- d) mjere koje se odnose na obaveze pravnih i fizičkih lica za pripremanje prostora u kojima se izvodi deratizacija, što podrazumjeva uklanjanje smeća i drugih otpadaka, obezbjeđenje pristupačnosti prostoru, davanje potrebnih obavještenja stručnim licima izvođača i dr.

Obavještenja i uputstva daju se na prigodan način putem plakiranja, oglašavanja u sredstvima javnog informisanja, prije i u toku izvođenja deratizacije.

8.6. Obaveze pravnih i fizičkih lica

Sva pravna i fizička lica u čijim se objektima izvodi obavezna preventivna sistematska deratizacija, su dužna da stručnim radnicima izvođača omoguće pristup i daju im potrebna obavještenja.

Također, dužni su provoditi određene mjere i izvršavati radnje koje im nalažu stručni radnici izvođača u cilju osiguranja uspješnog izvođenja deratizacije i zaštite ljudi i domaćih životinja.

8.7. Nadzor nad provođenjem deratizacije (vrste nadzora i izvršiooci)

Stručni nadzor nad izvođenjem deratizacije javnih površina i javnih dobara, vrše higijensko-epidemiološke ekipe JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, a Upravni nadzor nad provođenjem te nadzor nad organizacijom i izvođenjem deratizacije vrši Kantonalna uprava za inspekcijske poslove - Sanitarna inspekcija. Sanitarna inspekcija po svom nalazu ili nalazu Zavoda za javno zdravstvo može zabraniti ili obustaviti izvođenje deratizacije iz slijedećih razloga:

- a) kada se utvrdi da izvođač deratizacije koristi preparate čija efikasnost nije provjerena i upotreba dozvoljena,
- b) kada se utvrdi da nisu ispunjeni uslovi propisani u Programu i Odluci,
- c) kada se utvrdi da radnici koji vrše deratizaciju nemaju propisanih uslova za vršenje deratizacije.

O svim nalazima Sanitarne inspekcije obavještava se Koordinacioni odbor za praćenje izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije i JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. U slučaju nekvalitetnog ili nepotpunog izvršenja deratizacije, Sanitarna inspekcija će predložiti Koordinacionom odboru da naredi da se postupak deratizacije ponovi o trošku izvođača ili predložiti raskid ugovora na štetu izvođača deratizacije.

9. IZVOĐENJE OBAVEZNE PREVENTIVNE SISTEMATSKE DERATIZACIJE

Obe faze deratizacije (proljetna i jesenja faza deratizacije) uključuju nekoliko aktivnosti

I - PRVA OPERATIVNA FAZA - proljeće tekuće godine

PRVA OPERATIVNA FAZA - proljeće tekuće godine obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo provoditi će se u vremenskom intervalu:

- OD 01. 04. do 30.05. tekuće godine

1. Prva etapa ciljanih aktivnosti

U prvoj etapi rada planirane su dvije vrste djelatnosti:

1.1. Higijensko uklanjanje organskih i neorganskih otpadaka iz podrumskih i tavanskih prostora, te sa površina koje će se deratizirati

Vremenski period aktivnosti: 01.04. do 10.04. tekuće godine

1.2. Ispitivanje i procjena broja glodara

Izvesti će se prema metodologiji postavljanja meka, metodom slučajnog izbora, na određenom broju mjesta u svakoj općini Kantona Sarajevo.

Vremenski period aktivnosti: 10. 04. do 18. 04. tekuće godine

2. Druga etapa ciljanih aktivnosti

Vrijeme za provođenje druge etape Prve operativne faze Programa deratizacije je od 19. 04. do 30.05. tekuće godine

II – DRUGA OPERATIVNA FAZA – jesen tekuće godine

DRUGA OPERATIVNA FAZA – jesen tekuće godine obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo provoditi će se u vremenskom intervalu:

- OD 01.10. do 30.11. tekuće godine

1.) Prva etapa ciljanih aktivnosti

U prvoj etapi rada planirane su dvije vrste djelatnosti:

1.1. Higijensko uklanjanje organskih i neorganskih otpadaka iz podrumskih i tavanjskih prostora, te sa površina koje će se deratizirati

Vremenski period aktivnosti: od 01. 10. do 05.10. tekuće godine

1.2. Ispitivanje i procjena broja glodara

Izvesti će se prema metodologiji postavljanja meka, metodom slučajnog izbora, na određenom broju mjesta u svakoj općini Kantona Sarajevo

Vremenski period aktivnosti: 06.10. do 15.10. tekuće godine

2.) Druga etapa ciljanih aktivnosti

Druga etapa druge operativne faze Programa obavezne preventivne sistematske deratizacije Kantona Sarajevo provoditi će se od 16.10. do 30.11. tekuće godine.

1. Prva etapa ciljanih aktivnosti

1.1. Higijensko uklanjanje organskih i neorganskih otpadaka iz podrumskih i tavanjskih prostora, te sa površina koje će se deratizirati

Sanitarno higijenske mjere u zaštiti od glodara imaju za cilj stvaranje povoljnih uslova za provođenje sistematske deratizacije Kantona Sarajevo, a što je bitan preduslov za postizanje efikasnosti.

Sanitarno higijenske mjere se obavezno moraju provoditi prije pristupa direktnom uništavanju glodara i postavljanju mamaca i treba ih provesti prije početka izvođenja deratizacije, kako u proljetnoj, tako i jesenjoj operativnoj fazi.

Ove mjere, u prvom redu, podrazumijevaju čišćenje svih podrumskih prostorija, kao i većih javnih prostora te uklanjanje svih organskih i neorganskih otpadaka. Za čišćenje i uklanjanje otpada sa javnih površina neophodno je uključivanje javnog komunalnog preduzeća.

Kod kolektivnih oblika stanovanja, provođenje higijensko-sanitarnih mjera se, zbog važnosti ovih aktivnosti obavezno mora provoditi uz nadzor predstavnika pravnih lica kojim je povjereno održavanje zajedničkih prostorija zgrada. **Za uspjeh provođenja Programa deratizacije najvećim dijelom odgovorne su ove mjere, odnosno uspješnost cijelog procesa i do 60% zavisi o pravilno provedenim sanitarno-higijenskim mjerama.**

1.2 Ispitivanje i procjena broja glodara se treba izvršiti deset dana prije izvođenja deratizacije na terenu, a provodi se

po jednoj od predloženih metodologija koje su sastavni dio ovog Programa.

Cilj ove aktivnosti je da se odredi stepen infestiranosti, odnosno brojnost glodara u objektima i na površinama koje će se tretirati preventivnom sistematskom deratizacijom. Ispitivanje će se izvršiti u različitim vrstama objekata i na različitim općinama na području Kantona. Ispitivanja brojnosti glodara se treba provesti nakon čišćenja i uklanjanja organskih i anorganskih otpadaka iz podrumskih prostorija i ostalih objekata koji se trebaju deratizirati.

Primarno postavljanje mamaca - metoda skrininga za ocjenu stepena infestacije glodara

Metodologija: Postavljanje meka na 8 odabranih lokacija u svakoj općini, po istim kriterijima izbora koje će se koristiti u izvođenju obavezne preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo.

Izabrat će se 8 mjesta i to: najveće trgovačko skladište prodaje živežnih namirnica, dvije podrumске lokacije slučajno odabranih stambenih zgrada, jedna deponija smeća, dva kanalizaciona šahta, jedna slučajno odabrana prodavnica mesnih i jedna slučajno odabrana prodavnica mliječnih proizvoda.

Meke 15-25 grama će se postaviti na razdaljini od 3-5 m².

JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, poslije izbora najpovoljnijeg izvođača, ima pravo izmjene lokacija za primarno postavljanje meka iz Operativnog plana.

Postavljanje **probni** mamaca - predstavlja prilično preciznu metodu, ali ne i potpuno tačnu jer pacovi imaju osobinu da skladište hranu, a mogu se hraniti i nekim drugim hranivima. Provodi se tako što se znasta hraniva koja se koriste za izradu mamaca postavljaju u tačno određenim količinama na mjestima na kojima se očekuje prisustvo glodara, na 24 sata se mjerenjem utvrđuje količina pojedene hrane u periodu od 5 do 8 dana, a potom se na osnovu formule izračunava broj pacova.

$$P = H / 28 \times N$$

Pri čemu **P** - predstavlja vjerovatan broj pacova, **H** - količinu pojedene hrane, **28** - količinu hrane koju pacov pojede za jedan dan (miš pojede 6 g) i **N** - broj dana koliko je bila izložena hrana.

Pet dana po postavljanju meka za trovanje glodara izvršiti će se mjerenje broja preostalih meka i metodologijom JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo utvrditi procjena stanja glodara, što će biti smjernica za operativni rad provođenja preventivne deratizacije.

2.) Druga etapa ciljanih aktivnosti

Postavljanje mamaca prilikom izvođenju u operativnom programu obavezne preventivne sistematske deratizacije

- postavljanje mamaca u potpunosti treba primijeniti prema metodologiji utvrđenoj u Programu deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini
- poslije 10 dana izvršiti kontrolu postavljenih mamaca i obnoviti ih ukoliko je više od 50% potrošeno
- poslije 25 dana, a najkasnije 30 dana od postavljanja skloniti i uništiti preostale mamce
- u provođenju deratizacije vodotokova i kanalizacione mreže obavezno se mora rukovoditi principima vezivanja parafinskih blokova - mamaca na propisani način, a ni u kom slučaju vršiti

- istresanje mamaca u kanalizacioni sistem ili vodotokove
- svi pasta rodenticidi, kao i rastresiti parafinski mamci, treba da budu u originalnim pakovanjima proizvođača, sa tekstom na jednom od službenih jezika koji se koriste u Bosni i Hercegovini, o sastavu i djelovanju, kao i upozorenju na mogućnost trovanja

U ustanovama za proizvodnju hrane i lijekova, kao i zdravstvenim ustanovama koristiće se hranilice za glodare, a njihovo postavljanje mora se evidentirati na tlocrtima i dostaviti JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

Za deratizaciju školskih i predškolskih ustanova, odnosno prostora koji su dostupni djeci koristiti isključivo adhezivne mamke kako bi se izbjegao potencijalni rizik od neželjenih posljedica.

Kod postavljanja mamaca za uništavanje glodara pridržavati se i slijedećih obaveznih postupaka rada:

- mamke treba postavljati na mjesto gdje je zapažen najveći broj glodara
- mamci treba da budu nedostupni ljudima i korisnim životinjama te se njima ne smiju kontaminirati živežne namirnice
- mamci ako nisu postavljeni na nedostupna mjesta, moraju biti izloženi na podlošci u kutijama.

10. IZBOR PREPARATA

Za provođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo koristiti će se isključivo rodenticidi druge generacije antikoagulanata čiji sastav mora odgovarati skupini otrova II grupe iz Rješenja o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 50/08).

Svaki izvođač radova u ponudi treba navesti:

- Izbor rodenticida, generičko ime, glavne karakteristike rodenticida u odnosu na djelovanje.
- Zemlju proizvođača, puni naziv firme proizvođača, kao i dostaviti Certifikate o kvalitetu rodenticida koji će se koristiti u obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji.
- Rodenticidi II grupe moraju da imaju deklaraciju proizvodnje, profakturu ponude, garanciju da će izvršiti uplatu, rok dostave rodenticida u Kantona Sarajevo te rok trajanja (upotrebe) koji važi najmanje do početka prve operativne faze naredne godine.
- JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i Sanitarna inspekcija će izvršiti nadzor kod prijema rodenticida, zapisnički utvrditi količinu i vrstu rodenticida, a u toku izvođenja vršiti stalan nadzor nad primjenom rodenticida.
- Kod svakog nepridržavanja primjene i načina upotrebe odabranih rodenticida obavezna preventivna sistematska deratizacija će se obustaviti na štetu izvođača radova.

Prednosti ove skupine rodenticida za uništavanje glodara su:

- uništavaju sve vrste glodara
- postižu smrtnu dozu kod glodara već nakon jednog uzimanja zatrovane mase u minimalnim količinama

- uništavaju glodare otporne na prvu generaciju rodenticida
- smrt glodara nastaje 3-7 dana poslije unošenja zatrovane mase, pa ne izaziva pojavu opreza i straha kod glodara
- postavlja se manja količina zatrovane mase, što smanjuje rizik od štetnih posljedica i zagađenja sredine
- u koncentracijama u kojima se upotrebljavaju za suzbijanje glodara nisu otrovni za ljude ni toplokrvne životinje
- ne izazivaju rezistenciju
- ne smiju djelovati repelentno

Izvođač obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo, mora da ima Rješenje Ministarstva zdravstva Federacije BiH za prometovanje otrova, shodno odredbama Zakona o prometu otrova ("Sl. list RBiH", br. 2/92 i 13/94).

10.1 Vrste sredstava za deratizaciju

U Programu deratizacije radi efikasnije kontrole i borbe protiv glodara određene su vrste mamaca: **parafinski, rastresiti i adhezivni mamci**

Normativna masa mamaka:

- manja meka 25-30 g.
- srednja meka 50 g.
- veća meka 100-150 g. perforirana ili sa žicom

U Programu deratizacije za područje Kantona Sarajevo najveći postotak mamaca biti će sastavljen od parafiniranih mamaca (cca 60%), od čega u obliku blokova 60% i u obliku briketa 40%. Rastresiti mamci će sačinjavati 35% od ukupne količine mamaca, dok će ostatak od oko 5% sačinjavati adhezivni mamci.

10.2 Planiranje postavljanja meka-mamaca

Parafinski mamci smiju se postavljati na otvorenim površinama isključivo u skladu sa Pravilnikom o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16) i Programom deratizacije.

Posebnu pažnju treba posvetiti postavljanju otrovnih meka u prostorima u kojima se obavlja proizvodnja i/ili promet namirnica, pa otrovne meke treba postaviti u posebno zaštićenim, zatvorenim i označenim kutijama.

Obavezno je vođenje evidencije o šemi postavljanja, da se namirnice zaštite od slučajnog ili namjernog onečišćenja.

Ako se deratizacija obavlja u objektima u kojima se nalaze rasute namirnice, treba sakupiti ostatke meka nakon provedenog postupka deratizacije.

Za deratizaciju kanalizacionog sistema, riječnih obala i nasipa koristiti parafinske mamce učvršćene za žicu.

Strogo je zabranjeno istresanje mamaca u kanalizacionu mrežu, te za eventualne takve postupke, izvođač snosi i zakonsku odgovornost.

Za deratizaciju školskih i predškolskih ustanova, odnosno prostora koji su dostupni djeci koristiti isključivo adhezivne mamke kako bi se izbjegao potencijalni rizik od neželjenih posljedica.

U odstupanju postavljanja meka na navedene načine, prekinuti će se provođenje sistematske deratizacije na štetu izvođača.

U izvođenju deratizacije u tekućoj godini za upotrebu su planirani mamci s antikoagulantima II generacije koji se izlažu u manjim količinama, jer su vrlo učinkoviti a dovoljno je jednokratno uzimanje.

a) Stambeni objekti sa pripadajućim površinama-okućnice

- 1 meka (20-50 gr.) na 20 m² tlocrtne površine (cca 300 gr. po objektu na 10 mjesta)

b) Privredni objekti i pripadajući prostori

- 1 meka (20-50 gr.) na 10 m² tlocrtne površine (cca 600 gr. na 20 mjesta)

c) Objekti za preradu, proizvodnju, skladištenje i prodaju namirnica

- u objektu: 1 meka (20-50 gr.) na 20 m² tlocrtne površine u za to namijenjene kutije (cca 200 gr. po objektu na 10 mjesta)

oko objekta: 1 meka (20-50 gr.) na 10 m² tlocrtne površine (cca 600 gr. po objektu na 20 mjesta)

d) Objekti javne namjene (predškolske, školske i zdravstvene ustanove)

- u objektu: 1 meka (20-50 gr.) na 20 m² tlocrtne površine u za to namijenjene kutije (cca 200 gr. po objektu na 10 mjesta)

oko objekta: 1 meka (20-50 gr.) na 10 m² tlocrtne površine (cca 500 gr. po objektu na 20 mjesta)

Napomena: U prostore koji su dostupni djeci ne stavljati mamake već adhezivna sredstva na zaštićena mjesta.

e) Otvorene javne površine

Deratizacija otvorenih javnih površina provodi se izlaganjem vodootpornih meka samo u aktivne rupe glodavaca ili na zaštićena mjesta na način da su meke nedostupne neovlaštenim osobama, djeci i nećiljnim životinjskim vrstama.

Parkovi i zelene površine:

1 meka (20-50 gr.) na 10- 20 m² tlocrtne površine u rupe ili žbunje

e) Kanali, otvoreni vodotokovi:

- meka (20-50 gr.) na 10 dužnih metara obale vodotoka

f) Kanalizacioni sistem otpadnih voda

Kod izlaganja meka u sistem kanalizacije treba osigurati prisustvo uposlenika lokalne komunalne službe. Deratizacija kanalizacije provodi se izlaganjem vodootpornih meka vezanih žicom u reviziono okna ili suhe dijelove kanalizacije. Poklopac svakog revizionog okna u koje je postavljena meka mora se obilježiti bojom.

- 1 meka (100-200 gr.) na 200 m kanalizacije, ili u svako 2. ili 3. reviziono okno, ili 1000 gr meke na 500 m kanalizacije raspoređenih na 10 mjesta

f) Deponije krutog i organskog otpada

Ukoliko se radi o deponijama većih površina zatrovane meke treba izlagati u prstenu širine 5- 10 m oko deponije, a na svakih 5-10 m udaljenosti jedne od druge.

- 1 meka (20-50 gr) na 10 m² tlocrtne površine (cca 500 gr/100 m² na 10 mjesta)
- 1 meka (20-50 gr) na svakih 5-10 m u prstenu (cca 1000 gr/ 100 m² na 20 mjesta)

Ako su deponije ograđene i pod nadzorom, u deratizaciji se mogu koristiti i antikoagulantna prašiva za posipanje aktivnih rupa i puteva kretanja glodara.

U provođenju obavezne preventivne sistematske deratizacije poželjno je koristiti istovrsne meke za cijelo područje i u svim objektima (ovisno o namjeni objekta).

U slučaju visokog stepena infestacije, nezavisno o tipu objekta, treba udvostručiti predviđenu količinu zatrovanih meka. Iz tog razloga treba predvidjeti cca 30% više sredstava (strategijska rezerva) od stvarno potrebnih.

Vrijeme provođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije mora biti što kraće, kako bi se cijelo interesno područje pokrilo u što kraćem vremenu, što utiče na zadane efekte preventivne sistematske deratizacije.

10.3. Planirana rodenticidna sredstva

Kod planiranja količina rodenticidnih sredstava za provođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo za tekuću godinu mora se voditi računa da se rodenticidni mamci koriste krajnje racionalno, da su postavljeni stručno i na mjesta na kojima je potrebno ostvariti visoke standarde kontrole glodara.

Tabela 6. Planirane količine rodenticida koje će se koristiti u obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini za jednu fazu preventivne sistematske deratizacije

NAZIV SREDSTVA	KOLIČINA u kg	Struktura %
RASTRESITI MAMCI Rodenticidi druge generacije antikoagulanata	3930,00	30,00%
PARAFINSKI BLOKOVI Rodenticidi druge generacije antikoagulanata	5900,00	45,00%
PARAFINSKI BRIKETI Rodenticidi druge generacije antikoagulanata	3000,00	23,00%
ADHEZIVNI MAMCI	270,00	2,00%
UKUPNO	13.100,00	100,00%

Planirana količina rodenticidnih sredstava za provođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini bi trebala biti dovoljna, a na osnovu dosadašnjih iskustava i pokazatelja uspješnosti u provođenju obaveznih preventivnih sistematskih deratizacija na području Kantona Sarajevo prethodnih godina.

11. INTERVENTNA DERATIZACIJA

Interventna deratizacija je dopunska deratizacija koja će se provoditi na svim lokalitetima Kantona Sarajevo, na zahtjev JU Zavod za javno zdravstvo i Sanitarne inspekcije, ako ocijene da je došlo do povećanog broja glodara ili kada se ocijeni da postoje epidemiološki rizici za pojavu zaraznih bolesti koje se prenose glodarima.

Interventna deratizacija će se, po potrebi, provoditi kada se uoči povećani broj glodara ili ako se u 7 dana od postavljanja mamaca utvrdi da je 50% pojedeno od strane glodara, kao i u svim slučajevima kada se pojavi nesigurna ili pogoršana epidemiološka situacija izazvana zaraznim bolestima koje prenose glodari.

Vrijeme i način izvođenja interventne deratizacije odredit će JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i Sanitarne inspekcije.

12. OSTALI POTREBNI MATERIJALI

Osim rodenticida u procesu deratizacije moraju se koristiti i drugi materijali-ambalaža:

Tabela 7. Ostali potrebni materijali

NAZIV	KOLIČINA
Zaštitne kutije	3.900
Tacne	41.000

Navedene količine su, po procjeni, dovoljne za izvođenje cjelokupne obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini.

13. OBAVJEŠTAVANJE JAVNOSTI

Jedna od obaveza izvođača je da informiše javnost prije početka izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini na prigodan način:

- Potrebno je obavijestiti građane i druga pravna i fizička lica
- o početku i načinu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo
 - o obavezni higijenskog fizičkog uklanjanja organskih i neorganskih otpadaka iz podrumskih i tavanjskih prostora, u naprijed definisanim terminima

Obavještenja o izvođenju obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini vršiti će se oglašavanjem u sredstvima javnog informisanja i putem plakatanja, prije i u toku izvođenja aktivnosti.

Obavezna je javna obavijest preko malih i velikih plakata, koji će se postavljati na javnim mjestima, te na drugi prigodan način dijeliti javnosti.

Tabela 8: Potreban broj plakata za informisanje javnosti

VRSTA INFORMACIJE	KOLIČINA
veliki plakati-obavijesti (najmanje formata A3)	1.500 komada
malik plakati-obavijesti (najmanje formata A5)	10.000 komada
UKUPNO	11.500 komada

Izvođač mora da sačini i izda potrebna pismena uputstva za zaštitu od eventualnih štetnih posljedica, a u skladu sa članom 5. Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajeva ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 22/13,23/16,7/17 i 42/19), gdje je navedeno da je izvođač dužan da prilikom izvođenja deratizacije preduzme sve potrebne mjere predostrožnosti za zaštitu zdravlja građana i radnika koji izvode deratizaciju, kao i mjere za zaštitu domaćih životinja, korisnih insekata, životne i radne sredine.

Pismena uputstva za zaštitu treba da sadrže:

- Opšte mjere predostrožnosti i sigurnosti
- Posebne mjere za zaštitu građana i imovine
- Opšte mjere za zaštitu domaćih životinja i korisnih insekata
- Mjere koje se odnose na obaveze pravnih i fizičkih lica za pripremanje prostora u kojima se izvodi deratizacija (uklanjanje smeća i drugih otpadaka, obezbjeđenje pristupačnosti prostoru, davanje potrebnih obavještenja stručnim licima izvođača i dr.)

Izvršitelji obavezne preventivne deratizacije dužni su pismeno obavještavati Sanitarnu inspekciju o planu rada za svaki dan provedbe deratizacije. Dnevni plan rada uključivat će ulice koje će biti obuhvaćene deratizacijom svakog dana u sedmici i popis djelatnika koji obavljaju poslove, a izvršitelji su ga dužni dostaviti pet radnih dana unaprijed.

O akcijama izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije građani će biti obaviješteni lijepljenjem pisanih obavijesti na oglasnim pločama stambenih zgrada te ubacivanjem u poštanski sandučić predstavnika stanara, odnosno vlasnika objekta, pet dana prije njihove provedbe.

Izvršitelji su dužni savjetovati predstavnike stanara kojim se obrate prilikom obavljanja deratizacije o provedbi ostalih mjera za smanjenje populacije glodara u prostorima, kao što su onemogućavanje pristupa glodarima, sanacija zgrade, otklanjanje hrane, skloništa i vode za glodare u njihovoj zgradi.

Prilikom postavljanja zatrovanih mamaca izvršitelji deratizacije će na vidljivom mjestu postaviti Obavještenje o obavljenoj deratizaciji koje sadrži naziv izvršitelja i datum kad je deratizacija provedena.

U slučaju potrošnje izloženih meka ili drugog dokaza o prisutnosti glodara građani će obavijestiti Sanitarnu inspekciju koja će sa izvršiocom odlučiti o dodatnom postavljanju mamaka.

Na dan provedbe deratizacije iz obavijesti, vlasnici zgrada ili stanari dužni su omogućiti pristup ekipama u podrumске, suterenske i gospodarske prostore u zgradama i dvorištima, a obavljene poslove ovjeriti potpisom na potvrdi.

14. NADZOR I KONTROLA IZVOĐENJA OBAVEZNE PREVENTIVNE SISTEMATSKE DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO U TEKUĆOJ GODINI

Nadzor predstavlja trajnu, organizovanu aktivnost čija je osnovna zadaća sistematsko prikupljanje, analiziranje i korištenje svih relevantnih podataka u vezi izvođenja Obavezne preventivne sistematske deratizacije.

Izvođač je dužan da sačini Operativni plan izvođenja cjelokupne obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini, u skladu sa Programom deratizacije. U Operativnom planu treba da bude utvrđena cjelokupna i dnevna dinamika izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije, a što je polazna osnova za provođenje nadzora i kontrole izvršenja aktivnosti.

Kontrola obavezne preventivne sistematske deratizacije se obezbjeđuje na četiri nivoa:

- od strane samog izvođača - interna kontrola
- od strane vlasnika ili korisnika objekta ili prostora koji se deratiziraju - kontrola korisnika usluga
- od strane Sanitarne inspekcije i komunalnih inspekcija - kontrola od strane nadležnih organa uprave
- od strane JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - kontrola od strane stručne institucije

Kontrola se smatra potpunom samo ako je provedena od strane sva četiri navedena nivoa.

14.1 Posebne odredbe nadzora

Izvođač deratizacije je dužan, prema novim odredbama mjera sigurnosti provođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije u EU, da ukloni ostatke i uginule glodare u roku od 10 dana od dana postavljanja sredstava za deratizaciju.

U slučajevima visoke infestacije ponovno postavljanje mamaca treba provesti 7 dana nakon prvog postavljanja u svim slučajevima kada se ocjeni da je više od 50% postavljenih mamaca pojedeno od strane glodara.

Nakon završetka obavezne preventivne deratizacije izvođač deratizacije treba ostatke mamaca i uginulih glodara, pokupiti i bezbjedno zbrinuti u roku 10 dana od završetka deratizacije.

Izvođač deratizacije je dužan, za vrijeme rada, da vodi evidenciju o izvršenim deratizacijama, putem Evidencijskih kartica o obavljenoj deratizaciji iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spremljenosti, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, pravna i fizička lica - obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije.

Izvođač je dužan, za vrijeme rada, pored evidencijskih kartica o obavljenoj deratizaciji obezbjediti i individualni karton i evidencije o dnevnom Programu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije.

Monitoring nadzora broj 1.

Monitoring za nadzor provođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije kanalizacione mreže

Datum _____

Izvođač _____

Kontrola ovlaštenog lica _____

Broj revizijskih otvora (šahtova) u kojima je vršena deratizacija _____

Ukupna dužina deratizovane kanalizacione mreže _____

Potpis ovlaštene osobe: _____

Monitoring nadzora broj 2.

Monitoring za nadzor provođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije otvorenih vodotokova

Datum _____

Izvođač _____

Kontrola ovlaštenog lica higijensko-epidemiološke ekipe Zavoda _____

Naziv vodotoka _____

Broj izloženih parafinskih blokova _____

Količina izložene mase - u kg _____

Potpis ovlaštene osobe: _____

Monitoring nadzora broj 3.

Individualni karton i evidencije o dnevnom Programu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije

Datum _____

Lokacija izvođenja _____

Izvođač _____

Kontrola ovlaštenog lica _____

Potpis i pečat ovlaštene osobe: _____

Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i Sanitarne inspekcije, pored ostalih obaveza, vršiti će i monitoring nadzora broj 1. 2. i 3. provođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije.

15. KOORDINACIONI ODBOR

Ministar zdravstva Kantona Sarajevo imenuje Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenje deratizacije, koji čine predstavnici Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, predstavnici općina, predstavnik Sanitarne inspekcije, predstavnik JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i predstavnici drugih pravnih i fizičkih lica čiji objekti podliježu obaveznoj deratizaciji.

Zadatak Koordinacionog odbora je da vrši koordinaciju izvršenja svih poslova i zadataka u vezi sa realizacijom Programa deratizacije, plana deratizacije i operativnih planova deratizacije. Takođe Koordinacioni odbor raspravlja

problematicu vezanu za organizaciju i izvođenje deratizacije i blagovremeno predlaže izvođaču mjere za prevazilaženje teškoća koje mogu negativno uticati na opći uspjeh izvođenja deratizacije.

16. MJERE SIGURNOSTI

Tokom izvođenja svih faza obavezne preventivne sistematske deratizacije moraju se poduzimati mjere sigurnosti:

- prilikom postavljanja mamaca treba paziti da isti ne dospiju u slivna područja ili vodotokove koji se koriste za dodatne potencijale za pijaće vode.
- izvođač deratizacije je obavezan sakupiti nepotrošene mamce nakon određenog roka.
- izvođač deratizacije je dužan da plakate o izvođenju deratizacije postavi na vidna mjesta, a u pisanim materijalima moraju biti istaknute opasnosti po ljude i domaće životinje, kao i tačan naziv mamaca - rodenticida, te njihov registrovani naziv.
- u svakom slučajnom, zadesnom trovanju sa sredstvima za deratizaciju, izvršit će se stručna elaboracija, a sve posljedice snosi izvođač deratizacije.
- Izvođač deratizacije dužan je pokupiti uginule glodare i zbrinuti ih na adekvatan način

Vlada Kantona Sarajevo

Na osnovu člana 26. i 28. stav (1) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/14 - Novi prečišćeni tekst i 37/14 - Ispravka) i člana 6d. i 6e. stav (2) Zakona o plaćama i drugim naknadama sudija i tužilaca u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 72/05, 22/09, 55/13 i 61/22), Vlada Kantona Sarajevo, na 102. sjednici održanoj 17.11.2022. godine, donijela je

UREDBU

O NAKNADAMA SUDIJA I TUŽILACA U PRAVOSUDNIM INSTITUCIJAMA U KANTONU SARAJEVO

Član 1.

(Predmet)

Ovom uredbom uređuje se visina naknade troškova za odvojen život od porodice i troškove smještaja u mjestu rada sudija, tužilaca i stručnih saradnika općinskih i kantonalnih sudova i kantonalnih tužilaštava (u daljem tekstu: pravosudne institucije u Kantonu Sarajevo), te visina, uvjeti i način ostvarivanja naknade na osnovu vremena provedenog u pripravnosti za rad srazmjerno vremenu trajanja pripravnosti za rad sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama u Kantonu Sarajevo.

Član 2.

(Naknada za odvojeni život od porodice i smještaj u mjestu rada)

Sudije, tužioci i stručni saradnici iz člana 4. Zakona o plaćama i drugim naknadama sudija i tužilaca u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 72/05, 22/09, 55/13 i 61/22) (u daljem tekstu: Zakon) čije je mjesto prebivališta udaljeno više od 70 kilometara od mjesta pravosudne institucije u kojoj obavljaju dužnost imaju pravo na naknadu troškova za odvojen život od porodice i naknadu troškova smještaja u mjestu rada u visini od 250,00 KM.

SLUŽBENE NOVINE KANTONA SARAJEVO

Godina XXVII - Broj 48

Četvrtak, 1. 12. 2022. godine
SARAJEVO

ISSN 1512-7052

KANTON SARAJEVO

Skupština Kantona Sarajevo

PROGRAM¹ IZVOĐENJA OBAVEZNE, PREVENTIVNE, SISTEMATSKJE DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO 2023.-2025. GODINE

1. UVOD

Program izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo 2023.-2025. godine (u daljem tekstu: Program deratizacije) definira i utvrđuje sve najznačajnije elemente borbe protiv štetnih glodara kao što su: potreba suzbijanja glodara sa stanovišta zdravstvene zaštite, program i plan deratizacije, izbor rodenticida - preparata za uništavanje glodara, oblik i vrste mamaka, način kontrole glodara, način praćenja kvalitete provođenja deratizacije, uslove koje treba da zadovolji odabrani izvođač deratizacije, način evaluacije.

Deratizacija je skup mjera i postupaka koji se provode u svrhu smanjenja populacije štetnih glodara - štakora, miševa i mišolikih glodara, a obavezna preventivna sistematska deratizacija predstavlja opću mjeru za sprječavanje pojave zaraznih bolesti.

Obavezna preventivna sistematska deratizacija je skup različitih mjera koje se poduzimaju sa ciljem smanjenja populacije štetnih glodara ispod praga štetnosti - smanjenja broja glodara na biološki održivi nivo, zaustavljanja razmnožavanja ili potpunog uništenja prisutne populacije štetnih glodara, a koji su prirodni rezervoari i prenosioci uzročnika zaraznih bolesti ili skladišne štetočine.

Obavezna preventivna sistematska deratizacija podrazumijeva i sve mjere koje se poduzimaju radi sprječavanja ulaznja, zadržavanja i razmnožavanja štetnih glodara na površinama, u prostoru i/ili objektima. Zbog toga preventivna

deratizacija ima veliki epidemiološko- higijenski značaj i važna je karika u borbi protiv zaraznih bolesti ljudi i životinja.

Pored velikog higijensko-epidemiološkog efekta, obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom se smanjuju velike štete koje glodari nanose privredi. Procijenjeno je da jedan štakor uništi i po desetak kilograma hrane u toku godine, te da je broj štakora 50 do 100% veći od broja stanovnika gradova, dok je u selima još veći. U zemljama u razvoju broj štakora je oko 5 puta veći od broja ljudi.

U lovu za hranom pacov je u stanju da savlada i najteže prepreke. Prilikom traganja za hranom i/ili vodom ili radi oštrenja i održavanja svojih karakterističnih sjekutića, tzv. glodnjaka koji trajno rastu, on uništava i predmete koji mu ne služe za ishranu (papir, tkanina, koža, guma, drvo, električni i ptt kablovi). U stanju je da pregrize aluminijsku pločicu debljine od 4 cm. Smatra se da su za veliki broj požara, za koje se nije mogao utvrditi uzrok, bili odgovorni pacovi koji su nagrizajući instalacije izazvali kratke spojeve.

Po svojim osobinama (lukavstvo, radoznalost, snalažljivost, velika moć razmnožavanja, opreznost, sposobnost adaptacije, izvanredno razvijen njuh i pokretljivost) pacov zauzima jedno od prvih mjesta među neprijateljima čovjeka. Nabrojene osobine otežavaju suzbijanje i uništavanje pacova.

Unatoč činjenici da pacovi (štakori) postoje od najstarijih vremena, borba za njihovo suzbijanje još uvijek traje. Deratizacija je, dakle, stara koliko i ljudska svijest o preživljavanju i dominaciji u prirodi.

Glodari oštećuju biljke i uskladištenu hranu biljnog porijekla, napadaju domaće životinje i uništavaju hranu animalnog porijekla.

Velike štete koje nanose glodari mogu se protumačiti njihovim visokim potencijalom razmnožavanja i stoga velikom brojnošću u povoljnim uslovima kao i velikom aktivnošću koja se, uz ostalo, manifestira i velikom potrebom za hranom. Velika proždrljivost glodara uzrokovana je lošim mehanizmom termoregulacije u njihovom tijelu, zbog čega su im potrebne velike količine energije, odnosno hrane. Tako npr. poljski miš svakog dana pojede više hrane nego što je težak, a poljska voluharica 100 do 350% više hrane nego je teška.

¹ Program je sastavni dio Odluke o izmjenama Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo, broj 01-04-44729/22 koja je objavljena u "Službenim novinama Kantona Sarajevo", broj 44/22

1.1. Vrste štetnih glodara zastupljene na našem području

Glodari su rašireni u cijelom svijetu. Na području Kantona Sarajevo, kao i na ostalim područjima u BiH, pa i u nama susjednim zemljama, dominiraju:

- crni štakor (*Rattus rattus*)
- sivi, smeđi ili kanalski ili štakor selac (*Rattus norvegicus*)
- kućni miš (*Mus musculus*)

Obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom ove tri vrste štetočina treba svesti na biološki održivi nivo, kako ne bi mogli da dovedu do štetnih efekata, bilo direktno ili indirektno. Osnovni cilj je sprječavanje nastanka zaraznih bolesti za koja su glodari rezervoari ili prenosioci. Tu spadaju sljedeće bolesti: kuga, virusne hemoragijske groznice, hemoragijska groznica s bubrežnim sindromom, leptospiroza, tularemija, murini tifus, toksoplazmoza, tripanosomijaza, lišmanijaza, salmoneloza, trihineloz, bolest štakorskog ugriza - Sodoku, bjesnoća itd.

Pored uklanjanja rizika od pojave i prijenosa zaraznih bolesti obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom se smanjuju ili potpuno eliminišu ekonomske i privredne šteta koje nastaju uništavanjem i onečišćenjem hrane, oštećenjem kablova, namještaja, knjiga. Važno je pomenuti da se, takođe, sprječava kontaminacija površina, prostora i objekata fecesom i urinom glodara.

1.2. Karakteristike prisutnih glodara na našem području

1.2.1. SIVI PACOV (*RATTUS NORVEGICUS*)

Sivi pacov je izuzetno lukav glodar, inteligentan, oprezan, koji svoja legla pravi u zemlji, skladištima, na tavanima i u podrumima. Posebno u jesen i zimi, seli u zgrade i kanale i tako preživljava vremenski period sa niskim temperaturama.

Ovaj štakor koji se naziva i Selac, ima veliku pokretljivost i prisutan je u mnogim prostorima gdje žive ljudi, te na svim mogućim mjestima gdje ima hrane. Veoma je plodan i koti se 3 do 5 puta godišnje, a ponekad okoti 6 do 12 mladih.

1.3. CRNI PACOV (*RATTUS RATTUS*)

Crni pacov živi u magacinima hrane, zapuštenim dijelovima kuća, najčešće na tavanima, u toplovodima i pored kuhinja. Jede sve do čega dođe. Ima dobru reproduktivnu sposobnost, koti se 3 - 5 puta godišnje, a broj mladih varira od 5 - 10, pa se ova vrsta glodara bez preventivne deratizacije ne može staviti pod nadzor.

U nedostatku hrane prokopava i temelje kuća i naseljava se neposredno uz čovjeka. Vrlo su proždrljivi, pa jedan pacov godišnje pojede preko 12 kilograma hrane i proizvede oko 2 kg izmeta, što uz veliku štetu izaziva i zagađenje hrane i prostora.

Živi oko 18 mjeseci i za taj period može dobiti čak nekoliko stotina potomaka.

Dobro se prilagođava svim životnim prilikama, što mu omogućava preživljavanje i opstanak i u ekstremnim uslovima. Hrani se otpacima ljudske hrane koja sadrži bjelančevine koja daje više energije. Ne boji se ljudi.

1.4. KUĆNI MIŠ (*MUS MUSCULUS*)

Kućni miš se brzo razmnožava, a godišnje ima 4 legla sa po 5 - 12 mladih koji su spolno zreli sa 2 mjeseca. Većinom naseljava tavanске prostore u kućama ili objektima kolektivnog stanovanja.

Zbog naprijed navedenog nameće se potreba redovne obavezne preventivne sistematske deratizacije bazirane na visoko standardiziranim programima i planovima izvođenja.

Potpuno biološko istrebljenje glodara je nemoguće, pa se mjere deratizacije provode stalno i trajno, kako bi se unaprijedilo zdravlje stanovništva prevenirajući zarazne bolesti uzrokovane mikroorganizmima čiji su prenosioci glodari.

1.3. Bolesti koje prenose glodari

Sve bolesti koje prenose glodari se po vrsti uzročnika mogu podijeliti na:

- Bakterijska oboljenja - tularemija, bruceloza, tuberkuloza, leptospiroza, salmoneloza;
- Virusna oboljenja - hemoragična groznica, bjesnilo, svinjka i šap, riketioze;
- Parazitarna oboljenja - trihineloz, lajšmanijaza, kokcidioza;
- Protozoarna oboljenja - toksoplazmoza, amebijaza, sarkocistoza;
- Gljivična oboljenja - različiti oblici dermatomikoza i trihofitija.

2. MJERE ZAŠTITE I NADZOR NAD POPULACIJOM ŠTETNIH GLODARA

Obaveza provođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije, kao opće mjere u sprečavanju pojave zaraznih bolesti, propisana je Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05), a obaveznu protuepidemijsku dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju određuje kao posebnu mjeru za suzbijanje širenja određenih zaraznih bolesti.

Obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom se, u smislu ovog Programa, smatra primjena hemijskih metoda i sredstava za uništavanje štetnih glodara, koji prenose uzročnike zaraznih bolesti ili su rezervoari i mogući izvor infekcije.

Najmasovnije prisustvo glodara je u naseljima sa većim brojem ljudi, sa razvijenom infrastrukturnom mrežom i objektima u kojima je intenzivna privredna proizvodnja i promet roba, pošto u takvim sredinama imaju dobre uslove za sklonište, ishranu i razmnožavanje.

Preventivne mjere infestacije mješovitim glodarima podrazumijevaju postupke koji se preduzimaju u cilju sprječavanja pristupa glodara hrani i vodi. To su građevinsko-tehničke mjere kojima se onemogućava ulazak i održavanje glodara u ljudske nastambe, a podrazumijevaju ugradnju sifona i prepreka u kanalizacionom sistemu, zatvaranju svih otvora oko dovodnih i odvodnih instalacija i slično.

Opće mjere za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti provode se u objektima koji podliježu sanitarnom nadzoru, odnosno u građevinama, postrojenjima, prostorima, na uređajima i opremi osoba koje obavljaju privrednu djelatnost i u djelatnostima u području zdravstva, odgoja, obrazovanja, socijalne zaštite, ugostiteljstva, turizma, obrta i usluga, sporta i rekreacije, objektima za javnu vodoopskrbu i uklanjanje otpadnih voda, deponijama za odlaganje komunalnog otpada, u djelatnosti javnog prijevoza, u i oko stambenih objekata, na javnim površinama i javnim objektima, te drugim objektima od javnozdravstvene i komunalne važnosti.

Po metodi i ciljevima rada obavezna preventivna sistematska deratizacija spada u preventivnu mjeru uništavanja glodara koji prenose uzročnike zaraznih bolesti ili su njihovi rezervoari. Provođenje preventivne deratizacije svake godine na

području Kantona Sarajevo ima za cilj prevenciju zaraznih bolesti koje se prenose glodarima, a time i unapređenje zdravstvenog stanja stanovništva, očuvanje okoline i smanjenje ekonomske i drugih šteta od strane glodara.

U izboru metoda rada koriste se smjernice provođenja kontrole glodara u urbanim područjima koje su usvojene kao dio strategije za 21. vijek u razvijenim zemljama Evropske unije, te se uvođenjem ovih smjernica u Program deratizacije poboljšava kvalitet uspjeha i efikasnost deratizacije, te unaprijeđuju metode praćenja izvođenja i evaluacije.

Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, te Odluka o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 22/13, 23/16 i 7/17, 42/19) određuju izvođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije, radi sprečavanja i suzbijanja zaraznih bolesti, poboljšanja općih higijenskih uslova za život, zaštite čovjekove sredine i smanjenja ekonomskih šteta koje uzrokuju glodari.

Programom deratizacije utvrđuju se još:

- zakonski i podzakonski akti na osnovu kojih se vrši deratizacija
- osnovne karakteristike Kantona Sarajevo
- biološke karakteristike, vrste i kontrola glodara, što je značajno za pripremu plana izvođenja deratizacije na području Kantona Sarajevo
- indikatori monitoringa za praćenje kvalitete deratizacije i donošenje odluke o provođenju interventne preventivne sistematske deratizacije
- prioritete lokacije
- vremenski periodi izvođenja deratizacije u kalendarskoj godini
- plan izvođenja deratizacije
- izrada plana izvođenja deratizacije
- mjere sigurnosti
- druga pitanja od interesa za uspješno izvršenje deratizacije na području Kantona Sarajevo.

Program deratizacije sačinjen je prema standardima i ciljevima sistematske deratizacije koji se provode u zemljama EU, dok se metodologija odvija u nekoliko faza rada, koje podrazumijevaju sanitarno higijenske mjere i hemijske mjere uništavanja glodara.

2.1. Sanitarno - higijenske mjere u zaštiti od invazije glodara

Uspjeh svake deratizacije ključno ovisi o sanaciji okoliša, pošto striktno provedena sanacija predstavlja najmanje 60% dugoročnog uspjeha svake provedene deratizacije. Zbog toga su ove mjere preduslov i sastavni dio svake deratizacije.

Navedene mjere imaju za cilj da se stvore uslovi koji će umanjiti ili potpuno isključiti mogućnost naseljavanja glodara u raznim objektima i/ili na otvorenim površinama, a ukoliko do njega dođe da im se uskrate osnovni uslovi opstanka. Pošto su ove mjere sastavni i nerazdvojivi dio ukupnog deratizacijskog procesa, potrebno je:

- Spriječiti nekontrolisano odlaganje čvrstih/krutih otpadnih materija ("divlje deponije"), organskog otpada (uginule životinje, sadržaj septičkih jama, ostaci hrane iz industrije i domaćinstva) koji je potrebno prekrivati zemljom (zakopavati), spaljivati ili na drugi način učiniti nedostupnim glodarima;

- Osigurati dovoljan broj kontejnera za odlaganje čvrstih materija i njegovo redovno praznjenje, čišćenje i dezinfekciju;
- Sanirati napuštene površine obrasle korovom, pošto su to potencijalna staništa glodara;
- Redovno održavati vodovodne instalacije kako bi se izbjeglo stvaranje "vlažnih mjesta" koje glodari koriste za svoje potrebe za vodom;
- Osigurati mjere fizičke zaštite u svim, za glodare, atraktivnim objektima prema važećim propisima (metalne oplate na vratima, rešetke na dostupnim prozorima i kanalizacionim otvorima i slično);
- Podizati svijest stanovništva o higijenskim standardima putem javnih medija i drugih sredstava informisanja.

Pomenute mjere obavezno se trebaju provoditi prije pristupa direktnom uništenju glodara i postavljanju mamaca, petnaest dana prije početka izvođenja deratizacije. Uz nadzor inspeksijskih službi Kantona Sarajevo treba izvršiti čišćenje svih podrumskih prostora, kao i većih javnih prostora uklanjanjem organskih i neorganskih otpadaka.

2.2. Ispitivanje brojnosti glodara

Deset dana prije početka deratizacije postaviti meke, metodom slučajnog izbora na određenom broju mjesta u svakoj općini Kantona Sarajevo, metodologijom J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo (8 mjesta i to: najveće trgovačko skladište prodaje živežnih namirnica, 2 podrumске lokacije slučajno odabranih stambenih zgrada, jedna deponija smeća, 2 kanalizaciona šahta, jedna slučajno odabrana prodavnica mesnih i jedna slučajno odabrana prodavnica mliječnih proizvoda).

2.3. Obavezna preventivna sistematska deratizacija

Programom deratizacije određenoje izvedbeni dio deratizacije:

- vrijeme i način izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije
- kriterije za izvođenje interventne preventivne sistematske deratizacije tokom tekuće godine
- kriterije za izbor izvođača programa deratizacije
- kriterije za izbor hemijskih sredstava - rodenticida
- planiranje potreba rodenticida
- način postavljanja rodenticida
- obavijest stanovništvu o izvođenju deratizacije
- mjere kontrole i evaluacija
- mjere prevencije slučajnih zadesnih trovanja ljudi

3. Zakonska osnova izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo

Članom 10. stav 1. tačkom 5. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05) utvrđena je kao jedna od općih mjera za sprječavanje i suzbijanje zaraznih bolesti obavljanje obavezne (preventivne) dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije.

Pravilnikom o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16) utvrđuje se način provođenja obavezne preventivne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije, te se odabrani izvođač obavezne preventivne sistematske deratizacije u cjelosti mora pridržavati navedenog Pravilnika i snosi punu odgovornost za ostvarivanje mjera kojima se štiti zdravlje stanovništva i čovjekova okolina od onečišćenja, trovanja i nanošenja šteta.

Izvođač obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini treba imati odobrenje nadležnog ministarstva, a koje uključuje upotrebu otrova II i III iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne sprema zaposlenika, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe - obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16).

✦ Primjena aktivnih sastojaka u mamacima koji će se koristiti u deratizaciji mora odgovarati Listi otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine, a koja je utvrđena Rješenjem o utvrđivanju otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 50/08).✦

Nadzor nad prisustvom glodara provodi se kontinuirano tokom cijele godine, a udarne faze obavezne preventivne sistematske deratizacije izvode se u proljetnom i jesenjem periodu kada je najbrojnija populacija štetnih glodara.

Programom deratizacije definisana su mjesta i područja koja obuhvata obavezna preventivna sistematska deratizacija:

- a) otvoreni i zatvoreni vodotoci, parkovi, groblja, površine koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnice, mostovi, otvorene i zatvorena parkirališta, trgovci, tržnice i pijace, javni nužnici i druga javna mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara,
- b) mreža kantonalne i mjesnih kanalizacija za odvođenje otpadnih i oborinskih voda, uređaji za prečišćavanje tih voda, septičke jame i pomijare,
- c) šahtovi i energetski kanali toplovodnih, plinskih, električnih, telefonskih i drugih instalacija,
- d) glavna sanitarna deponija i ostale deponije smeća i otpadnih materijala koje služe kao sekundarne sirovine,
- e) objekti i sredstva javnog prevoza (željezničke i autobuske stanice, garažni prostori i remize saobraćajnih sredstava za javni prijevoz i aerodromski objekti),
- f) svi objekti i prostorije koji služe za proizvodnju, preradu i promet životnih namirnica i predmeta opće upotrebe,
- g) pomoćni prostor stambenih i stambeno-poslovnih zgrada, u svim oblicima svojine, uključujući podrum, tavane, drvarnice, magazinske prostore, dvorišta, smetljarnike, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta,
- h) prostorije za ostavljanje poljoprivrednih mašina i oruđa, te pripadajuće javne površine navedenih objekata (dvorišta, parkovi i slično),
- i) neuređene i djelomično uređene zelene i druge površine u okolini stambenih zgrada,
- j) podrumi, tavani, drvarnice, magacinski prostori, dvorišta, smetljarnice, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta i slično poslovnih i pomoćnih prostorija na kojima postoji mogućnost razmnožavanja glodara, posebno prostori za skladištenje i pripremu hrane, te pripadajuće površine (dvorišta, parkovi):
 - preduzeća trgovinskih, ugostiteljskih i zanatskih radnji,

- hotelsko-turističkih, ugostiteljskih, sportskih i rekreacionih prostora,
- predškolskih, školskih, vjerskih ustanova i institucija, dječjih i studentskih domova, domova penzionera i drugih sličnih subjekata,
- zdravstvenih ustanova u svim oblicima svojine,
- objekata za pružanje medicinskih i higijenskih usluga stanovništva (centri za masažu, kiropraktične ordinacije, pedikerski, kozmetički, frizerski i brijači saloni, solariji),
- organa uprave, javnih preduzeća i ustanova, privrednih društava, organizacija i drugih pravnih lica u svim oblicima svojine, kao i fizičkih lica – obrtnika,
- uslužnih, trgovinskih, zanatskih i ugostiteljskih radnji, a naročito onih koji se bave proizvodnjom, skladištenjem i prometom životnih namirnica,
- drugih pravnih i fizičkih lica,
- svih ostalih subjekata/objekata i drugih mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara.

Stručni nadzor nad izvođenjem obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo vrše zaposlenici Radne jedinice za epidemiologiju JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i zaposlenici Kantonalna uprava za inspeksijske poslove - Sanitarna inspekcija.

Evaluaciju nad kvalitetom provedbe Programa deratizacije, uz korištenje savremenih indikatora nadzora, provodiće JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

Kantonalna uprava za inspeksijske poslove - Sanitarna inspekcija, pored stručnog nadzora; kontrolisati će i provoditi i druge upravne mjere, a u skladu sa svojim ovlaštenjem, u cilju uspješnog izvođenja deratizacije.

Troškove obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo, koji se odnose na javne površine i javna dobra finansiraju se iz sredstava planiranih u Budžetu Kantona Sarajevo, sa pozicije Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo.

4. OSNOVNE KARAKTERISTIKE OBAVEZNE PREVENTIVNE SISTEMATSKE DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

4.1. Definicija i osnovni pojmovi

Obavezna preventivna sistematska deratizacija podrazumijeva i uključuje niz mjera kojim se populacija glodara koji se nalaze u naseljima, odnosno u blizini ljudi, smanjuje na biološki održivi nivo:

"**obavezna**" - znači da je društvena zajednica ovu mjeru obavezna provesti na osnovu Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (također, ova mjera obavezna je i za fizička i pravna lica koja su vlasnici objekata).

"**preventivna**" - znači da se izvodi u cilju preveniranja nastanka bolesti.

"**sistematska**" - označava metodologiju rada koja podrazumijeva da će se, po istoj metodologiji, sa istim preparatima (prilagođenim vrstama objekata) u što je moguće kraćem vremenskom periodu provesti cjelokupnom području Kantona. Za njeno provođenje nadležan je Kanton.

"**deratizacija**" - uništavanje štetnih glodara, odnosno smanjenje njihovog broja kako bi se onemogućio njihov direktni ili indirektni štetni utjecaj na zdravlje ljudi, smanjile

ekonomske štete koje oni uzrokuju i eliminisao estetski nedostatak uzrokovan njihovim prisustvom u okolišu.

Termin "sistematska" čini ključnu razliku u odnosu na obavezne preventivne deratizacije koje su, u skladu sa Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti i Pravilnikom o vršenju DDD obaveza privrednih subjekata i fizičkih lica, a odnose se na objekte u njihovom vlasništvu. Preventivnom sistematskom deratizacijom se, pored navedenih objekata, obuhvataju i sve javne površine i objekti od javnog interesa.

Za provođenje obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo koristi se propisana metodologija rada sa određenim vremenskim periodima, a koja će se provesti na svim prostorima Kantona Sarajevo, a u skladu sa Programom deratizacije.

Adekvatnom primjenom Programa deratizacije preveniraju se sve opasnosti od širenja zaraznih i parazitarne bolesti koje se prenose direktno i indirektno preko glodara, te smanjuju ekonomske štete koje nanose glodari uništavanjem i zagađanjem životnih namirnica i okoliša.

4.2. Ciljevi Programa obavezne, preventivne, sistematske deratizacije

Osnovni cilj izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije je svođenje broja štakora i drugih štetnih glodara u kanalizacionoj mreži, vodotokovima, nadzemnim i podzemnim objektima i drugim javnim površinama na biološki održivi minimum.

Biološki održivi minimum podrazumijeva značajno smanjenje broja glodara i svođenje na epizootijski minimum, što znači na broj koji nije štetan za ljude. Tako se smanjuju i rizici od prenošenja zaraznih bolesti, kao i ekonomske štete na području koje mogu uzrokovati štakori i drugi štetni glodari.

Prioritetni ciljevi:

- prevencija bolesti ljudi od zaraznih bolesti za koje su glodari rezervoari i prenosioci
- postizanje većeg nivoa zaštite zdravlja stanovnika
- smanjenje ekonomskih šteta koje uzrokuju glodari
- unapređenje sanitarno-higijenskih i estetskih uslova

Da bi se postigli nabrojani ciljevi potrebno je zadovoljiti sljedeće uslove:

- deratizaciju provoditi kvalitetnim rodenticidima (hemijskim sredstvima za uništavanje glodara) koji su registrovani za upotrebu u našoj zemlji
- ispoštovati planirano vrijeme za izvođenje deratizacije
- precizno odrediti kritične tačke na kojim se može javiti povećan broj glodara, kako bi se tim mjestima poklonila posebna pažnja
- uvesti stalni monitoring nad realizacijom Programa deratizacije
- po ukazanoj potrebi provesti i interventnu deratizaciju u periodu između dvije operativne faze (proljetna i jesenja)

Specifični zadaci Programa deratizacije

Programom deratizacije treba da se osiguraju sljedeći specifični zadaci:

- da se utvrdi stepen infestacije glodarima prema unaprijed napravljenom planu, tako da budu obuhvaćene sve općine Kantona, da se izvrši procjena infestacije u različitim objektima i na

različitim javnim površinama (u stambenim objektima i dvorištima, na trgovima, u parkovima, obalama vodotokova rijeka i potoka), s ciljem stvaranja što objektivnije slike stanja na terenu. Ispitivanjem obuhvatiti najmanje 10% ukupnog programskog zadatka preventivne sistematske deratizacije

- da se utvrdi postojanje uslova u okolišu koji pogoduju razvoju i održavanju glodara (najčešće neadekvatna dispozicija krutog otpada, te da predlože djelotvorne mjere uklanjanja)
- osiguranje deratizacije svih stambenih objekata i dvorišta, na saobraćajnicama, trgovima, parkovima, na obalama vodotokova rijeka koje protiču kroz općine Kantona i to na jedinstven način na čitavom području Kantona
- obezbjeđenjem saradnje i edukacije građana izbjeci eventualne neželjene događaje i time postići uspjeh deratizacije
- obezbjeđenje kontinuiranog nadzora nad provođenjem Programa deratizacije, kako od strane JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, tako i od Sanitarne kantonalne inspekcije.

5. OSNOVNE KARAKTERISTIKE KANTONA SARAJEVO

Kanton Sarajevo se prostire na površini od 1.276,90 km² sa devet općina i sa relativnom gustom naseljenosti od 328,46 stanovnika po km². Površina četiri gradske općine čini samo 11,08% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa relativnom gustom naseljenosti od 1942,68 stanovnika na km², dok područje ostalih pet općina čini 88,92% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa izrazito manjom gustom naseljenosti od 127,29 stanovnika na km².

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku procijenjen broj stanovnika za 2021. godinu u Kantonu Sarajevo je iznosio 421.555 stanovnika.

Tabela 1. Općine Kantona Sarajevo - površina

	NAZIV OPĆINE	Površina u km ²
1.	Stari Grad	51,4
2.	Centar	33,0
3.	Novo Sarajevo	9,9
4.	Novi Grad	47,2
5.	Ilidža	143,4
6.	Vogošća	71,7
7.	Ilijaš	308,6
8.	Hadžići	273,3
9.	Trnovo	338,4
	UKUPNO:	1.276,9

Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

Tabela 2. Stanovi, poslovni prostori i garaže na područja Kantona Sarajevo

	NAZIV OPĆINE	Broj stambenih jedinica	Broj poslovnih jedinica	Broj garaža
1.	Stari Grad	3.663	543	179
2.	Centar	18.434	1.769	1.183
3.	Novo Sarajevo	23.895	1.152	620
4.	Novi Grad	31.385	1.073	1.097
5.	Ilidža	10.468	638	1.283
6.	Vogošća	4.041	114	245
7.	Ilijaš	1.051	31	3
8.	Hadžići	1.268	68	67
9.	Trnovo	617	62	200

Izvor podataka: Ministarstvo prostornog uređenja, gradnje i zaštite okoliša - Sektor za upravljanje, realizaciju projekata i nadzor u stambenoj zaštiti

Tabela 3. Zelene otvorene površine

Plan i program održavanja javnih zelenih površina Kantona Sarajevo za 2019. godinu		
Red. br.	OPŠTINA	Površina u m ²
1.	Stari Grad	15.274
2.	Centar	450.189
3.	Novo Sarajevo	595.536
4.	Novi Grad Sarajevo	1.245.862
5.	Ilidža	398.459
6.	Vogošća	247.573
7.	Pionirska dolina	85.085
UKUPNO:		3.037.978

Izvor podataka: KJKP "Park" d.o.o. Sarajevo

Napomena: Navedene površine ne obuhvataju određene novoizgrađene zelene površine, te je potrebno navedeno uvećati za 30%

U Planu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije odrediti će se, prema indikatorima za ispitivanje broja štakora i epidemiološkoj situaciji, operativne smjernice izvođenja deratizacije.

Posebna pažnja treba da bude usmjerena prema općinama užeg gradskog područja Kantona Sarajevo, koje imaju veliku gustinu naseljenosti, odnosno veliki broj stanovnika, veliki stambeni prostor, javne zdravstvene ustanove, predškolske i školske ustanove i mnoge druge javne objekte koji su od posebnog značaja za Kanton Sarajevo.

Obaveznom preventivnom sistematskom deratizacijom treba da budu obuhvaćeni i urbani dijelovi općina Ilidža, Hadžići, Vogošća, Ilijaš i Trnovo, kao i granične zone prema šumskim i poljskim površinama koja su potencijalna mjesta od najezde šumskih glodara. Prema metodološkom uputstvu u Programu deratizacije treba da se postave sredstva na graničnim šumskim područjima iz kojih je moguća pojava šumskih glodara s ciljem smanjenja rizika od unošenja zaraznih bolesti koje prenose isti. Na ovaj način spriječiti će se pojava zoonoza koje se održavaju u enzootičnim žarištima, kao što je hemoragična groznica.

U skladu sa svojom djelatnošću JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, će aktivno vršiti nadzor nad pojavom zaraznih bolesti koje se mogu dovesti u vezu sa prisustvom glodara i prenošenjem putem njih.

Kod eventualne pojave ovih bolesti između provođenja dvije udarne faze, provodit će se Interventna deratizacija, koja ima za cilj da, u što kraćem vremenskom periodu stavi pod kontrolu sve potencijalne izvore i puteve prenosa bolesti za koje mogu da budu odgovorni glodari, sa ciljem brže eliminacije istih. Na taj način smanjuje se rizik obolijevanja ljudi.

5.1. Prioritetne lokacije

Posebnu pažnju treba posvetiti mjestima i lokacijama gdje se glodari (štakori) najčešće okupljaju, razmnožavaju, a to su otvoreni vodotoci, zelene površine, kanalizaciona mreža (637 km), glavna sanitarna deponija i ostale deponije smeća i otpadnih materijala, stambene jedinice, zdravstvene, socijalne i obrazovne ustanove i ostale.

Programom deratizacije utvrđeno je da se na području Kantona Sarajevo obuhvati 205.400 dužnih metara vodotokova, gdje je predviđeno da se na obje obale (desna i lijeva) svakog vodotoka izvrši deratizacija u svakoj fazi deratizacije.

Tabela 4. Vodotokovi u Kantonu Sarajevo

Naziv vodotoka	Dužina u metrima
Miljacka	38.000
Željeznica	14.000
Dobrinja	7.400
Jošanica	5.100
Zujevina	5.300
Žunovnica	4.200
Tilava	3.900
Butmirski potok	3.200
Koševski potok	4.200
Kanal kod Energoinvesta	1.900
Potok- Zrak	1.000
Misoča	1.100
Bosna	2.900
Ostali vodotokovi	10.500
Ukupno za jednu fazu deratizacije	102.700 X 2 (obale)

6. UTVRĐIVANJE STEPENA INFESTACIJE

Stepen infestacije, odnosno brojnost glodara određuje se kao trenutni stepen infestacije (u stambenim zgradama se određuje kao količnik broja zgrada u kojima je zabilježena pojava štakora i ukupnog broja zgrada na promatranom području), te kao godišnji stepen infestacije (zbir svih zgrada u kojima je zabilježena pojava štakora na promatranom području tokom godine dana podijeljen s ukupnim brojem posmatranih zgrada).

Utvrdjivanje stepena infestacije na javnim površinama, trgovima, parkovima i uz korita rijeka - vrši se brojanjem aktivnih rupa glodara na jedinicu površine.

Kanton Sarajevo zbog svog specifičnog kotlinskog položaja i neadekvatno riješene dispozicije otpadnih voda (koje se izljevaju u užoj gradskoj zoni u rijeku Miljacku) ima veliki problema sa nadzorom nad štakorima i drugim štetnim glodarima, naročito u periodu niskog vodostaja rijeke.

Na području Kantona Sarajevo se takođe nalazi i razne vrste bespravno odloženog otpada, što predstavlja idealno stanište za život i održavanje štakora i drugih štetnih glodari.

U toku realizacije Plana obavezne, preventivne, sistematske deratizacije pratiti će se kvalitet uspjeha izvođenja deratizacije i u svakom slučaju kada se ocijeni da bi trebalo unaprijediti efikasnost urađene deratizacije, provoditi će se Interventna deratizacija.

Ocjena kvaliteta provođenja Programa deratizacije vršiti će se prema osjetljivim indikatorima u monitoringu nadzora, te će se isti u tekućoj godini kontinuirano evaluirati.

7. OSNOVNI INDIKATORI ZA PROCJENU STEPENA INFESTACIJE

Osnovni indikatori za određivanje stepena infestacije su:

- uočavanje glodara u različitim dijelovima dana
- nalaz izmeta
- ustanovljavanje aktivnih rupa
- ustanovljavanje šteta
- prisustvo mirisa urina glodara
- prisustvo dlaka glodara i drugih indirektnih pokazatelja

Tabela 5. Uočavanje glodara u različitim dijelovima dana

Vrijeme javljanja štakora	Broj uočenih štakora	Ocjena ugroženosti štakorima
Pojava štakora u sumrak ili noću	do 3	visoka
Pojava štakora redovno noću, a primjećuju se i danju	3-10	vrlo visoka
Pojava štakora danju, a noći vrlo uočljivo	preko 10	alarmantna

Ovako prikupljeni podaci su značajni, ali ne i dovoljni pa je potrebno izvršiti i dodatna ispitivanja za određivanje stepena infestacije:

Nalaz izmeta - izmet pacova selca je ravan i malo zaobljen, sa zaobljenim krajevima. Prosječna dužina izmeta je oko 6-8 mm i širina 1,5-4 mm. Nalazi se na putevima kuda se ovaj pacov kreće. Tokom 24 sata pacov selac odloži oko 40 komada izmeta. Izmet crnog pacova je nešto kraći i malo tanji sa oštrim krajevima. Tokom 24 sata crni pacov odloži oko 80 komada izmeta. Izmet kućnog miša je crne boje, dugačak 4 mm, a širok do 2 mm. Svjež izmet je mekan i sjajan, a nakon dva dana postaje čvrst, bez sjaja i boja mu postaje svjetlija.

Ustanovljavanje aktivnih rupa - ovaj metod se zasniva na potrebi pacova selca da pravi rupe u tlu. Najčešće se radi o rupama veličine 6-10 cm. Od velikog je značaja odrediti da li su rupe "aktivne" ili ne, jer su samo aktivne rupe dokaz infestacije. Aktivnost rupa se utvrđuje zatvaranjem rupa zemljom ili papirom. Ponovo otvorene rupe su aktivne. Na većim površinama se broj aktivnih rupa utvrđuje tako što se broje rupe u kvadratima površine od jednog kvadratnog metra koje se postavljaju dijagonalno na parceli od 1 ha i na osnovu proporcije se određuje stepen infestacije.

Ustanovljavanje šteta - štete koje glodari nanose su često najpouzdaniji dokaz njihovog prisustva. Ove štete su posebno vidljive na predmetima ili robama koje se mogu oštetiti glodanjem (drvo, kablovi, papir, vreće šećera, brašna i sl.)

Prisustvo mirisa urina glodara - miris urina glodara je veoma specifičan i lako prepoznatljiv, na glatkim i vodonepropusnim površinama. Nekada je osnovni pokazatelj prisustva glodara, naročito ako je njihov broj manji.

Prisustvo dlaka glodara i drugih indirektnih pokazatelja - u objektima u kojim ima glodara često se nađu dlake te masni tragovi od masnih tijela glodara na zidovima. Dlake glodara se posebno lako uočavaju u mlinovima, silosima, magacinima i pekarama gdje su ulijepljene brašnom.

8. OPERATIVNI PROGRAM IZVOĐENJA OBAVEZNE PREVENTIVNE SISTEMATSKE DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO U TEKUĆOJ GODINI

Operativni program izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije treba da sadrži:

- obim posla, odnosno definisanost područja na kome će se provesti obavezna preventivna sistematska deratizacija
- vrijeme izvođenja
- vrste sredstava i preparata, njihove količine i načine primjene
- obaveze izvođača deratizacije
- načine obavještanja građana, pravnih i fizičkih lica
- obaveze pravnih i fizičkih lica
- nadzor nad provođenjem deratizacije (vrste nadzora i izvršioци)

8.1. Obim posla, odnosno definisanost područja na kome će se provesti obavezna preventivna sistematska deratizacija

- a) otvoreni i zatvoreni vodotoci, parkovi, groblja, površine koje nisu privedene urbanističkoj namjeni, saobraćajnice, mostovi, otvorena i zatvorena parkirališta, trgovi, tržnice i pijace, javni nužnici i druga javna mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara;

- b) mreža kantonalne i mjesnih kanalizacija za odvođenje otpadnih i oborinskih voda, uređaji za prečišćavanje tih voda, te septičke jame i pomijare;
- c) šahtovi i energetske kanali toplovodnih, plinskih, električnih, telefonskih i drugih instalacija;
- d) glavna sanitarna deponija i ostale deponije smeća i otpadnih materijala koji služe kao sekundarne sirovine;
- e) objekti i sredstva javnog prevoza (željezničke i autobuske stanice, garažni prostori i remize saobraćajnih sredstava za javni prevoz i aerodromski objekti);
- f) svi objekti i prostorije koji služe za proizvodnju, preradu i promet životnih namirnica i predmeta opće upotrebe;
- g) pomoćni prostor stambenih i stambeno-poslovnih zgrada, u svim oblicima svojine, uključujući: podrum, tavane, drvarnice, magazinske prostore, dvorišta, smetljarnike, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta;
- h) prostorije za ostavljanje poljoprivrednih mašina i oruđa, te pripadajuće javne površine navedenih objekata (dvorišta, parkovi i sl.);
- i) neuređene ili djelimično uređene zelene i druge javne površine u okolini stambenih zgrada,
- j) podrumi, tavani, drvarnice, magazinski prostori, dvorišta, smetljarnice, garaže, otvorena i zatvorena dubrišta i sl. poslovnih i pomoćnih prostorija na kojima postoji mogućnost razmnožavanja glodara, posebno prostori za skladištenje i pripremu hrane, te pripadajuće površine (dvorišta, parkovi i sl.):
- preduzeća, trgovinskih, ugostiteljskih i zanatskih radnji,
 - hotelsko-turističkih, ugostiteljskih, sportskih i rekreacionih prostora,
 - predškolskih, školskih, vjerskih ustanova i institucija, dječjih i studentskih domova, domova penzionera i drugih sličnih subjekata,
 - zdravstvenih ustanova u svim oblicima svojine,
 - objekata za pružanje medicinskih i higijenskih usluga stanovništvu (centri za masažu, kiropraktične ordinacije, pedikerski, kozmetički, frizerski i brijajski saloni, solariji),
 - organa uprave, javnih preduzeća i ustanova, privrednih društava, organizacija i drugih pravnih lica u svim oblicima svojine, kao i fizičkih lica - obrtnici,
 - uslužnih, trgovinskih, zanatskih i ugostiteljskih radnji, a naročito onih koji se bave proizvodnjom, skladištenjem i prometom životnih namirnica,
 - drugih pravnih i fizičkih lica,
 - svih ostalih subjekata/objekata i drugih mjesta na kojima postoji mogućnost zadržavanja i razmnožavanja glodara.

8.2. Vrijeme izvođenja

Obavezna preventivna sistematska deratizacija se vrši u dvije operativne faze rada (proljetnoj i jesenjoj), svake kalendarske godine i obavezno se izvodi u svakoj operativnoj fazi na svim objektima ili prostorima koji su naprijed navedeni.

Deratizacija se izvodi kontinuirano u toku cijele godine, a operativne (udarne) faze se izvode u proljetnom i jesenjem periodu kada je najveća populacija štetnih glodara, te kada se zbog biološkog ciklusa i migracionih svojstava glodara postižu i najbolji efekti uništavanja istih u naseljenim mjestima.

Vremenskih termina izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije se trebaju pridržavati pravna i fizička lica, te izvođači deratizacije:

- a) Prva (proljetna) operativna faza deratizacije provoditi će se u vremenskom intervalu od 01.04. do 30.05. kalendarske godine,
- b) Druga (jesenja) operativna faza deratizacije provoditi će se u vremenskom intervalu od 01.10. do 30.11. kalendarske godine.

Interventna deratizacija je treća faza izvođenja deratizacije, a provoditi će se po potrebi, uočenoj infestaciji štetnih glodara. Interventna deratizacija mora se provesti u objektima i prostorima kada se uoči povećani broj glodara kao i u svim slučajevima kada se pojavi nesigurna ili pogoršana epidemiološka situacija zaraznih bolesti koje prenose glodari. Interventna deratizacija vremenski se izvodi tokom cijele kalendarske godine, između dvije faze, a sve do početka prve (proljetne) operativne faze deratizacije na području Kantona Sarajevo u narednoj godini. Kontinuitet deratizacije se postiže obradom mjesta koja služe kao stalna legla i staništa glodara uspostavljanjem tzv. "stalnih hranilišta" koja se održavaju tokom cijele godine.

8.3. Vrste sredstava i preparata, količine i načini primjene

Obavezna preventivna sistematska deratizacija se izvodi hemijskim sredstvima i preparatima čija je upotreba dozvoljena na području Federacije Bosne i Hercegovine i koja, uz toksikološku ocjenu, imaju i dokaz o utvrđenoj efikasnosti, prema propisima koji regulišu ovu oblast, a pismeni dokaz podnose izvođači deratizacije. Primjena aktivnih sastojaka u mamcima koji će se koristiti u deratizaciji mora odgovarati Listi otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine, a koja je utvrđena Rješenjem o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Provjeru efikasnosti sredstava vrši ovlaštena ustanova. Preporuku za provjeru efikasnosti sredstava može dati Kantonalna uprava za inspekcijske poslove - Sanitarna inspekcija ili JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

8.4. Obaveze izvođača deratizacije

Izvođač deratizacije mora imati odobrenje Federalnog ministarstva zdravstva, a koje uključuje upotrebu otrova II i III grupe iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spremljenosti zaposlenika, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, privredna društva odnosno fizičke osobe-obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16).

Izvođač je dužan da prilikom izvođenja deratizacije preduzima sve potrebne mjere predostrožnosti za zaštitu zdravlja građana i radnika koji izvode deratizaciju, kao i mjere za zaštitu domaćih životinja, korisnih insekata, životne i radne sredine.

8.5. Načini obavještanja građana, pravnih i fizičkih lica

Izvođač je dužan da prije početka izvođenja deratizacije obavijesti građane i druga pravna i fizička lica o početku i načinu izvođenja deratizacije, dajući potrebna uputstva za zaštitu od eventualnih štetnih posljedica.

Uputstva za zaštitu sadrže:

- a) opće mjere predostrožnosti i sigurnosti
- b) posebne mjere za zaštitu građana i imovine

- c) opće mjere za zaštitu domaćih životinja
- d) mjere koje se odnose na obaveze pravnih i fizičkih lica za pripremanje prostora u kojima se izvodi deratizacija, što podrazumjeva uklanjanje smeća i drugih otpadaka, obezbjeđenje pristupačnosti prostoru, davanje potrebnih obavještenja stručnim licima izvođača i dr.

Obavještenja i uputstva daju se na prigodan način putem plakiranja, oglašavanja u sredstvima javnog informisanja, prije i u toku izvođenja deratizacije.

8.6. Obaveze pravnih i fizičkih lica

Sva pravna i fizička lica u čijim se objektima izvodi obavezna preventivna sistematska deratizacija, su dužna da stručnim radnicima izvođača omogućе pristup i daju im potrebna obavještenja.

Također, dužni su provoditi određene mjere i izvršavati radnje koje im nalažu stručni radnici izvođača u cilju osiguranja uspješnog izvođenja deratizacije i zaštite ljudi i domaćih životinja.

8.7. Nadzor nad provođenjem deratizacije (vrste nadzora i izvršioци)

Stručni nadzor nad izvođenjem deratizacije javnih površina i javnih dobara, vrše higijensko- epidemiološke ekipe JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, a Upravni nadzor nad provođenjem te nadzor nad organizacijom i izvođenjem deratizacije vrši Kantonalna uprava za inspekcijske poslove - Sanitarna inspekcija. Sanitarna inspekcija po svom nalazu ili nalazu Zavoda za javno zdravstvo može zabraniti ili obustaviti izvođenje deratizacije iz sljedećih razloga:

- a) kada se utvrdi da izvođač deratizacije koristi preparate čija efikasnost nije provjerena i upotreba dozvoljena,
- b) kada se utvrdi da nisu ispunjeni uslovi propisani u Programu i Odluci,
- c) kada se utvrdi da radnici koji vrše deratizaciju nemaju propisanih uslova za vršenje deratizacije.

O svim nalazima Sanitarne inspekcije obavještava se Koordinacioni odbor za praćenje izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije i JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. U slučaju nekvalitetnog ili nepotpunog izvršenja deratizacije, Sanitarna inspekcija će predložiti Koordinacionom odboru da naredi da se postupak deratizacije ponovi o trošku izvođača ili predložiti raskid ugovora na štetu izvođača deratizacije.

9. IZVOĐENJE OBAVEZNE PREVENTIVNE SISTEMATSKE DERATIZACIJE

Obe faze deratizacije (proljetna i jesenja faza deratizacije) uključuju nekoliko aktivnosti

I - PRVA OPERATIVNA FAZA - proljeće tekuće godine

PRVA OPERATIVNA FAZA - proljeće tekuće godine obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo provoditi će se u vremenskom intervalu:

- OD 01. 04. do 30.05. tekuće godine

1. Prva etapa ciljanih aktivnosti

U prvoj etapi rada planirane su dvije vrste djelatnosti:

1.1. Higijensko uklanjanje organskih i neorganskih otpadaka iz podrumskih i tavanjskih prostora, te sa površina koje će se deratizirati

Vremenski period aktivnosti: 01.04. do 10.04. tekuće godine

1.2. Ispitivanje i procjena broja glodara

Izvesti će se prema metodologiji postavljanja meka, metodom slučajnog izbora, na određenom broju mjesta u svakoj općini Kantona Sarajevo.

Vremenski period aktivnosti: 10. 04. do 18. 04. tekuće godine

2. Druga etapa ciljanih aktivnosti

Vrijeme za provođenje druge etape Prve operativne faze Programa deratizacije je od 19. 04. do 30.05. tekuće godine

II – DRUGA OPERATIVNA FAZA – jesen tekuće godine

DRUGA OPERATIVNA FAZA – jesen tekuće godine obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo provoditi će se u vremenskom intervalu:

- OD 01.10. do 30.11. tekuće godine

1.) Prva etapa ciljanih aktivnosti

U prvoj etapi rada planirane su dvije vrste djelatnosti:

1.1. Higijensko uklanjanje organskih i neorganskih otpadaka iz podrumskih i tavanskih prostora, te sa površina koje će se deratizirati

Vremenski period aktivnosti: od 01. 10. do 05.10. tekuće godine

1.2. Ispitivanje i procjena broja glodara

Izvesti će se prema metodologiji postavljanja meka, metodom slučajnog izbora, na određenom broju mjesta u svakoj općini Kantona Sarajevo

Vremenski period aktivnosti: 06.10. do 15.10. tekuće godine

2.) Druga etapa ciljanih aktivnosti

Druga etapa druge operativne faze Programa obavezne preventivne sistematske deratizacije Kantona Sarajevo provoditi će se od 16.10. do 30.11. tekuće godine.

1. Prva etapa ciljanih aktivnosti

1.1. Higijensko uklanjanje organskih i neorganskih otpadaka iz podrumskih i tavanskih prostora, te sa površina koje će se deratizirati

Sanitarno higijenske mjere u zaštiti od glodara imaju za cilj stvaranje povoljnih uslova za provođenje sistematske deratizacije Kantona Sarajevo, a što je bitan preduslov za postizanje efikasnosti.

Sanitarno higijenske mjere se obavezno moraju provoditi prije pristupa direktnom uništavanju glodara i postavljanju mamaca i treba ih provesti prije početka izvođenja deratizacije, kako u proljetnoj, tako i jesenjoj operativnoj fazi.

Ove mjere, u prvom redu, podrazumijevaju čišćenje svih podrumskih prostorija, kao i većih javnih prostora te uklanjanje svih organskih i neorganskih otpadaka. Za čišćenje i uklanjanje otpada sa javnih površina neophodno je uključivanje javnog komunalnog preduzeća.

Kod kolektivnih oblika stanovanja, provođenje higijensko-sanitarnih mjera se, zbog važnosti ovih aktivnosti obavezno mora provoditi uz nadzor predstavnika pravnih lica kojim je povjereno održavanje zajedničkih prostorija zgrada. **Za uspjeh provođenja Programa deratizacije najvećim dijelom odgovorne su ove mjere, odnosno uspješnost cijelog procesa i do 60% zavisi o pravilno provedenim sanitarno-higijenskim mjerama.**

1.2 Ispitivanje i procjena broja glodara se treba izvršiti deset dana prije izvođenja deratizacije na terenu, a provodi se

po jednoj od predloženih metodologija koje su sastavni dio ovog Programa.

Cilj ove aktivnosti je da se odredi stepen infestiranosti, odnosno brojnost glodara u objektima i na površinama koje će se tretirati preventivnom sistematskom deratizacijom. Ispitivanje će se izvršiti u različitim vrstama objekata i na različitim općinama na području Kantona. Ispitivanja brojnosti glodara se treba provesti nakon čišćenja i uklanjanja organskih i anorganskih otpadaka iz podrumskih prostorija i ostalih objekata koji se trebaju deratizirati.

Primarno postavljanje mamaca - metoda skrininga za ocjenu stepena infestacije glodara

Metodologija: Postavljanje meka na 8 odabranih lokacija u svakoj općini, po istim kriterijima izbora koje će se koristiti u izvođenju obavezne preventivne deratizacije na području Kantona Sarajevo.

Izabrat će se 8 mjesta i to: najveće trgovačko skladište prodaje živežnih namirnica, dvije podrumске lokacije slučajno odabranih stambenih zgrada, jedna deponija smeća, dva kanalizaciona šahta, jedna slučajno odabrana prodavnica mesnih i jedna slučajno odabrana prodavnica mliječnih proizvoda.

Meke 15-25 grama će se postaviti na razdaljini od 3-5 m².

JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, poslije izbora najpovoljnijeg izvođača, ima pravo izmjene lokacija za primarno postavljanje meka iz Operativnog plana.

Postavljanje **probnih mamaca** - predstavlja prilično preciznu metodu, ali ne i potpuno tačnu jer pacovi imaju osobinu da skladište hranu, a mogu se hraniti i nekim drugim hranivima. Provodi se tako što se zrnasta hraniva koja se koriste za izrdu mamaca postavljaju u tačno određenim količinama na mjestima na kojima se očekuje prisustvo glodara, na 24 sata se mjerenjem utvrđuje količina pojedene hrane u periodu od 5 do 8 dana, a potom se na osnovu formule izračunava broj pacova.

$$P = H / 28 \times N$$

Pri čemu **P** - predstavlja vjerovatan broj pacova, **H** - količinu pojedene hrane, **28** - količinu hrane koju pacov pojede za jedan dan (miš pojede 6 g) i **N** - broj dana koliko je bila izložena hrana.

Pet dana po postavljanju meka za trovanje glodara izvršit će se mjerenje broja preostalih meka i metodologijom JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo utvrditi procjena stanja glodara, što će biti smjernica za operativni rad provođenja preventivne deratizacije.

2.) Druga etapa ciljanih aktivnosti

Postavljanje mamaca prilikom izvođenju u operativnom programu obavezne preventivne sistematske deratizacije

- postavljanje mamaca u potpunosti treba primijeniti prema metodologiji utvrđenoj u Programu deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini
- poslije 10 dana izvršiti kontrolu postavljenih mamaca i obnoviti ih ukoliko je više od 50% potrošeno
- poslije 25 dana, a najkasnije 30 dana od postavljenja skloniti i uništiti preostale mamce
- u provođenju deratizacije vodotokova i kanalizacione mreže obavezno se mora rukovoditi principima vezivanja parafinskih blokova - mamaca na propisani način, a ni u kom slučaju vršiti

istresanje mamaca u kanalizacioni sistem ili vodotokove

- svi pasta rodenticidi, kao i rastresiti parafinski mamci, treba da budu u originalnim pakovanjima proizvođača, sa tekstom na jednom od službenih jezika koji se koriste u Bosni i Hercegovini, o sastavu i djelovanju, kao i upozorenju na mogućnost trovanja

U ustanovama za proizvodnju hrane i lijekova, kao i zdravstvenim ustanovama koriste se hranilice za glodare, a njihovo postavljanje mora se evidentirati na tlocrtima i dostaviti JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

Za deratizaciju školskih i predškolskih ustanova, odnosno prostora koji su dostupni djeci koristiti isključivo adhezivne mamke kako bi se izbjegao potencijalni rizik od neželjenih posljedica.

Kod postavljanja mamaca za uništavanje glodara pridržavati se i sljedećih obaveznih postupaka rada:

- mamke treba postavljati na mjesto gdje je zapažen najveći broj glodara
- mamci treba da budu nedostupni ljudima i korisnim životinjama te se njima ne smiju kontaminirati živežne namirnice
- mamci ako nisu postavljeni na nedostupna mjesta, moraju biti izloženi na podlošci u kutijama.

10. IZBOR PREPARATA

Za provođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo koristiti će se isključivo rodenticidi druge generacije antikoagulanata čiji sastav mora odgovarati skupini otrova II grupe iz Rješenja o utvrđivanju liste otrova koji se mogu stavljati u promet u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 50/08).

Svaki izvođač radova u ponudi treba navesti:

- Izbor rodenticida, generičko ime, glavne karakteristike rodenticida u odnosu na djelovanje.
- Zemlju proizvođača, puni naziv firme proizvođača, kao i dostaviti Certifikate o kvalitetu rodenticida koji će se koristiti u obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji.
- Rodenticidi II grupe moraju da imaju deklaraciju proizvodnje, profakturu ponude, garanciju da će izvršiti uplatu, rok dostave rodenticida u Kantona Sarajevo te rok trajanja (upotrebe) koji važi najmanje do početka prve operativne faze naredne godine.
- JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i Sanitarna inspekcija će izvršiti nadzor kod prijema rodenticida, zapisnički utvrditi količinu i vrstu rodenticida, a u toku izvođenja vršiti stalan nadzor nad primjenom rodenticida.
- Kod svakog nepridržavanja primjene i načina upotrebe odabranih rodenticida obavezna preventivna sistematska deratizacija će se obustaviti na štetu izvođača radova.

Prednosti ove skupine rodenticida za uništavanje glodara su:

- uništavaju sve vrste glodara
- postižu smrtnu dozu kod glodara već nakon jednog uzimanja zatrovane mase u minimalnim količinama

- uništavaju glodare otporne na prvu generaciju rodenticida
- smrt glodara nastaje 3-7 dana poslije unošenja zatrovane mase, pa ne izaziva pojavu opreza i straha kod glodara
- postavlja se manja količina zatrovane mase, što smanjuje rizik od štetnih posljedica i zagađenja sredine
- u koncentracijama u kojima se upotrebljavaju za suzbijanje glodara nisu otrovni za ljude ni toplokrvne životinje
- ne izazivaju rezistenciju
- ne smiju djelovati repelentno

✶ Izvođač obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo, mora da ima Rješenje Ministarstva zdravstva Federacije BiH za prometovanje otrova, shodno odredbama Zakona o prometu otrova ("Sl. list RBiH", br. 2/92 i 13/94).

10.1 Vrste sredstava za deratizaciju

U Programu deratizacije radi efikasnije kontrole i borbe protiv glodara određene su vrste mamaca: **parafinski, rastresiti i adhezivni mamci**

Normativna masa mamaka:

- manja meka 25-30 g.
- srednja meka 50 g.
- veća meka 100-150 g. perforirana ili sa žicom

U Programu deratizacije za područje Kantona Sarajevo najveći postotak mamaca biti će sastavljen od parafiniziranih mamaca (cca 60%), od čega u obliku blokova 60% i u obliku briketa 40%. Rastresiti mamci će sačinjavati 35% od ukupne količine mamaca, dok će ostatak od oko 5% sačinjavati adhezivni mamci.

10.2 Planiranje postavljanja meka-mamaca

Parafinski mamci smiju se postavljati na otvorenim površinama isključivo u skladu sa Pravilnikom o načinu obavljanja obavezne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/16) i Programom deratizacije.

Posebnu pažnju treba posvetiti postavljanju otrovnih meka u prostorima u kojima se obavlja proizvodnja i/ili promet namirnica, pa otrovne meke treba postaviti u posebno zaštićenim, zatvorenim i označenim kutijama.

Obavezno je vođenje evidencije o šemi postavljanja, da se namirnice zaštite od slučajnog ili namjernog onečišćenja.

Ako se deratizacija obavlja u objektima u kojima se nalaze rasute namirnice, treba sakupiti ostatke meka nakon provedenog postupka deratizacije.

Za deratizaciju kanalizacionog sistema, riječnih obala i nasipa koristiti parafinske mamce učvršćene za žicu.

Strogo je zabranjeno istresanje mamaca u kanalizacionu mrežu, te za eventualne takve postupke, izvođač snosi i zakonsku odgovornost.

Za deratizaciju školskih i predškolskih ustanova, odnosno prostora koji su dostupni djeci koristiti isključivo adhezivne mamke kako bi se izbjegao potencijalni rizik od neželjenih posljedica.

U odstupanju postavljanja meka na navedene načine, prekinuti će se provođenje sistematske deratizacije na štetu izvođača.

U izvođenju deratizacije u tekućoj godini za upotrebu su planirani mamci s antikoagulantima II generacije koji se izlažu u manjim količinama, jer su vrlo učinkoviti a dovoljno je jednokratno uzimanje.

a) Stambeni objekti sa pripadajućim površinama-okućnice

- 1 meka (20-50 gr.) na 20 m² tlocrtne površine (cca 300 gr. po objektu na 10 mjesta)

b) Privredni objekti i pripadajući prostori

- 1 meka (20-50 gr.) na 10 m² tlocrtne površine (cca 600 gr. na 20 mjesta)

c) Objekti za preradu, proizvodnju, skladištenje i prodaju namirnica

- u objektu: 1 meka (20-50 gr.) na 20 m² tlocrtne površine u za to namijenjene kutije (cca 200 gr. po objektu na 10 mjesta)

oko objekta: 1 meka (20-50 gr.) na 10 m² tlocrtne površine (cca 600 gr. po objektu na 20 mjesta)

d) Objekti javne namjene (predškolske, školske i zdravstvene ustanove)

- u objektu: 1 meka (20-50 gr.) na 20 m² tlocrtne površine u za to namijenjene kutije (cca 200 gr. po objektu na 10 mjesta)

oko objekta: 1 meka (20-50 gr.) na 10 m² tlocrtne površine (cca 500 gr. po objektu na 20 mjesta)

Napomena: U prostore koji su dostupni djeci ne stavljati mamake već adhezivna sredstva na zaštićena mjesta.

e) Otvorene javne površine

Deratizacija otvorenih javnih površina provodi se izlaganjem vodootpornih meka samo u aktivne rupe glodavaca ili na zaštićena mjesta na način da su meke nedostupne neovlaštenim osobama, djeci i neciljnim životinjskim vrstama.

Parkovi i zelene površine:

1 meka (20-50 gr.) na 10- 20 m² tlocrtne površine u rupe ili žbunje

e) Kanali, otvoreni vodotokovi:

- meka (20-50 gr.) na 10 dužnih metara obale vodotoka

f) Kanalizacioni sistem otpadnih voda

Kod izlaganja meka u sistem kanalizacije treba osigurati prisustvo uposlenika lokalne komunalne službe. Deratizacija kanalizacije provodi se izlaganjem vodootpornih meka vezanih žicom u reviziono okna ili suhe dijelove kanalizacije. Poklopac svakog revizionog okna u koje je postavljena meka mora se obilježiti bojom.

- 1 meka (100-200 gr.) na 200 m kanalizacije, ili u svako 2. ili 3. reviziono okno, ili 1000 gr meke na 500 m kanalizacije raspoređenih na 10 mjesta

f) Deponije krutog i organskog otpada

Ukoliko se radi o deponijama većih površina zatrovane meke treba izlagati u prstenu širine 5- 10 m oko deponije, a na svakih 5-10 m udaljenosti jedne od druge.

- 1 meka (20-50 gr) na 10 m² tlocrtne površine (cca 500 gr/100 m² na 10 mjesta)
- 1 meka (20-50 gr) na svakih 5-10 m u prstenu (cca 1000 gr/ 100 m² na 20 mjesta)

Ako su deponije ograđene i pod nadzorom, u deratizaciji se mogu koristiti i antikoagulantna prašiva za posipanje aktivnih rupa i puteva kretanja glodara.

U provođenju obavezne preventivne sistematske deratizacije poželjno je koristiti istovrsne meke za cijelo područje i u svim objektima (ovisno o namjeni objekta).

U slučaju visokog stepena infestacije, nezavisno o tipu objekta, treba udvostručiti predviđenu količinu zatrovanih meka. Iz tog razloga treba predvidjeti cca 30% više sredstava (strategijska rezerva) od stvarno potrebnih.

Vrijeme provođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije mora biti što kraće, kako bi se cijelo interesno područje pokrilo u što kraćem vremenu, što utiče na zadane efekte preventivne sistematske deratizacije.

10.3. Planirana rodenticidna sredstva

Kod planiranja količina rodenticidnih sredstava za provođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo za tekuću godinu mora se voditi računa da se rodenticidni mamci koriste krajnje racionalno, da su postavljeni stručno i na mjestu na kojima je potrebno ostvariti visoke standarde kontrole glodara.

Tabela 6. Planirane količine rodenticida koje će se koristiti u obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini za jednu fazu preventivne sistematske deratizacije

NAZIV SREDSTVA	KOLIČINA u kg	Struktura %
RASTRESITI MAMCI	3930,00	30,00%
Rodenticidi druge generacije antikoagulanata		
PARAFINSKI BLOKOVI	5900,00	45,00%
Rodenticidi druge generacije antikoagulanata		
PARAFINSKI BRIKETI	3000,00	23,00%
Rodenticidi druge generacije antikoagulanata		
ADHEZIVNI MAMCI	270,00	2,00%
UKUPNO	13.100,00	100,00%

Planirana količina rodenticidnih sredstava za provođenje obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini bi trebala biti dovoljna, a na osnovu dosadašnjih iskustava i pokazatelja uspjehnosti u provođenju obaveznih preventivnih sistematskih deratizacija na području Kantona Sarajevo prethodnih godina.

11. INTERVENTNA DERATIZACIJA

Interventna deratizacija je dopunska deratizacija koja će se provoditi na svim lokalitetima Kantona Sarajevo, na zahtjev JU Zavod za javno zdravstvo i Sanitarne inspekcije, ako ocijene da je došlo do povećanog broja glodara ili kada se ocijeni da postoje epidemiološki rizici za pojavu zaraznih bolesti koje se prenose glodarima.

Interventna deratizacija će se, po potrebi, provoditi kada se uoči povećani broj glodara ili ako se u 7 dana od postavljanja mamaca utvrdi da je 50% pojedeno od strane glodara, kao i u svim slučajevima kada se pojavi nesigurna ili pogoršana epidemiološka situacija izazvana zaraznim bolestima koje prenose glodari.

Vrijeme i način izvođenja interventne deratizacije odredit će JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i Sanitarna inspekcija.

12. OSTALI POTREBNI MATERIJALI

Osim rodenticida u procesu deratizacije moraju se koristiti i drugi materijali-ambalaža:

Tabela 7. Ostali potrebni materijali

NAZIV	KOLIČINA
Zaštićene kutije	3.900
Tacne	41.000

Navedene količine su, po procjeni, dovoljne za izvođenje cjelokupne obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini.

13. OBAVJEŠTAVANJE JAVNOSTI

Jedna od obaveza izvođača je da informiše javnost prije početka izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini na prigodan način:

- Potrebno je obavijesti građane i druga pravna i fizička lica
- o početku i načinu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo
- o obavezi higijenskog fizičkog uklanjanja organskih i neorganskih otpadaka iz podrumskih i tavanskih prostora, u naprijed definisanim terminima

Obavještenja o izvođenju obavezne preventivne sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini vršiti će se oglašavanjem u sredstvima javnog informisanja i putem plakatiranja, prije i u toku izvođenja aktivnosti.

Obavezna je javna obavijest preko malih i velikih plakata, koji će se postavljati na javnim mjestima, te na drugi prigodan način dijeliti javnosti.

Tabela 8: Potreban broj plakata za informisanje javnosti

VRSTA INFORMACIJE	KOLIČINA
veliki plakati-obavijesti (najmanje formata A3)	1.500 komada
mali plakati-obavijesti (najmanje formata A5)	10.000 komada
UKUPNO	11.500 komada

Izvođač mora da sačini i izda potrebna pismena uputstva za zaštitu od eventualnih štetnih posljedica, a u skladu sa članom 5. Odluke o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajeva ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 22/13,23/16,7/17 i 42/19), gdje je navedeno da je izvođač dužan da prilikom izvođenja deratizacije preduzme sve potrebne mjere predostrožnosti za zaštitu zdravlja građana i radnika koji izvode deratizaciju, kao i mjere za zaštitu domaćih životinja, korisnih insekata, životne i radne sredine.

Pismena uputstva za zaštitu treba da sadrže:

- Opšte mjere predostrožnosti i sigurnosti
- Posebne mjere za zaštitu građana i imovine
- Opšte mjere za zaštitu domaćih životinja i korisnih insekata
- Mjere koje se odnose na obaveze pravnih i fizičkih lica za pripremanje prostora u kojima se izvodi deratizacija (uklanjanje smeća i drugih otpadaka, obezbjeđenje pristupačnosti prostoru, davanje potrebnih obavještenja stručnim licima izvođača i dr.)

Izvršitelji obavezne preventivne deratizacije dužni su pismeno obavještavati Sanitarnu inspekciju o planu rada za svaki dan provedbe deratizacije. Dnevni plan rada uključivat će ulice koje će biti obuhvaćene deratizacijom svakog dana u sedmici i popis djelatnika koji obavljaju poslove, a izvršitelji su ga dužni dostaviti pet radnih dana unaprijed.

O akcijama izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije građani će biti obaviješteni lijepljenjem pisanih obavijesti na oglasnim pločama stambenih zgrada te ubacivanjem u poštanski sandučić predstavnika stanara, odnosno vlasnika objekta, pet dana prije njihove provedbe.

Izvršitelji su dužni savjetovati predstavnike stanara kojim se obrate prilikom obavljanja deratizacije o provedbi ostalih mjera za smanjenje populacije glodara u prostorima, kao što su onemogućavanje pristupa glodarima, sanacija zgrade, otklanjanje hrane, skloništa i vode za glodare u njihovoj zgradi.

Prilikom postavljanja zatrovanih mamaca izvršitelji deratizacije će na vidljivom mjestu postaviti Obavještenje o obavljenoj deratizaciji koje sadrži naziv izvršitelja i datum kad je deratizacija provedena.

U slučaju potrošnje izloženih meka ili drugog dokaza o prisutnosti glodara građani će obavijestiti Sanitarnu inspekciju koja će sa izvršiocom odlučiti o dodatnom postavljanju mamaka.

Na dan provedbe deratizacije iz obavijesti, vlasnici zgrada ili stanari dužni su omogućiti pristup ekipama u podrumске, suterenske i gospodarske prostore u zgradama i dvorištima, a obavljene poslove ovjeriti potpisom na potvrdi.

14. NADZOR I KONTROLA IZVOĐENJA OBAVEZNE PREVENTIVNE SISTEMATSKE DERATIZACIJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO U TEKUĆOJ GODINI

Nadzor predstavlja trajnu, organizovanu aktivnost čija je osnovna zadaća sistematsko prikupljanje, analiziranje i korištenje svih relevantnih podataka u vezi izvođenja Obavezne preventivne sistematske deratizacije.

Izvođač je dužan da sačini Operativni plan izvođenja cjelokupne obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo u tekućoj godini, u skladu sa Programom deratizacije. U Operativnom planu treba da bude utvrđena cjelokupna i dnevna dinamika izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije, a što je polazna osnova za provođenje nadzora i kontrole izvršenja aktivnosti.

Kontrola obavezne preventivne sistematske deratizacije se obezbjeđuje na četiri nivoa:

- od strane samog izvođača - interna kontrola
- od strane vlasnika ili korisnika objekta ili prostora koji se deratiziraju - kontrola korisnika usluga
- od strane Sanitarne inspekcije i komunalnih inspekcija - kontrola od strane nadležnih organa uprave
- od strane JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - kontrola od strane stručne institucije

Kontrola se smatra potpunom samo ako je provedena od strane sva četiri navedena nivoa.

14.1 Posebne odredbe nadzora

Izvođač deratizacije je dužan, prema novim odredbama mjera sigurnosti provođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije u EU, da ukloni ostatke i uginule glodare u roku od 10 dana od dana postavljanja sredstava za deratizaciju.

U slučajevima visoke infestacije ponovno postavljanje mamaca treba provesti 7 dana nakon prvog postavljanja u svim slučajevima kada se ocjeni da je više od 50% postavljenih mamaca pojedeno od strane glodara.

Nakon završetka obavezne preventivne deratizacije izvođač deratizacije treba ostatke mamaca i uginulih glodara, pokupiti i bezbjedno zbrinuti u roku 10 dana od dana završetka deratizacije.

Izvođač deratizacije je dužan, za vrijeme rada, da vodi evidenciju o izvršenim deratizacijama, putem Evidencijskih kartica o obavljenoj deratizaciji iz Pravilnika o uslovima u pogledu stručne spremljenosti zaposlenika, tehničke opremljenosti, prostorija i drugih uslova kojima moraju udovoljavati zdravstvene ustanove, pravna i fizička lica - obrtnici za obavljanje dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije.

Izvođač je dužan, za vrijeme rada, pored evidencijskih kartica o obavljenoj deratizaciji obezbijediti i individualni karton i evidencije o dnevnom Programu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije.

Monitoring nadzora broj 1.

Monitoring za nadzor provođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije kanalizacione mreže

Datum _____

Izvođač _____

Kontrola ovlaštenog lica _____

Broj revizijskih otvora (šahtova) u kojima je vršena deratizacija _____

Ukupna dužina deratizovane kanalizacione mreže _____

Potpis ovlaštene osobe: _____

Monitoring nadzora broj 2.

Monitoring za nadzor provođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije otvorenih vodotokova

Datum _____

Izvođač _____

Kontrola ovlaštenog lica higijensko-epidemiološke ekipe _____

Zavoda _____

Naziv vodotoka _____

Broj izloženih parafinskih blokova _____

Količina izložene mase - u kg _____

Potpis ovlaštene osobe: _____

Monitoring nadzora broj 3.

Individualni karton i evidencije o dnevnom Programu izvođenja obavezne preventivne sistematske deratizacije

Datum _____

Lokacija izvođenja _____

Izvođač _____

Kontrola ovlaštenog lica _____

Potpis i pečat ovlaštene osobe: _____

Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i Sanitarna inspekcija, pored ostalih obaveza, vršiti će i monitoring nadzora broj 1. 2. i 3. provođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije.

15. KOORDINACIONI ODBOR

Ministar zdravstva Kantona Sarajevo imenuje Koordinacioni odbor za praćenje organizacije i izvođenje deratizacije, koji čine predstavnici Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, predstavnici općina, predstavnik Sanitarne inspekcije, predstavnik JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i predstavnici drugih pravnih i fizičkih lica čiji objekti podliježu obaveznoj deratizaciji.

Zadatak Koordinacionog odbora je da vrši koordinaciju izvršenja svih poslova i zadataka u vezi sa realizacijom Programa deratizacije, plana deratizacije i operativnih planova deratizacije. Takođe Koordinacioni odbor raspravlja

problematicu vezanu za organizaciju i izvođenje deratizacije i blagovremeno predlaže izvođaču mjere za prevazilaženje teškoća koje mogu negativno uticati na opći uspjeh izvođenja deratizacije.

16. MJERE SIGURNOSTI

Tokom izvođenja svih faza obavezne preventivne sistematske deratizacije moraju se poduzimati mjere sigurnosti:

- prilikom postavljanja mamaca treba paziti da isti ne dospiju u slivna područja ili vodotokove koji se koriste za dodatne potencijale za pijaće vode.
- izvođač deratizacije je obavezan sakupiti nepotrošene mamce nakon određenog roka.
- izvođač deratizacije je dužan da plakate o izvođenju deratizacije postavi na vidna mjesta, a u pisanim materijalima moraju biti istaknute opasnosti po ljude i domaće životinje, kao i tačan naziv mamaca - rodenticida, te njihov registrovani naziv.
- u svakom slučajnom, zadesnom trovanju sa sredstvima za deratizaciju, izvršit će se stručna elaboracija, a sve posljedice snosi izvođač deratizacije.
- Izvođač deratizacije dužan je pokupiti uginule glodare i zbrinuti ih na adekvatan način

Vlada Kantona Sarajevo

Na osnovu člana 26. i 28. stav (1) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 36/14 - Novi prečišćeni tekst i 37/14 - Ispravka) i člana 6d. i 6e. stav (2) Zakona o plaćama i drugim naknadama sudija i tužilaca u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 72/05, 22/09, 55/13 i 61/22), Vlada Kantona Sarajevo, na 102. sjednici održanoj 17.11.2022. godine, donijela je

UREDBU

O NAKNADAMA SUDIJA I TUŽILACA U PRAVOSUDNIM INSTITUCIJAMA U KANTONU SARAJEVO

Član 1.

(Predmet)

Ovom uredbom uređuje se visina naknade troškova za odvojen život od porodice i troškove smještaja u mjestu rada sudija, tužilaca i stručnih saradnika općinskih i kantonalnih sudova i kantonalnih tužilaštava (u daljem tekstu: pravosudne institucije u Kantonu Sarajevo), te visina, uvjeti i način ostvarivanja naknade na osnovu vremena provedenog u pripravnosti za rad srazmjerno vremenu trajanja pripravnosti za rad sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama u Kantonu Sarajevo.

Član 2.

(Naknada za odvojeni život od porodice i smještaj u mjestu rada)

Sudije, tužioci i stručni saradnici iz člana 4. Zakona o plaćama i drugim naknadama sudija i tužilaca u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 72/05, 22/09, 55/13 i 61/22) (u daljem tekstu: Zakon) čije je mjesto prebivališta udaljeno više od 70 kilometara od mjesta pravosudne institucije u kojoj obavljaju dužnost imaju pravo na naknadu troškova za odvojen život od porodice i naknadu troškova smještaja u mjestu rada u visini od 250,00 KM.

21/24

Pregled Dokumentata| Broj 21/24

[Početna \(/\)](#) [Dokumenti \(/Docs/\)](#) [Službene novine Kantona Sarajevo \(/Docs/Drzavni\)](#) [Dokumenti pregled](#)

Službene novine Kantona Sarajevo, broj 21/24

Na osnovu člana 18. stav (1) tačka b) Ustava Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo" br. 1/96, 2/96 - Ispravka, 3/96 - Ispravka, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17), a u vezi sa članom 3., članom 10. stav (1) tačka 5) i članom 11. stav (1) tačka 6) Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/05), Skupština Kantona Sarajevo na 14. radnoj sjednici, održanoj dana 27.05.2024. godine, donijela je

ODLUKU

O IZMJENAMA ODLUKE O OBAVEZNOJ PREVENTIVNOJ SISTEMATSKOJ DERATIZACIJI NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

Član 1.

(Izmjene odjeljka 10. Programa deratizacije)

U Odluci o obaveznoj preventivnoj sistematskoj deratizaciji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 22/13, 36/13 - Ispravka, 23/16, 7/17, 41/19 i 44/22), u Programu izvođenja obavezne, preventivne, sistematske deratizacije na području Kantona Sarajevo 2023. - 2025. godine ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 48/22), koji je sastavni dio Odluke, u odjeljku 10. IZBOR PREPARATA, u stavu (2) alineje d. i e. se brišu.

U istom odjeljku, stav (4) mijenja se i glasi:

"JU Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i Kantonalna uprava za inspeksijske poslove - Inspektorat za sanitarne, zdravstvene i farmaceutske poslove i inspekciju hrane će izvršiti nadzor kod prijema rodenticida, zapisnički utvrditi količinu i vrstu rodenticida, a u toku izvođenja deratizacije, vršiti stalni nadzor nad primjenom rodenticida."

Član 2.

(Stupanje na snagu Odluke)

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Kantona Sarajevo".

Broj 01-04-30347/24
27. maja 2024. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Skupštine Kantona Sarajevo
Elvedin Okerić, s. r.

Hvala što ste naš pretplatnik. Koristite pogodnosti koje dobijate pretplatom.

O nama

Javno preduzeće Novinsko-izdavačka organizacija SLUŽBENI LIST BOSNE I HERCEGOVINE. Sva prava pridržana. 2014

Adresa

Džemala Bijedića 39/III
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Email: slist@slist.ba (<mailto:slist@slist.ba>)

Kontakti

Centrala

Tel: 033/722-030

Email (<mailto:info@slist.ba>)

Uredništvo

Tel: 033/722-038

Email (<mailto:urednistvo@slist.ba>)

Pravna služba

Tel: 033/722-051

Email (<mailto:info@slist.ba>)

Računovodstvo

Tel: 033/722-045, Fax: 033/722-046

Email (<mailto:racunovodstvo@slist.ba>)

Pretplata

Tel: 033/722-054

Email (<mailto:pretplata@slist.ba>)

Ekspedit

Tel: 033/722-041

Email (<mailto:info@slist.ba>)

Prodaja

Tel: 033/722-079

Email (<mailto:info@slist.ba>)

Oglasni odjel

Tel: 033/722-049 i 033/722-050, Fax: 033/722-074

Email (<mailto:oglasi@slist.ba>)

Tehnički sekretar

Tel: 033/722-061, Fax: 033/722-064

Ured direktora

Tel: 033/722-061

Komercijala

Tel: 033/722-042